

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

Peter Dornik: »RECEPT« ZA
PREDPLAČILO IN SMOTRNO
GRADITEV STANOVANJ

Mariola Kobal: ŽEHTA BREZ
ŽEHTARJEV

Bojan Samarina: NEKAJ DROB-
NIH O UPRAVLJANJU

Milan Maver: PARADA USPE-
HOV

Sobota, 8. julija 1961
Štev. 27, leto XIX

V OKVIRU

Slovenski turizem je v stalnem porastu. Zelja po oddihu v naravi je postala potreba, za marsikoga že realna možnost. Z vsakim dnem se večja številu »prevoznih družin«, ki se žele ob sobotah, predvsem pa ob lepih nedeljah razvedriti v naravi.

Vzporedno s tem pa narašča obisk v najbolj znanih turističnih krajih, čeprav so se močno povečali tudi obiski v krajih, kjer so pred leti našli svoj oddih le planinci. Turizem tako ni postal samo veselje in razvedrilo, postal je tudi gospodarstvo, zaslužek. Ob tem pa se seveda tepe dvoje interesov: izletniki menijo, da jim je vsa narava dana v zastonjsko uživanje, saj tudi kot

avtomobil prikolice, ali če žele lastniki postaviti šotor. Vsakdo hoče imeti čimveč prostora, čimvečje udobje in kar je skoraj nemogoče — mir.

Vse to je treba urediti in seveda plačati. Ni pa dolžnost občin, da iz lastnih sredstev gradijo in urejajo te objekte. Tudi s prehrano in pijačo ni mogoče pokriti vseh izdatkov, kajti ljudje so postali iznajdljivi. Kar je le mogoče, prinesejo s seboj. Dobiti je torej treba zanesljivejše, stalnejše vire sredstev.

Je to ideja naših turističnih izvedencev, je to zgolj naša posebnost? Ne vem, če v vsaki državi, toda v večini turistično razvitih držav plačujejo potniki parkiranje, tabor-

Svetozar Vukmanović-Tempo

VSKLAJEVANJE INTERESOV V KOMUNI

Minilo je dvajset let od prvih dni revolucije, s katero se je začela socialistična preobrazba naše dežele. Dve desetletji sta sorazmerno kratko obdobje. Znatni del našega prebivalstva je bil skoraj pet stoletij pod turško oblastjo — v vsem tem obdobju se ni niti v gospodarskem niti v družbenem razvoju premaknilo skoraj niti za ped. V primerjavi s stoletji ti dve desetletji zares nista dolgo obdobje. Toda minili dve desetletji sta prav zato, ker sta bili prepolni revolucionarnega boja in sprememb, za naš razvoj vsebinsko bogatejši in pomembnejši kot stoletja pred njima. V minulih dveh desetletjih smo prehodili dolgo in slavno pot — pot, za katero bi marsikdo potreboval večkrat daljše obdobje.

Pred vojno je bila Jugoslavija zaostala kmetijsko-industrijska dežela, nesamostojna v gospodarstvu in politiki, razpeta med huda notranja socialna in politična protislovja. Med vojno, ki je potekala v izjemno težavnih razmerah, je bila uničena večina že tako skromnih bogastev dežele. Vojna nam je prizadejala tudi izgubo, hujšo od vseh drugih: zahtevala je skoraj 1.700.000 človeških življenj.

Sele takrat, če se nenehno zavedamo teh dobro znanih dejstev, ki včasih — nestrpnost od želje, da bi napredovali čim hitreje — tudi pozabljamo nanje, lahko dodobra dojamemo, kako naglo nam je uspelo zbrisati sledove vojne opustošenja in kako smo premagali revščino, ki nam jo je pustila preteklost. Gospodarstvo smo zgradili do tiste stopnje, da nam je zagotovljena nacionalna neodvisnost in omogočen nemoten nadaljnji razvoj. Uvrstili smo se med srednjerazišite industrijske dežele, tempo našega gospodarskega napredka je takšen kot le malokje v sodobnem svetu.

Morda še pomembnejše je to, da so nam v tem obdobju uspeli velike, revolucionarne spremembe v družbenih odnosih, v strukturi naše družbe. Izoblikovali smo osnovne okvire svoje družbene ureditve, ki je izreden primer ustvarjalne uporabe socialističnih načel v specifičnih pogojih naše dežele. Uveljavili smo samoupravljanje proizvajalcev in državljanov, čedalje dosledneje uveljavljamo socialistično načelo »vsakomur po delu«.

Socialistične in demokratične oblike organizacije naše družbe bolj in bolj dopolnjuje ustrezna praksa. Ta praktična dejavnost je posebno mnogovrstna in bujna v komunah, osnovnih politično-teritorialnih in družbeno-ekonomskih samoupravnih skupnostih delovnih ljudi. To je povsem razumljivo, ker je komuna tista celica družbenega organizma, v kateri se upostavljajo osnovni in najvažnejši odnosi med delovnimi ljudmi; v njej nastopa delavec kot proizvajalec, kot potrošnik in kot uživalec storitev socialnih, kulturnih in zdravstvenih ustanov. V programu Zveze komunistov je rečeno: »...komuna ... kot praktična nosilka in organizatorica prizadevanj za napredek splošnega družbenega standarda in za zadovoljevanje potreb delovnega prebivalstva — postaja hkrati tudi osnovni činitelj pri vsklajevanju individualnih in kolektivnih interesov...«

Oglejmo si v praksi, na katerih področjih se kaže potreba po vsklajevanju interesov v komunih in kako je mogoče uresničiti to vsklajevanje.

Razvoja odnosov v komunah ni mogoče ocenjevati ločeno od položaja delovnega človeka. Z našim celotnim sistemom spravljamo delovnega človeka — ne glede na to, ali je v podjetju ali v ustanovi javnih služb — bolj in bolj v položaj, da gospodari z družbenimi sredstvi, ustvarja in deli dohodek, da je čim neposredneje materialno zainteresiran za svoj uspeh in za uspeh kolektiva, katerega član je. Ker je stalno, konstantno naraščajoča dohodka mogoče zagotoviti

le v primeru, če nenehno vlagamo v modernizacijo sredstev za proizvodnjo ali za izkazovanje uslug, je delovni človek zainteresiran ne le za smotno gospodarjenje z družbenimi sredstvi, ki jih že uporablja, temveč tudi za večanje teh sredstev, za razvoj in napredek svojega podjetja ali ustanove.

Poglaviti problem je v tem, da razvoj podjetja ali ustanove ne bo odvisen samo od materialnega interesa tam zaposlenega kolektiva, temveč da bo v

skladu tudi z interesi vseh drugih državljanov — potrošnikov blaga in uslug. Raven življenjskega standarda je rezultat mnogovrstnih naporov vseh delovnih kolektivov v komunah in v naši skupnosti kot celoti. Ta prizadevanja lahko prinesejo najboljši uspeh le takrat, kadar so medsebojni interesi vseh kolektivov v osnovi vsklajeni. To pomeni, da moramo razvijati materialni interes vsakega posameznega kolektiva za čim racionalnejše poslovanje ter za razširjanje proizvodnje ali uslug, hkrati pa spraviti materialni položaj kolektivov in njihovih članov tudi v odvisnost od koristi, ki jo ima od njihove dejavnosti komuna in vsa skupnost.

Tu pa že posegamo na področje odnosov med kolektivom in komuno. Ne glede na vrsto kolektiva imajo ti odnosi iste načelne okvire in karakteristike. V praksi pa se ti odnosi manifestirajo različno, odvisno od dejavnosti posameznih kolektivov. V skladu s tem prihaja v različnih oblikah do izraza tudi vloga komune kot organa, ki je

poklican vsklajati interese posameznikov in skupnosti.

Najprej pogledjmo, v kakšnih oblikah nastopa ta splošni problem v proizvodnih gospodarskih organizacijah.

Kolektivni podjetji se morajo načeloma zavzemati za to, da proizvedejo kar največ blaga ob čim manjših stroških. Z drugimi besedami: ustvariti čimvečji dohodek na delavca in glede na enoto vloženih sredstev. Ali lahko pridejo kolektivi v nasprotje z interesi drugih državljanov v komunah? Lahko — če se raven osebnih dohodkov zvišuje hitreje kot produktivnost. Ali pa — če dosežejo večji dohodek z zviševanjem cen. Res je sicer, da kolektiv, ki se odloči za kaj takega, sami sebi žagajo veje, na katerih sedijo, torej ravnanje v nasprotju s svojimi perspektivnimi interesi, vendar imajo od tega tudi nekaj koristi, čeprav le začasni, zato pa čutijo drugi prebivalci komune zaradi njihovega ravnanja tako trenutno kakor trajno škodo. V prvem primeru — če osebni dohodki naraščajo hitreje kot produktivnost — nastopa kolektiv z večjo množino denarja na trgu, ki ga ni obogatil z ustreznimi množicami blaga, zato s povečano kupno močjo vpliva na razmerje med ponudbo in povpraševanjem, na raven cen. V drugem primeru — če kolektiv ustvari večji dohodek z zviševanjem cen — se še neposredneje in očitneje kaže neskladnost med interesi kolektiva, ki to dela, in interesi prebivalstva komune. V takšnih in podobnih primerih mora komuna poseči vmes.

Seveda ne gre za akcijo administrativnega značaja (čeprav ponekod tudi takšne akcije niso odveč), temveč predvsem za intervencijo po ekonomski poti. Če ima podjetje na primer monopolni položaj, ki mu omogoča, da si večja dohodek z navijanjem cen, je najučinkovitejša intervencija to, da komuna vloži sredstva v razširitev tiste dejavnosti. Kadar torej komuna odloča o usmeritvi vlog, hkrati tudi vsklaja ekonomsko gibanje, ekonomski razvoj ter interese

(Nadaljevanje na 5. strani)

O DELITVI ČISTEGA DOHODKA V »TISKANINI« SPREJET PRAVILNIK

Odločanje o 86 odstotkih

Kolektivi ekonomskih enot v tekstilni tovarni »Tiskanina« v Kranju bodo letos odločali o trošenju večine čistega dohodka. S tem bo okrepjena samostojnost ekonomskih enot oziroma gospodarska osnova te samostojnosti. Tako naj bi naraščal interes delavcev kot upravljalcev, da bi dohodek čimbolje naraščal.

To načelo je nedvomno najpomembnejše v pravilniku o delitvi čistega dohodka, ki ga je sprejel delavski svet podjetja »Tiskanina« sredi minulega meseca. Poprej velja še spregovoriti o izhodiščih, na katerih temelji pravilnik o delitvi čistega dohodka. Ta izhodišča so:

- pristožnosti (pravice in dolžnosti) organov samoupravljanja in kolektivov ekonomskih enot (uveljavljanje s pravilnikom, ki so ga sprejeli letos);

- analiza in podatki za pripravljeni postopek pri sprejemanju pravilnika o razdeljevanju čistega dohodka za l. 1961 in

- načela (merila in osnove) o oblikovanju osebnih dohodkov.

Meseca marca letos so v Tiskanini začeli razpravljati o osnutku pravilnika o pristožnosti in delu organov delavskega samoupravljanja v ekonomskih enotah. Eden izmed organov tega pravilnika, ki so ga pozneje sprejeli, govori, da je organ delavskega samoupravljanja v ekonomski enoti pristojen

- sklepati o uporabi čistega dohodka, ki se na podlagi pravilnika o delitvi čistega dohodka oziroma na podlagi posebnega sklepa centralne-

ga delavskega sveta razdeli med ekonomske enote.

S tem členom je bilo že izrečeno načelo, da bodo kolektivni ekonomskih enot oziroma njihovi predstaviški organi razpolagali z določenim delom čistega dohodka. Posamezni členi tega pravilnika seveda govorijo še o vrsti pristožnosti kolektivov oziroma predstavniških organov v ekonomski enoti. Tako so na primer organi delavskega samoupravljanja v ekonomski enoti pristojni za sklepanje o uporabi sredstev, namenjenih za investicijsko vzdrževanje, sklepanje o nakupu, prodaji in odpisu tistih osnovnih sredstev, ki jih je pridobila ekonomska enota iz lastnih skladov, dalje sprejemajo načrt rekonstrukcije, investicij in program remonta, če to financirajo iz lastnih skladov. Ta načela ne bi prišla do polnega izraza, če ne bi bila temu ustrezno tudi prilagojena delitev čistega dohodka podjetja.

Analiza in podatki za pripravljeni postopek pri sprejemanju tega pravilnika podrobno razčlenjujejo, kakšen je planirani obseg proizvodnje, kolikšna je poraba materiala, kolikšna so družbene obveznosti. Dalje, kakšna so povprečna planirana sred-

stva na zaposlenega, s kolikšnimi odstotki je udeležena posamezna ekonomska enota pri znižanju materialnih oziroma poslovnih stroškov in podobno. Ta analiza je seveda sestavni del pravilnika o delitvi čistega dohodka. Iz nje je moč razbrati razmerja med posameznimi ekonomskimi enotami (tako glede količinske rasti proizvodnje osebnih dohodkov, stroškov in podobno).

Pravilnik o delitvi čistega dohodka še dopolnjuje sedanjí pravilnik o osebnih dohodkih. Dopolnjuje ga s členi, ko našteva; kolikšni so deleži posameznih ekonomskih enot pri delitvi čistega dohodka, če ekonomska enota vpliva na znižanje materialnih oziroma poslovnih stroškov izpod normativov. S tem uveljavlja tako imenovano posredno delitev čistega dohodka. Sklad za osebne prejemke v ekonomski enoti se namreč oblikuje vsak mesec na podlagi proizvedenih tekočih metrov blaga in cenika proizvodov, ki določa »ceno« za vsak proizvod posebej. Ta prispevek (cena) je tem višji, čimveč barvni je vzorec in manjši, če je veliko ostankov ali nekurantnega blaga. Prispevek se namreč zniža v tem primeru za 30%. Z znižanjem materialnih in poslovnih stroškov pa narašča sklad osebnih dohodkov ekonomske enote in s tem tudi upravičenost ekonomske enote, da je udeležena z večjim deležem pri delitvi čistega dohodka.

Med vsemi členi pravilnika o delitvi čistega dohodka podjetja je vsekakor najbolj zanimiv ti-

sti, ki govori, s kolikšnim deležem čistega dohodka bodo razpolagali kolektivni oziroma samoupravni organi enot in kolikšen bo zadržan v pristožnosti centralnega delavskega sveta. Po (Nadaljevanje na 2. strani)

NA JADRANSKI RIVIERI

No, pa nam je le uspelo rešiti ta nesrečni problem razvedrila...

Karikatura: MILAN MAVER

Proslave naše revolucije

»Narodi nove Jugoslavije, ki so se pobratili v boju za svobodo, trdno združeni v svoji socialistični skupnosti, ki so jo ustvarili s toliko žrtvami in napor, proslavljajo v tem letu in v teh dneh svoj veliki jubilej, ponosni na svojo slavno preteklost in na svoj sedanji boj za boljše življenje v svoji državi in za mir na svetu.«

(Iz govora tovariša Tita na proslavi dvajsete obletnice revolucije v Titovem Užicu)

Ob dnevu borca, četrtem juliju, so bile po vsej državi proslave dvajsete obletnice naše revolucije.

Osrednjo slavo je bilo v Titovem Užicu, ki se ga je udeležilo več kot 200.000 ljudi. Na to proslavo v žarišču užiske republike, kjer je bil 67 dni leta 1941 sedež Glavnega štaba, je prišel tudi tovariš Tito. Njegove besede o junaškem boju naših narodov, o vzrokih in ciljih naše revolucije in o vsem, kar smo v tistih težkih dneh in letih storili in doživeli, so nam obudile spomin na herojsko epopejo naših partizanov, na vse težave,

na vse upe in na vsa hrepenenja in na vse tisto, kar danes imamo.

Tudi v naši republiki je bilo več proslav. Borci in aktivisti narodnoosvobodilnega boja so v Črnomlju odkrili spominsko ploščo na zgradbi, kjer je nekoč deloval okrožni narodnoosvobodilni odbor. Na Gričku pri Črnomlju pa so odkrili spomenik žrtvam revolucije. Na velikem zborovanju pred spomenikom je govoril narodni heroj Franc Kočevar-Ciril.

Številne proslave so bile tudi v drugih krajih Dolenjske. V Kostanjevici na Krki so sveča-

no odprli nove prostore obrata industrije perila Novo mesto, ki so jih uredili v delu obnovljenega gradu. V Sentejnu so odkrili spomenik padlim borcem, v Šmarjeti so razvili prapor krajevne organizacije Zveze borcev, v Kandiji pri Novem mestu so odprli nove prostore množičnih organizacij, prebivalci Temeniške in Mirnske doline so se zbrali na Debencu in počastili dan borca.

Ob dvajseti obletnici revolucije so številni Gorenjci in borci gorenjskih partizanskih enot prišli na Poljane nad Jesenicami, kjer so odkrili spomenik, ki ponazarja sestanek ilegalcev. Po odkritju spomenika je bil partizanski miting, na katerem je govoril tovariš Boris Zihnerl. Med drugim je dejal, da srečanje na Poljanah ni slučajno in da ga ni narekovala zgolj lepa pokrajina, pač pa da so se ljudje zbrali v tem kraju zato, ker so Poljane neločljivo povezane z bojem Gorenjcev, še zlasti pa s jesenjskih železarjev, z njihovim trpljenjem in z njihovimi zmagami. »Z vsemi tistimi velikimi dogodki, ki se jih spominjamo dan na dan, posebno pa še ob dvajseti obletnici ljudske vstaje proti okupatorju.« Po njegovem govoru so zdru-

ženi pevski zbori Gorenjske zapeli Rdečo kantato, ki jo je napisal jeseniški književnik Kliner, uglašil pa Radovan Gobec. Sledil je pester program — letalski miting, športne igre, živi šah itd. Po grobih cenitvah se je partizanskega srečanja na Poljanah udeležilo več kot trideset tisoč ljudi.

Na Primorskem je bila največja proslava v Renčah, kjer je bila 8. julija 1941 prva konferenca Osvobodilne fronte za Slovensko Primorje. Kakih tri tisoč ljudi se je zbralo pred slavnostno tribuno, s katere je spregovoril podpredsednik Izvršnega sveta LRS tovariš Joža Vilfan, organizator narodnoosvobodilnega boja v tem kraju. Govoril je o naši revoluciji in o uspehih socialistične graditve, predvsem pa o ugledu, ki ga uživa naša država v svetu zaradi svoje miroljubne politike. Udeležence proslave je v imenu italijanskih partizanov, ki so skupno s slovenskimi borci bojevali proti fašizmu, pozdravil Silvano Morsolini, sekretar Pokrajinske federacije italijanskih partizanov iz Gorice.

Več kot tisoč borcev se je zbralo tudi v partizanskem Cerknju, kjer je govoril podpredsednik Glavnega odbora Socialistične zveze Slovenije tovariš Franc Kimovec-Ziga. Proslave so bile tudi na Nanosu, na Humčiču nad Bovcem in v številnih drugih krajih na Goriškem.

Osrednja proslava ljubljanskega okraja je bila na Rašici. V gozdu pod Rašico, partizansko vasjo, ki jo so okupatorji požgali že leta 1941 in kjer je pred dvajsetimi leti počila prva partizanska puška in sprožila upor slovenskega ljudstva, je več deset tisoč borcev in prebivalcev Ljubljane in njene okolice obudilo spomin na prvoborce, na rašiško četo in kamniški bataljon, ki se je kasneje bojeval v slavni Slandrovi brigadi.

Velike proslave dvajsete obletnice revolucije so bile tudi na Koprskem, v Trbovljah in Hrastniku, na Stajerskem — v vseh naših partizanskih krajih.

Na Rašici, vasici nad Črnučami, kjer je pred dvajsetimi leti počila prva partizanska puška, se je četrtega julija zbralo več deset tisoč ljudi iz Ljubljane in njene okolice, ki so proslavili dvajseto obletnico naše revolucije. Med njimi je bil tudi prvi komandant kamniškega bataljona, v katerem se je bojevala rašiška četa, tovariš Marijan Dermastia.

PISMA NA NAŠ NASLOV

Tovariš urednik!

Tudi v našem podjetju smo se odločili za ustanovitev ekonomskih enot. Toda še sedaj nemo odgovoriti na nekatere vprašanja. Eno od teh je, ali naj ima ekonomska enota, ki šteje samo 30 ljudi — tudi pri nas se nekateri ogreva za to, da bi imela ekonomska enota svoj svet, češ da bo delo boljše potekalo. Pravijo, če bo takole na mesečnem sestanku razpravljalo kar 30 ljudi o eni stvari, bodo sestanki trajali po več ur in nikoli ne bomo mogli priti do notnih mnenj. Če pa bo o neki stvari razpravljalo svet ekonomske enote, ki bo štel recimo pet ljudi, bodo ti prišli prej do soglasnosti.

Povedati pa moram, da večina delavcev v naši ekonomski enoti misli, da bi se lahko kar sami pomenili, pa tudi če gre za zelo zamotana vprašanja. Pravijo, da poznajo problematiko svoje ekonomske enote, tako da kot bi to lahko poznalo tistih pet ljudi, ki bi jih izvolili v svet.

C. S. Maribor

ODGOVOR NA VPRAŠANJE C. S. MARIBOR

Pri decentralizaciji oziroma uvajanju neposrednih oblik delavskega samoupravljanja v gospodarskih organizacijah moramo upoštevati predvsem dve bistveni vprašanji:

— da z neposrednimi oblikami zagotovimo možnosti odločanja v slehernemu proizvajalcu in

— da neposredne oblike delavskega samoupravljanja stimulativno vplivajo na proizvajalce.

Oblike in sistemi, kako ta načela doseči, so zelo različni, predvsem pa naj ustrezajo stopnji razvoja podjetja, organizaciji in drugim, pogojem procesa in poslovanja.

Za neposredno delavsko samoupravljanje nikakor ni bistveno ustanavljati poleg centralnih organov še neke dodatne predstavniške organe samoupravljanja v ožjih enotah podjetja. Take oblike pomenijo prav gotovo korak dalje v razvoju delavskega samoupravljanja, vendar nam ne zagotavljajo možnosti ne samo neposrednega odločanja, temveč tudi neposrednega prevzema obveznosti in odgovornosti vseh proizvajalcev. Te oblike so ravno zaradi tega le prehodne oblike in se jih poslužujejo gospodarske organizacije v katerih posebnosti proizvodnje, poslovanja in delitve dela trenutno omogočajo le vzpostavitev relativno večjih samoupravnih enot podjetja. Pa tudi v takih kolektivih pride takoj za tem na dnevni red vprašanje nadaljnjega razvijanja delavskega samoupravljanja, ki po svoji vsebini zahteva neposredno aktivno udeležbo slehernega proizvajalca.

Zato lahko smatramo volitev delavskih svetov v ožjih enotah podjetja, ki vključuje le manjše število proizvajalcev za povsem nepotreben ovinek na poti k neposredni delavski demokraciji.

Iz organizacijsko-tehničnih vidikov pa je v takih enotah, kjer prevzame funkcijo upravljanja celotni kolektiv, smotrna le izvolitev predsednika zbora proizvajalcev, oziroma sveta proizvajalcev.

S. ZALOKAR

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942

List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo

Glavni in odgovorni urednik

VINKO TRINKAUS

UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER, GASPERSIC SONJA, MAVER MILAN, VOLJC JANEZ, TEHNIČNI UREDNIK JANEZ SUSTER

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2., poštni predal 313-VI, telefon uredništva: 33-722 in 30-672 — Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 600-11/1-365 — Posamezna številka stane 20 din — Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din — List tiska CŽP »Ljudska pravica« — Poština plačana v gotovini

LOŠKA TOVARNA HLADILNIKOV PRED DECENTRALIZACIJO

Če ne sklene kolektiv

V Loških tovarnah hladilnikov v Škofji Loki je bil zadnji sestanek političnega aktiva in vodilnih kadrov zelo živahen. Govorili so o ustanavljanju ekonomskih enot in organov samoupravljanja. Podjetje ima več proizvodnih zaključnih, samostojnih obratov, tako: obrat za proizvodnjo elektromotorjev v Poljanah nad Škofjo Loko, livarno za stisnjeni liv, obrat za proizvodnjo gasilske opreme, orodjarno, pločevinarno in oddelek za proizvodnjo hladilnih agregatov v Škofji Loki ter montažo in zavod za hladilno tehniko na Trati pri Škofji Loki. Za tri, teritorialno ločene obrate, za upravo s pomožnimi službami in zavod knjigovodstva podjetja že od januarja letos vodi ločeno knjigovodstvo tako, da iz tega vidika res ni zadržka za decentralizacijo upravljanja in je bil sestanek pravzaprav nujen zaradi zahtev v kolektivu, da se tudi samoupravljanje približa proizvajalcem. Sedanji sistem, ko ima upravni odbor podjetja izredno široke pristojnosti, saj lahko sklepa o investicijah, o delitvi sredstev za osebne dohodke in sklada skupne porabe, je v podjetju močno okrnjeno in vloga delavskega sveta, tako da odloča o vseh teh važnih zadevah le ozek krog ljudi. Organ samoupravljanja sicer obvešča kolektiv o sklepih, vendar pa ti sklepi mnogokrat niso nekaj, kar bi sprejel kolektiv kot svoj sklep.

Tako je upravni odbor ob začetku leta sklenil, da bi zmanjšali izmet in stroške, od česar si je obetal dve sto milijonski prihranek. V zvezi s predvidenim prihrankom so tudi sklenili, da dobe zaposleni akontacijo na ta prihranek v obliki 15% povečanja osebnih dohodkov. Sklep o predvidenem prihranku so sprejeli na osnovi točnih analiz in je bil realen. Toda po petih mesecih so ugotovili, da tega sklepa pravzaprav ni sprejel kolektiv. Akontacijo na znižanje stroškov in štednjo so namreč izplačevali, toda kolektiv se menda ni dovolj zavedal, da bi ob tem morali štediti in zniževati stroške. Morda pa temu ni toliko »kriv« kolektiv kot napačen sklep, da povečajo osebne dohodke vsem za 15% na račun bodoče štednje. V podjetju so delavnice, ki so sklepu o štednji poskušale slediti, so pa tudi oddelki, ki so celo presegli lanske letošne stroške, toda vsi so prejeli za 15% večji zaslužek. Zato ni čudno, da v podjetju delavci pravzaprav ne vedo, da prejema 15% dodatek za nekakšno štednjo, temveč prevladuje splošno mnenje, da so se jim povečale tarifne postavke.

Analize so sicer pokazale, da lahko podjetje pri 4 milijardah realizacije ustvari še dosti večji prihranek. Seveda pa bi bilo treba te analize in predvideni prihranek razbiti na ekonomske enote in sistem nagrajevanja prilagoditi tako, da bi izplače-

vali samo tisto, kar je v resnici prihranjen. To bi izpodbudilo ljudi v oddelkih, da bi štedili in zniževali stroške, da bi kontrolirali drug drugega. Vendar do tega ni prišlo, ker ekonomskih enot pravzaprav ni. Vodje enot so se sicer prizadevali, da z raznimi ukrepi, predvsem kaznimi, pripravijo ljudi, da bi sklepe upoštevali, toda ostali so osamljeni in v svojem prizadevanju več ali manj neuspešni.

Ob razpravi, ki je pokazala, kje so razlogi, da predvidene možnosti niso bile uresničene, so posamezni vodje proizvodnih enot zahtevali, da bi čimprej izvolili organe samoupravljanja v teh enotah, ki naj bi skupaj z njim nosili odgovornost za uresničitev plana ter ostalih nalog, ki jih njim postavlja upravni odbor in uprava podjetja.

Glavni pomisleki zoper takojšnje formiranje organov samoupravljanja v ekonomskih enotah so bili predvsem: podjetje je mlado in se je v zadnjih treh letih silovito razvilo. Proizvodnja se je vsako leto povečala več kot enkrat, zato včasih kljub prizadevanju strokovnega kadra ni šlo vse gladko. Podjetje nima svojih pravil niti poslovnikov o delu organov samoupravljanja, sistem nagrajevanja še ni najboljši, pravilniki, ki naj bi to nagrajevanje predpisovali, so nepopolni, ni izračunov in predračunov stroškov ekonomskih enot, v proizvodnji prihaja včasih do zastojev zaradi nepravilnih dobav posameznih proizvodnih enot, nato pa do prekournega dela, ki se vleče pozno v noč. Skratka, pojavljajo se težave kot v vsakem podjetju, ki tako sunkovito povečuje proizvodnjo. Prav zaradi teh težav so menili, da še ni

pogojev za takojšnjo decentralizacijo.

Imenovali so nekaj komisij, ki naj bi pripravile vse potrebne pravilnike, izračune itd., da bi izvedli decentralizacijo vsaj do konca letošnjega leta. Tako bodo novoustanovljeni samoupravni organi v obratih sami pospeševali proces decentralizacije, ker bodo zahtevali uresničitev materialnih pristojnosti oz. čimprejšnjo ureditev njihovega položaja v ustreznih samoupravnih predpisih.

M. OSOVNIKAR

Gorenjci so proslavili dvajseto obletnico revolucije na Poljanah nad Jesenicami. Tega velikega partizanskega slavlja se je udeležilo več kot trideset tisoč ljudi.

Odločanje o 86 odstotkih

(Nadaljevanje s 1. strani)

tem, ko podjetje poravnava družbene obveznosti, obveznosti na osnovi sklenjenih pogodb in izplačilo osebnih dohodkov na osnovi pravilnika o kompleksnem razdeljevanju in učinku ekonomske enote, preostali del razdele po določenem ključu ekonomskim enotam.

Ključ za delitev dela čistega dohodka je višina osebnih dohodkov, ki jih doseže posamezna ekonomska enota. To pomeni, da bo kolektiv, oziroma samoupravni organ ekonomske enote poslej razpolagal s tem večjim deležem čistega dohodka, čim višji bodo njegovi osebni dohodki. Višji pa bodo, če bodo manjši materialni in poslovni stroški, če bo manj neregularnega blaga in podobno. S temi načeli so hoteli v Tiskanini spodbuditi vsakega posameznika ne samo h količinski in kakovostni proizvodnji na njegovem delovnem mestu, temveč na skrb za gospodarjenje v vsej ekonomski enoti.

Ekonomska enota lahko svoj

delež čistega dohodka po svoji presoji vloži ali v poslovni sklad ali v sklad skupne uporabe. Če bo torej naraščal delež čistega dohodka (in bodo večji del tega člani enote vložili v poslovni sklad in s tem pospeševali razširjeno reprodukcijo ali obnovo zastarelih strojev), bodo tako imeli tudi vse več pravic o odločanju glede nakupa, prodaje in odpisa osnovnih sredstev, rekonstrukcij in investicij, ker bodo vse to financirali iz skladov svoje enote. Vendar so dajo v Tiskanini, da velja za sedaj nalagati večji del čistega dohodka ekonomskih enot za družbeni standard, predvsem za gradnjo stanovanj.

Del čistega dohodka, ki ostane po poravnanju vseh prej naštetih obveznosti, bodo letos v Tiskanini razdelili takole:

• S 14% bo razpolagal centralni delavski svet za obveznosti in potrebe vsega podjetja, to je vseh ekonomskih enot (študentske, dajatve za delavsko restavracijo in nekatere splošne stro-

ške, ki bremene sklad skupne porabe).

• Ves ostali del, to je 36% čistega dohodka pa bo razdeljen med ekonomske enote in to v razmerju, kot bo vsaka enota zasedala sklad osebnih dohodkov.

• V Tiskanini so minuli tedni izvolili samoupravne organe petih ekonomskih enot. Kolektivni oziroma samoupravni organi ekonomskih enot so s tem gani ekonomskih enot so s tem pravilnikom dobili materialno osnovo za bodoče gospodarjenje.

Zavedajo se, da njihov pravilnik še ni najboljši, ustreza pa njihovim trenutnim razmeram. Polletne oziroma celoletne izkušnje bodo nedvomno koristne, ki izdelavo novega pravilnika, ki naj bi začel veljati leta 1963, in sicer za sedaj združeni podjetji »Tiskanina« — Inteks ali krajše Tekstilindus Kranj. Do konca letošnjega leta bo namreč v obeh podjetjih v veljavi sedanji oziroma novi pravilnik o delitvi osebnih dohodkov in delitvi čistega dohodka.

PETER DORNIK

Osrednja proslava dveh desetletij naše revolucije je bila v Titovem Užicu. V to središče prvega osvobojenega ozemlja, kjer je bil 67 dni sedež Glavnega štaba, je ta dan prišlo več kot dve sto tisoč ljudi iz vseh naših republik. Na sliki: Ljubljancani odhajajo na proslavo v Užice

KAKO REŠUJEJO STANOVANJSKO STISKO V STROJNIH TOVARNAH TRBOVLJE?

»Recept« za predplačilo in smotrno graditev stanovanj

Zmajali boste z glavo in dejali, da vam takšnega recepta ne bi znal sestaviti najboljši strokovnjak. Pa ni tako. V Strojnih tovarnah Trbovlje si ne domišljajo, da so iznašli recept, kako premostiti stanovanjsko stisko, temveč le pravijo, da so s svojim perspektivnim planom gradnje, planom finansiranja in odgovori iz ankete »položili temeljni kamen« za bodočo stanovanjsko gradnjo.

Kolektiv Strojnih tovarn Trbovlje je sploh znan po svojevrstnih rešitvah glede stanovanjske graditve. Od leta 1946 do letos so v tem podjetju zgradili 182 družinskih stanovanj in 67 samskih sob. Pri gradnji večine družinskih stanovanj so bili udeleženi prosilci. Vsakdo, ki je hotel dobiti stanovanje, je moral opraviti določeno število delovnih ur na gradbišču ali pa najeti nekoga, ki je delal zanj. Skratka tako ali drugače, že to je bila oblika predplačila. Toda je bila oblika predplačila. Stanovanjska stiska s tem seveda ni odpravljena. Podjetje ima sicer razen tega še 177 gradbenih enot, (to je sob, enosobna do trisobna stanovanja), toda v njih stanuje komaj 39 njihovih delavcev in uslužbencev. Te zgradbe pa nosijo »rojstno letnico« od leta 1837 do 1911. Skratka stanovanja so že doslužila svoj rok in jih bo potrebno kaj kmalu nadomestiti z novimi. Toda podjetje se širi. Delavci se poročajo, potrebujejo večja stanovanja in... Stanovanjske stiske ni nikoli konec.

Kadrovsko-socialna služba ali biro, kot temu pravijo v Strojnih tovarnah Trbovlje, je proučila, koliko ljudi potrebuje stanovanja. Ta proučevanja so bila seveda sestavljena takole na sploh, ne kaj kdo želi, temveč kdo je stanovanja nujno potreben. Na osnovi teh prvih podatkov so v kadrovsko-socialni službi izdelali perspektivni plan gradenj stanovanj za leto 1961 do 1965, dalje koliko sredstev bi potrebovali zanje, kakšna naj bi bila predplačila za pridobitev stanovanjske pravice in koliko bo znašala v posameznih vrstah stanovanj čista najemnina.

Iz teh temeljnih podatkov so potem zasnovali anketna vprašanja. Toda najprej koliko stanovanj potrebujejo in koliko jih bodo stala. Iz perspektivnega plana gradenj je moč razbrati, da bi potrebovali skupno 207 stanovanj od garsonjev do večsobnih stanovanj. Tako so predvidevali v tem planu. Skupni stroški za vso to gradnjo naj bi znašali predvidoma 547 milijonov 530.000 dinarjev.

Iz plana finansiranja pa je moč razbrati, da bi bilo treba zbrati na račun predplačila nekaj nad 29 milijonov dinarjev, da bo treba za ta stanovanja izločiti iz dohodka podjetja nad 244 milijonov dinarjev in najeti nekaj nad 273 milijonov dinarjev kredita. Skupno torej nekaj nad pol milijarde dinarjev.

Razen teh podatkov so predložili vsakemu anketirancu tudi podatke, koliko naj bi plačal v posameznih časovnih obdobjih na račun predplačil za pridobitev stanovanjske pravice. Preobsežno je, da bi naštevati vse številke. To nam naj ponazorijo le nekaj podatkov. Če bi se recimo kdo odločil za nakup garsonjere bi moral vplačati 80.000 dinarjev. V letu 1961 do 1962 mesečno po 4018 dinarjev. Če tega ne bi

Vsi ti podatki so bili priloženi anketi, ki so jo razdelili tistim, ki bi se radi vselili takoj ali onim, ki se žele poročiti čez leto dni ali preseliti čez tri štiri leta v novo stanovanje. Od 134 anketirancev jih je odgovorilo 119.

Na vprašanje »kakšno stanovanje želite« sta odgovorila dva anketiranca, da želita garsonjero, 58 jih želi enosobno stanovanje in 57 delavcev in uslužbencev dvosobno stanovanje, samo dva anketiranca sta se odločila za trosobno stanovanje.

V letu 1962 bi se rado vselilo 68 anketirancev, naslednje leto 20, 1964. leta 4, 1 leta 1965 in dva v 1966. letu. Za obročno odplačilo se je odločilo 86 anketirancev. Devet delavcev in uslužbencev je pripravljeno takoj plačati ves znesek, 24 anketirancev pa sodi, da ne zmore niti takojšnjega plačila in ne predplačil oziroma je zadovoljen, če se preseli v staro stanovanje. V podjetju so namreč računali, da bo marsikdo od tistih, ki sedaj stanujejo v starem stanovanju pripravljen plačevati vsak mesec določen

Žehta brez žehtarjev

Po temeljiti analizi stroškov v posameznih servisnih pralnicah se poskušajo celjske stanovanjske skupnosti znebiti primata v tej dejavnosti in številne, skromno opremljene pralnice zamenjati s tremi velikimi, kjer bo mogoče poceniti in izboljšati usluge

Nedvomno so Celjani pokazali največ razumevanja za zaposlene žene, saj so malo manj ko za vsakim oglom odprli servisno pralnico in se tudi potrudili, da so dobile perice ustrezno strokovno znanje. Okrajni zavod za napredek gospodinjstva je več let zapored prirejal zanje seminarje, jih seznanjal z delovanjem pralnih strojev in s pravilno uporabo novih pralnih sredstev. S te plati si torej nimajo kaj očitati.

Tako kakor večina stanovanjskih skupnosti pa so tudi celjske ob odpiranju servisnih pralnic prezrle, da tudi servisna dejavnost zahteva dobro organizacijo dela, čimboljše izkoriščanje strojev, da postavlja zahteve glede proizvodnosti itd. Vse to namreč vpliva na ceno uslug in na rentabilnost servisov.

SKROMNOST SE NI OBNESLA

Zaradi pomanjkanja ustreznih prostorov in sredstev so se zadovoljile z majhnimi pralnimi, kjer predstavljata vso mehanizacijo pralni stroj in boiler. V takšnih servisih seveda perice ne morejo biti polno zaposlene, saj, kakor je znano, lahko hkrati upravljajo štiri pralnike. Razen tega boilerji prepočasno grejejo vodo, da bi lahko stroji neprekinjeno obratovali. Vse to povečuje stroške pranja in cene uslug, četudi perice izkoristijo čas, ko se voda greje, za ročno mencanje.

NEOPRAVIČLJIVE RAZLIKE V STROŠKIH

Razen teh organizacijskih slabosti, ki jih je povzročila skromna mehanizacija, pa so celjske stanovanjske skupnosti ugotovile še druge, ki prav tako

podražujejo usluge. Perice so strokovno izobraževali in poskrbeli, da je perilo lepo oprano, niso pa jih navajali k razumni varčnosti. Analiza stroškov za porabljen vodo in električni tok kaže tolikšne razlike med posameznimi pralnici, da jih ni mogoče opraviti. Pri pranju ene žehte (šestih kilogramov suhega perila) so porabile perice za 5,50 din do 15,90 din vode in za 21 do 45 din elektrike, pranje pa so vsi servisi enako zaračunavali. Točneje: vsi so ga premalo zaračunali, kajti po analizi je imel najdonosnejši en dinar izgube pri žehti.

Vsi tri izračuni in pregled poslovanja so stanovanjske skupnosti v Celju pripeljali do sklepa, da pozaporo sedanje pralnice — razen najnovejše v stanovanjski skupnosti Otok, ki ima tri stroje in sušilno komoro — ter urede še dve večji, v katerih se bo mogoče izogniti dosedanjim pomanjklivostim.

ŠTIRJE PRALNIKI NAMESTO ENEGA

Kaže, da bo stanovanjska skupnost Center prva uspela. Mestna čistilnica se namreč preseli v nove prostore in prepusti novoorganizirani pralnici celo svoje naprave za parno ogrevanje, ki občutno zmanjšuje stroške pranja. Po dobrih izkušnjah velenjske pralnice, kjer je zaradi dobre organizacije dela in polne zaposlenosti perice pranje najcenejše v celjskem okraju, bodo v novi pralnici namestili štiri pralnike, ki jih bo upravljala ena sama perica.

Pralnica, ki jo nameravajo odpreti na Dolgem polju, pa bo nadomestila tri manjše servise iz sosesčine. Kdaj bo načrt ures-

znesek in se vseliti v novega. Tako bo za tiste, ki so zadovoljni s starim stanovanjem prostor na razpolago.

V trboveljski Strojni tovarni imajo sedaj na razpolago podatke, kakšno stanovanje si kdo želi, kdaj se želi vseliti in koliko je zanj sam pripravljen prispevati. Z drugo besedo povedano, na razpolago so podatki za perspektivno gradnjo stanovanj in s tem je tudi že vnaprej »zacementirana« delitev dela sklada skupne uporabe ali še bolje rečeno delitev čistega dohodka za naslednjih pet let. Vse je povsem preprosto, vendar se zdi, da se takšne »preproščine« marsikje ne domislijo, da se je ogibajo, tarnajo pa: zato ker nimamo stanovanj, nimamo kvalificiranih delavcev, in ker ni teh, ne moremo misliti na drugo izmeno ali na tretjo, na polno izkoriščanje strojev. Da, če bi imeli stanovanja, potem... Da, »recept«, ki nam ga je posredoval kolektiv Strojnih tovarn iz Trbovelj je povsem preprost, zanj se je treba le ogreti, ga uresničiti in — nič več.

PETER DORNIK

ničen, je odvisno od razumevanja občinskega ljudskega odbora, in od vztrajnosti stanovanjske skupnosti, da si zagotovi poleg prostorov tudi denar za sušilne in likalne naprave.

USLUGE BODO POPOLNEJŠE

Tako bo Celje v prihodnje imelo samo tri namesto desetih pralnih servisov. Za zaposlene žene bo ta reorganizacija velikega pomena ne samo zaradi pocenjenih uslug (če se elektrika in voda medtem ne bosta podražila), ampak predvsem zato, ker bodo po želji dobivale zlikano perilo, česar jim sedanjne pralnice ne morejo redno opravljati, ker nimajo niti sušilnic, kaj šele likalnice. Poleg pralnice pa bodo predvidoma uredili tudi krpalnico, da ugođe predvsem samskim delavcem.

ŠE STIMULACIJA ZA ZNIŽANJE STROŠKOV

Koristnih načrtov torej ne manjka. Kazalo pa bi razmisliti še o nečem: kako zainteresirati perice za znižanje stroškov. Njihovi prejemki so zdaj odvisni od prometa in števila pranj, zato jih k delu ni treba siliti. Na porabo vode in elektrike in morda tudi na same stroje pa, kakor je razvidno iz analize stroškov, nekatere premalo pazijo in po nepotrebnem povečujejo izdatke. Ob primerni stimulaciji za varčnost bi nedvomno gledale tudi na to, da voda ne bi po nepotrebnem tekla in da bi električni tok pravočasno izklučile.

Od vseh sprememb, ki naj bi pocenile pranje in zagotovile pralnicam rentabilnost, bi bila ta najlažje in najhitreje izvedljiva.

M. K.

Z zadnjim zasedanjem Zvezne ljudske skupščine (to je bilo minulo sredo, dne 28. junija) so se začele vsakoletne skupščinske počitnice. Na tokratnem zasedanju so ljudski poslanci razpravljali in sklepali o predlogih zakonov o javnih cestah, o podjetjih za ceste ter o zavarovalnih zavodih in skupnostih zavarovanja. Na videz so s temi zakoni urejeni nekateri tehnični problemi s teh področij. Toda z njimi je došežen spet nov korak v krepitvi in razširitvi delavskega in družbenega samoupravljanja.

V našem listu smo že pogostokrat objavljali sestavke cestarjev iz različnih področij naše republike, ki so opozarjali na to, da so glede upravljanja zapostavljeni. To je bilo povsem res. Do sedaj je bilo namreč na tem področju uveljavljeno administrativno upravljanje in finansiranje. To pa ni ugodno vplivalo na vzdrževanje cestnega omrežja, ni pospeševalo pobud za varčevanje in ekonomsko poslovanje. Ta način upravljanja ne nasprotuje samo našemu gospodarskemu, temveč tudi družbenemu sistemu. Z zakonom o javnih cestah in zakonom o podjetjih za ceste je opuščen administrativni način upravljanja in namesto tega uveljavljeno delavsko samoupravljanje ter ekonomsko poslovanje.

Zakon določa:

- da bo osnovna dejavnost specializiranih podjetij: vzdrževanje, rekonstrukcija in graditev javnih cest;
- skrb za opremljanje in zboljšanje prometa na njih.
- Nove gospodarske organizacije se bodo lahko ukvarjale tudi z drugimi gospodarskimi dejavnostmi, kakor so servisne črpalke, postaje, delavnice za popravila, proizvodnja gradbenih potrebščin, organiziranje motelov itd.
- Podjetja za ceste, ki bodo skrbela za ceste vseh kategorij na določenem področju, ki so ekonomska in prometna celota, bo ustanovil Izvršni svet republike v sporazumu z zainteresiranimi ljudskimi odbori.

● Kjer ni pogojev za osnovevanje podjetja, pa bodo lahko ceste zaupane drugemu podjetju za ceste, drugi gospodarski organizaciji, samostojni ustanovi ali občinskemu ljudskemu odboru (teh primerov bo najbrž zelo malo oziroma bodo v zelo odročnih predelih).

● Viri finansiranja za vzdrževanje javnih cest so cestni skladi, v katere se stekajo takse od motornih vozil, davke na promet, kazni za prometne prekrške in drugi dohodki. Druga oblika dohodkov so proračunska sredstva oziroma dotacije. Stalni viri cestnih skladov bodo poslej še razširjeni z novimi viri, ki so neposredno odvisni od uporabe cest, povečali pa se bodo v skladu z razvojem cestnega prometa. Nova vrsta dohodkov bo dohodek od bencina in plinskega olja.

Skupen dohodek podjetja se bo oblikoval takole:

● Podjetje bo neposredno pobiralo dohodke od taks za bencin in plinsko olje, prodano na njihovem ozemlju, zbiralo posebne prispevke za izredno porabo določenega objekta ali ceste, razen tega pa razpolagalo z dohodki, ki jih ima od vseh vzporednih dejavnosti.

● Drugi del dohodka bodo predstavljala sredstva, ki jih bo dobilo podjetje na podlagi pogodb od politično teritorialnih enot. Te bodo dobivale sredstva od prispevkov, ki jih mora plačevati voznik za svoje vozilo, dalje iz proračunskih skladov, moč pa bo tudi ustanoviti sklade za ceste z organom družbenega upravljanja.

● Člani kolektivov novih specializiranih podjetij, ki bodo skrbeli za napredek našega cestnega prometa, bodo prevzeli s temi pravicami seveda nase tudi precejšnje odgovornosti. Cestni promet namreč iz dneva v dan vse bolj narašča. V primerjavi z letom 1939 je vozilo v začetku letos po naših cestah približno 200.000 motornih vozil ali sedemkrat več. Motorna vozila so prepeljala približno 12 ton blaga. Ob tem je treba upoštevati, da se nenehno razvija mednarodni turizem in da je samo lani prispelo v našo državo 570.000 tujih motornih vozil. Pred šestimi leti jih je bilo na naših cestah samo 60.000. Graditev novih cest od Ljubljane prek Beograda do Djevdjelije in dokončna zgraditev jadranske ceste bo promet še povečala. Medtem ko smo imeli leta 1939 samo 709 km sodobnih cest, je bilo do lani zgrajenih in moderniziranih 5500 km, vendar vse to še ne ustreza našim zahtevam in potrebam. Čeprav je bilo v obdobju od 1957. do 1960. leta investiranih za zgraditev cest približno 25 milijard dinarjev letno, bodo potrebne na tem področju še precejšnje investicije. Po dosedanjih izračunih naj bi porabili letno povprečno 35 milijard dinarjev zato, da bi imeli ob koncu leta 1965 nad 10.000 km cest s sodobnim voziščem.

Razširitev delavskega samoupravljanja na to področje in poslovanje na ekonomskih enotah pa bo nedvomno pripomoglo k cenejšemu načinu graditve in modernizaciji cest. Dosedanje naložbe so bile razmeroma zelo drage. Kot rečeno, je k temu prispeval svoj delež tudi administrativni način upravljanja, ki ni pospeševal pobude za varčevanje in ekonomsko poslovanje.

● Z zakonom o zavarovalnih zavodih in skupnostih zavarovanja je razširjeno družbeno samoupravljanje. Z uveljavljenim zakonom je v osnovi urejena samo organizacija zavarovanja. Določena so osnovna načela, na katerih naj sloni tudi ostalo gradivo s tega področja.

Osnova zavarovanja je:

● Zavarovalni zavod, ki ga ustanovi občinski ljudski odbor, ali po potrebi več občin za svoje skupno področje.

● V republikah bodo ustanovljene skupnosti zavarovanja, ki bodo združevale pozavarovalne občinske zavode.

● Jugoslovanska skupnost pa bo obvezno združevala pozavarovane republiške skupnosti.

Organizacija zavarovanja se vključuje v naš družbeni sistem. V zavarovalnih zavodih bosta uveljavljeni dve obliki upravljanja.

Prva oblika bodo:

● Družbeni organi — skupščine, upravni in izvršni odbori — ter direktorji.

Druga oblika pa:

● Sveti delovnih kolektivov.

● Zvezni izvršni svet je na svoji zadnji seji sprejel več uredb in odlokov. Med drugim uredbo o kreditnih poslih s tujino, odlok o kreditih za pospeševanje izvoza in kreditih za obratna sredstva, določil je obrestne mere bank in provizij za bančne posle in med drugim sprejel odlok o kreditih za graditev stanovanj za rudarje.

Uredba o kreditnih poslih s tujino omogoča gospodarskim organizacijam, da samostojno poslujejo s tujimi naročniki in kupci. Z banko bo treba doseči soglasje, oziroma odobritev pri sklepanju kreditnih poslov s tujino samo v primerih:

● če gre za kreditne posle izvoza ali uvoza, za katere je potrebna garancija banke;

● če kreditiranje izvoza ne gre samo iz lastnih sredstev;

● če gre za izvozno kreditne posle z rokom, ki ni daljši od enega leta.

Druge kreditne posle pa bodo gospodarske organizacije samo prijavljale banki zaradi splošne evidence. S tujimi komitenti bodo poslovala seveda samo gospodarske organizacije, če je to v skladu s predmetom njihovega poslovanja.

P. D.

Pozlačevanje resnice

Pozlačevanje spada k njihovi stroki. Če je treba, dajo prstanom, zaplestnicam in verižicam iz nežlahtnih kovin vablivo in varljivo lesk čistega zlata.

Izjemoma pa pozlate ali vsaj poskušajo pozlatiti tudi nežlahtno resnico, kar lahko potrdi njihova računovodkinja. Zdi se pa, da za to novatorstvo niso izbrali najboljšega delovnega postopka, ali pa je bila resnica prečna, da bi okolica verjela bleščeči prevari, ki se ji ob kovinskih okraskih brez premislekov predaja.

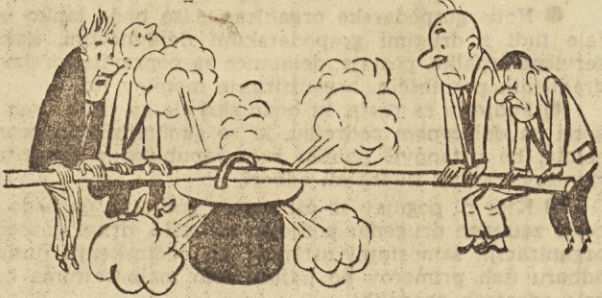
Namesto spenjenega zlata so pri pozlačevanju resnice uporabili kar se da cenen material: lepe besede.

»Vse, kar se govori o naši računovodkinji in njenem možu,« so rekli (ali vsi ali samo eden, ni znano) na seji delavskega sveta, »je golo natočevanje. Zvesta članica našega kolektiva in odlična delavka zasluži, da ji izrečemo zaupnico in s tem zavezemo zlobne jezike, ki si izposojajo njo in vse nas.«

Pozlatitev se je zaključila z dviganjem rok.

Res preprost postopek, s katerim pa niso dosegli zaželenega učinka. Zlobni in nežlobni jeziki so dobili s tem novo gradivo — žal samo za klepet ob črni kavi, čeprav staro še ni izgubilo vznemirljivega čara.

»Zvesta članica kolektiva in odlična delavka« je namreč zapletena v kriminalno zgodbo o ukradenih draguljih. Pravzaprav si lahko lasti vse avtorske pravice, zakaj njena slabša polovica je pri delu samo sekundirala. Če

nje ne bi bilo, bi dragulji ostali tam, kamor so jih položili zlatarji, in njen mož jih ne bi mogel iz tujine pod lažno firmo pošiljati okradenim zlatarjem. Se razume — proti primernemu plačilu.

Zgodba, kakršnih smo brali že na koše. Izvirna je samo v tem, da njeni tragični junaki — okradeni zlatarji — ne iščejo, niti ne pomagajo iskati resnice, ampak se postavljajo celo na stran tistih, ki so jih okradli. Kako bi sicer izrekli zaupnico ženski, ki jih je okradla?

Gre za lahkovernost? Mogoče, zakaj če ne bi bili lahkoverni, bi se zgodba nemara že zdavnaj končala. Lahkovernost tudi ni lastnost, ki bi se je otrsli čez noč, četudi pri tem pomagajo oči postavbe.

Ne recite, da v to ne verjamete, saj je že drugih nejevernežev zadosti, ki se jim dozdeva, da še niso prišli resnici do dna.

Naj je že prvo ali drugo res, zlatarjem se ni obneslo pozlačevanje resnice. Slej ko prej se bodo morali sprijazniti s tem tudi tisti, ki so dali pobudo za to svojevrstno novatorstvo.

Mož jeklen in neomajen

Klobuk dol pred njim in pred drugima dvema članoma »svete trojice«, ki vedri in oblačli v podjetju. Ljudje s hrbenico, bi jih lahko na kratko označili. Kar ti trije, ki jih mimo omenjene karakterne odlike vežejo še najože rodbinske vezi, sklenejo, to drži kakor pribito.

Norme, ki so jih sami določili — kdo naj bi jim pomagal, ko pa v podjetju ni strokovnjaka, ki bi jim bil kos — so kakor iz železa. Delavski svet si je drznil pripomniti, da so previsoke, pa je troglavi »vrh« zagnal takšen krik in vrišč, da je članom zaprlo sapo. S to diplomatsko potezo so neznansko utrdili obrambni zid lastne nedotakljivosti. Delavci in delavci so se sprijaznili s tem, da je treba pač eno uro ali dve dlje delati, če norme v osmih urah ni mogoče izpolniti.

Nekdo mora popustiti, ali ne, da se spor poravna? »Trdnost svojih hrbenic in klenost svojih značajev pa je »sveta trojica« uspešno preizkusila ob hujšem spopadu, kakor je spopad s podrejenimi krojaškimi pami.

Skuhale so ga vajenke. Nehvaležnice so se obregale, da ne bodo delale po deset ur ali pa še več. Sveta trojica je mislila, da gre za običajno žensko godrnjavost in je ni vzela v mar. Namesto, da bi ji bile hvaležne, ker jih dlje uče delati, kakor je predpisano, pa so šle in jih za tožile občinski delovni inšpektorji.

Inšpektorji, ki z vođstvom še niso imeli službenih opravkov, so pritožbo resno vzeli na znanje in dekletom obljubili, da se bodo potegnili zanje.

Besedo so tudi držali. Pa mislite, da je kaj zaleglo? Upravnik, ki ga ob njihovem prihodu ni bilo v delavnici, se je naslednjega dne zariplega obraza petelinil:

»Plesale boste, kakor bom jaz žvižgal. Če vam ni prav, se poberite. Nič lažjega kakor dobiti druge vajenke.«

Svojo neomajnost je dokazal tudi, ko je omenil delovne inšpektorje:

»Čvekal bi vsakdo. Delat naj pridejo namesto vajenk, če niso zadovoljni, da one delajo.«

Pa mislite, da se mu je zato kaj zgodilo? Nič, ne nje-mu, ne njegovi ženi, ki je v podjetju za mojstrico, ne njunemu svaku — šefu prirežovanja. Na stolčku trdno sedijo, ker najbrž v mestu ni mogoče dobiti primerne zamene za to »garnituro«.

H KRONIKI TEGA TEDNA SO PRISPEVALI:

Zlatarna, Celje — MARIOLA KOBAL

Konfekcijsko podjetje Koko, Slovenske Konjice — MARIOLA KOBAL

NEKAJ DROBNIH O UPRAVLJANJU

MORDA SO PIKRE, ZLOBNE NISO. NAPISANE ZARADI PREGOVORA, DA SE NA NAPAKAH UČIMO. IN ČE JE PISEC TEH ZGODB ZAMOLČAL IMENA, TEGA NI STORIL, KER BI SE HOTEL ZAVAROVATI PRED MOREBITNIMI GROZILNIMI PISMI, TEMVEČ ZARADI TEGA, KER MU JE ŠLO BOLJ ZA POJAVE KOT PA IMENA. MALCE PA JE TO STORIL TUDI ZARADI TEGA, KER SE JE BAL, DA NE BI PRIZADEJAL KRIVICE TISTIM, KI DELAJO ENAKE NAPAKE — SE PA STVARI NISO RAZVEDELE ZARADI TAKIH ALI DRUGAČNIH VZROKOV.

Neizpolnjena pričakovanja

Upravljanje je težavna stvar. Včasih tudi nevaležna. Odvisno pač od tega, kdo in kako upravlja. In seveda tudi brez posledic ne gre vselej, res, včasih bolj, včasih manj bridkih, a v vsakem primeru precej neprijetnih. In o tem so se morali na svoji lastni koži prepričati tudi pri njih. Kako sicer drugače razumeti tožbo predsednika delavskega sveta:

— Vsi me sovražijo.

Kako si drugače razložiti upravnikove besede:

— Vsega so krivi delavci. Zanje je podjetje navadna molzna krava. S takim kolektivom se sploh ne da delati.

Kako drugače razumeti mnenje delavcev:

— Vsega skupaj je kriv upravnik. Ta sploh ni sposoben za svoje mesto.

Pravzaprav se je njihova zgodba pričela že zdavnaj poprej, samo da takrat prepričali niso bili tako zelo pogosti. Menda je bilo že tedaj vsemu skupaj krivo to, da je podjetje že od vsega začetka životarilo. Drugod so si preurejali lokale, se širili, nakupovali nove stroje, večali plače — samo pri njih je bilo vedno vse po starem. Takrat so tudi začeli drug na drugega valiti krivdo, upravnik na krojače in krojači na upravnik.

Drugo poglavje v njihovi zgodbi je obetalo, da konec vendarle ne bo tako zelo žalosten, kot bi morda kdo sklepal po začetku. Upravnik je namreč predlagal na seji delavskega sveta, da bi se zadolžili in kupili nekaj novih strojev, ker bi tako šlo delo veliko hitreje naprej, lahko pa bi zaposlili tudi nekaj novih krojačev. Rekel je tudi, da podjetje zato ne more naprej, ker je premalo ljudi v njem in ker morajo šivati na starih strojih.

In odločili so se, da se bodo zadolžili za tri nove električne

šivalne stroje. Če pa že kaj kupujemo, potem kupimo najboljše, so sklenili.

Tretje poglavje v njihovi zgodbi se začneja z dnem, ko so se krojači prvič zgneli okoli treh novih električnih šivalnih strojev. Sigerice! Kar sprikati so se hoteli, kdo bo na njih šival. Upravnik pa jim je rekel, da s temi novimi stroji ne bodo delali tako kot s starimi, ker bi to ne bilo rentabilno in da je zaradi tega pripravil nov način delitve dela. Povedal je še, da bodo imeli zdaj v podjetju tekoči trak. Vsak električni stroj bo imel tri ljudi. Eden bo samo prikojeval, drugi samo šival in tretji samo likal. Le tako moderno organizirana proizvodnja je zares rentabilna, jih je prepričeval.

Od tod naprej sledi v njihovi zgodbi nagel zaplet: poskusili so s tekočim trakom. Je še kar šlo, dokler so šivali samo hlače in bluže za železničarske uniforme. Tudi plašče, ki jih je naročila Veleblagovnica, so se šili na tekočem traku. Ko pa je tudi to naročilo pošlo, se je vse skupaj zataknilo. Tisti, ki so šivali, so morali čakati na one, ki so prikojevali, in oni, ki so

likali, na tiste, ki so šivali. Spet so se začeli prepri.

Upravnik se je jezil na krojače in govoril, da se z njimi sploh ne da delati. Naj poskusi kar hoče, vse spodleti. Krojači pa nazaj: kaj bomo s tekočim trakom, ko pa imajo vsake hlače svojo mero in jih je treba vsake posebej ukrojiti. Poišcite drugačno delo, pa bo šlo. Kaj zdaj na nas krivdo valite.

Toda takega dela ni bilo in upravnik je rekel, naj si nikar ne mislijo, da on naročilnice na cesti pobira.

Sam razplet njihove zgodbe je malce čuden: upravnik je predlagal, naj bi odpustili šest delavcev. Saj ni dela zanje, je rekel. Stroje pa bomo prodali,

ker tako ali tako niso izkoriščeni.

No, tak je konec. Nekateri sicer pravijo, da ni najbolj primeren in zadržujoč, da bi podjetje lahko našlo rešitev v uslužnostni dejavnosti, kajti po njihovem mnenju je bila tekma z velikimi in sodobno opremljenimi konfekcijskimi tovarnami že od vsega začetka obsojena na polom kljub trem novim električnim šivalnim strojem in kljub tekočemu traku. Če pa tudi tu ne bi uspeli, tako vsaj pravijo, bi podjetje še vedno lahko našlo rešitev v tem, da bi postalo obrat večje konfekcijske tovarne in da bi potem po tekočem traku ali samo šivali hlače ali jih samo likali ali pa samo šivali gumbje nanje.

Tako pravijo, toda kje je rečeno, da mora imeti vsaka zgodba primeren konec?

(Po doživljaju na občnem zboru sindikalne podružnice manjšega obrtnega podjetja)

Deklica za vse

Povedali so mi, da je pri njih v občini naravnost idealen primer popolnosti proizvodnje in upravljanja. In ne bil bi jaz, če ga ne bi hotel videti. Firbec, boste rekli, samo dodajte — poklicni.

Tovariš direktor je prišel na delo ob šestih. Skupaj z delavci. V njegovem podjetju zamujajo samo obratovodje in tisti iz pisarn. Njegova prva pot je bila v orodjarno pogledat, če je orodje že narejeno.

Do sedme je pregledal pošto in podpisal račune. Potem je prišel predsednik sindikalne podružnice, da bi se pogovorila o izvedbi volitev v obratne delavske svete. Tovariš direktor je povedal predsedniku sindikata tudi svoj predlog o ustanovitvi ekonomskih enot.

Ob osmih je odšel v računovodstvo. Zbiral je podatke o

tem, kako gredo novi stroji v prodajo in predlagal komercialnemu, na katera predstavništva naj bi se še obrnili in katerim trgovskim podjetjem naj bi se ponudili te stroje.

Ob devetih mu je prišel povedat šofer, da je pripeljal s carine novi stroj. Tovariš direktor je potem odšel z njim in pomagal nameščati stroj vse do enajste, ko je prišel k njemu predsednik delavskega sveta in ga vprašal, kaj naj napiše za dnevni red seje delavskega sveta, ki bo prihodnji teden.

Ob dvanajstih je bila seja upravnega odbora. Tovariš direktor je pripravil osnutek pravilnika o nagrajevanju po delu, katerega mora danes pretresti upravni odbor, da bo lahko delavski svet sklepal o njem že na prvi seji. Med sejo je še nekajkrat skočil v pripravo dela pogledat, če je zrisana že vsa dokumentacija za nove kombinirane ključke.

Iz podjetja je odšel zadnji. Toda že čez dobro uro se je vrnil. Najprej je risal načrte za novi priključek traktorjev, nato je pripravil analizo gibanja proizvodnje v tem mesecu, analiziral izmedkov in slednjič poskušal najti rešitev, kako bi upravo podjetja vezali na ekonomski uspeh proizvodnih ekonomskih enot.

Pri vsem tem pa sploh ni imel občutka, da ga v podjetju izkoriščajo in da marsikdo lahko prav prijetno lenari ob njegovem delu.

(Po tem, kar sem slišal, videl in spoznal v nekem mariborskem podjetju)

NJEGOV MONOLOG

Sem nekvalificiran zidar in zdaj delam na enem izmed mariborskih delovišč. Že drugo leto sem tudi član delavskega sveta, obratnega in osrednjega.

Lani smo sklenili, da bomo tudi v našem podjetju uvedli nagrajevanje po delu, saj je bilo vsem jasno, da naše plače niso že za nikamor. Sklepali smo in sklepali in slednjič na delavskem svetu odločili, da bomo obdržali tarifne postavke, uspeh ekonomskih enot pa bomo razdeljevali na vsakega posameznega delavca s pomočjo korekcijskih faktorjev. Za nekvalificirane delavce bo faktor 1, za kvalificirane 1,50, za one v upravi od 1,50 do 4.

Potem smo po treh mesecih dobili prve kuverte z ekonomskim uspehom. V moji ni bilo veliko: samo 16 dinarjev. Vem pa, da so tisti v upravi dobili tudi po petnajst, dvajset, trideset tisočakov. S tem seveda nisem bil zadovoljen in nikakor

nisem mogel samega sebe prepričati, da je bil ves moj uspeh v naši ekonomski enoti vreden samo tistih 16 dinarjev. Zato sem šel v upravo podjetja in prosil, naj mi vso stvar razložijo, in da mislim, da so se najbrž zmotili.

Nobene pomote ni, tovariš, so mi rekli, in takole razložili. Vaša tarifna postavka je 13.000 dinarjev. Faktor imate 1. Torej 13.000 krat 1 je 13.000 dinarjev. Ekonomska enota pa deli 30 odstotkov uspeha, to je v tvojem primeru 3900 dinarjev. Od tega pa moraš odšteti še nadure in ti ostane 13 dinarjev.

Dobro je, pa kako so potem drugi dobili po trideset jurjev, sem se vprašal.

To je tako tovariš: tovariš direktor ima tarifno postavko 40 tisoč dinarjev na mesec in faktor 4,4 krat 40.000 dinarjev pa je 160.000 dinarjev. Od tega 30 odstotkov uspeha ekonomske

enote je 48.000 dinarjev. Ker pa tovariš direktor ne dela na akord in ne more ničesar več zaslužiti, mu tu tudi nimamo česa odtrgati. Da, tako je tovariš, so mi rekli.

V moji ekonomski enoti pa so se mi smejali. Kaj pa si sprejel na delavskem svetu te faktorje, so mi govorili, pa bi glasoval proti njim. Zdaj pa imaš 16 dinarjev uspeha ekonomske enote.

Pa saj ni takrat nihče povedal, kaj so to sploh faktorji in kakšno bo videti to izplačevanje uspeha po ekonomski enoti, sem se branil.

Oni pa so se kar naprej norčevali iz mene: Češ kaj pa sklepa na delavskem svetu o mačku v žaklju.

(Po pripovedi zidarja M.N. v nekem mariborskem gradbenem podjetju)

Nezakonito, pa vendar zakonito

V našem podjetju je decentralizacija delavskega upravljanja že stara stvar. Zdaj imamo že natanko 18 obratnih delavskih svetov in 24 ekonomskih enot. Tudi sadovi teh naših prizadevanj so se že pokazali: proizvodnja je porastla, zvišali so se osebni dohodki, kvaliteta izdelkov je neprimerno boljša kot kdaj koli poprej, še to in ono.

Zdaj v našem podjetju res vsakdo že gospodari. Vsaka ekonomska enota ima svoja proizvodna sredstva, svoj plan proizvodnje, lastna finančna sredstva, sama predlaga, koga bomo zaposlili in koga odpustili, kako razdelili čisti dohodek ekonomske enote... In vsi, ki so si že ogledali to naše samoupravlja-

nje, so rekli, da smo že zelo daleč pred drugimi podjetji in da se res lahko pohvalimo z lepimi uspehi.

Toda mene je zadnjič vendarle nekoliko zaskrbelo to naše samoupravljanje. Vzel sem namreč v roke naš poslovnik organov delavskega samoupravljanja. Pravice, dolžnosti in kompetence so sicer vsakomur natančno odmerjene, toda od vseh 36 točk, kolikor jih ima ta naš poslovnik, samo dve točki dajeta naši ekonomski enoti pravice neposrednega odločanja, v vseh drugih primerih pa lahko samo predlagamo.

Pa mi povejte, ali ni naša ekonomska enota že neštokrat

prekršila vsak člen posebej, ali ni tako bilo vse naše dosedanje delo nezakonito?

Ne rečem, da bi imel osrednji delavski svet naše odločitve za nezakonite. Nasprotno, spodbuja jih in vedno znova zahteva, da samostojno odločamo še va, da samostojno odločamo še o tem in onem. Toda kaj, če se nekega dne v podjetju nekaj zatakne in če se takrat kdo spomni, da je vse naše upravljanje in gospodarjenje bilo nezakonito? Kaj potem? Kdo bo kriv?

Res, kar malce me skrbi vse to.

(Po življenju in delu v nekem večjem podjetju tekstilne industrije)

Vsklajevanje interesov v komuni

(Nadaljevanje s 1. strani)
posameznih kolektivov in vseh delovnih ljudi na svojem območju.

PROSTA IZBIRA TAKO ZDRAVSTVENE USTANOVE KAKOR ZDRAVNIKA

V povsem specifični obliki se pojavljajo problemi na področju socialnega zavarovanja in zdravstvene zaštite.

Ali je mogoče tudi te ustanove spraviti v položaj, da bo njihov dohodek odvisen od tega, kako kolektivi uporabljajo družbena sredstva in svoje sposobnosti, kako je prebivalstvo zadovoljno s storitvami kolektivov? Vsekakor da! Prav zdaj gre za to, da začno zdravstvene in socialne ustanove formirati dohodek v odvisnosti od tega, kolikšno korist ima prebivalstvo od njihove dejavnosti.

Ce je s tem določen položaj zdravstvene ustanove in kolektiva, ki dela v njej, preostane odgovor na vprašanje: Kako meriti delovne rezultate v zdravstveni ustanovi? Pri iskanju odgovora na to vprašanje je bilo mnogo napačnih mnenj in strupenih. Nekateri so menili, da mora biti število pregledov merilo za delo, drugi so bili za

Podobne deformacije so mogoče tudi pri »proizvodnji«
uslug, zato nastopa tudi tam potreba po podobni akciji komune.

pomeni, da bi kolektiv ne imel določenega dohodka. Takšna zamisel vsklaja interese bolnišničnega kolektiva in ljudi, ki se k njemu zatečejo zaradi zdravstvenih uslug.

V nasprotju s tem pa še niso našli najboljših rešitev za odnose med zavodom za socialno zavarovanje in drugimi zdravstvenimi ustanovami, predvsem pa domovi narodnega zdravlja. Razglašajo sicer prosto izbiro zdravstvene ustanove oziroma zdravnika, vendar je višina zdravnikovega osebnega dohodka še vedno določena po starosti: po številu ur na delovnem mestu ali po številu pregledov. Spričo tega je zdravnik zainteresiran za to, da se čimveč ljudi javi na zdravniški pregled pri njem, ne pa za to, da bi ozdravil kar največ ljudi. In če bi mislil samo na materialno korist, si ne bi niti prizadeval, da bi jih ozdravil — torej da bi vedno iznova hodili k njemu.

svetnih delavcev in interesi vseh drugih državljanov v komuni.

V mestnem življenju imajo stanovanjske skupnosti čedalje vidnejšo vlogo. Kako se tu kaže problem vsklajevanja posameznih in splošnih interesov?

V okviru stanovanjskih skupnosti kot razširjenih družin je treba v perspektivi zagotoviti industrializacijo hišnih del. Za to so zainteresirani tako posamezniki kakor skupnost. Gospodinjstva dela opravljamo pri nas še s primitivnimi sredstvi in ob zelo nizki produktivnosti. Za družino bi bilo bolje, če bi se ženi ne bilo treba ukvarjati s tem delom, če bi se lahko vključila v dejavnost z višjo produktivnostjo, ker bi to zagotovilo družini večje dohodke ter zvišalo standard njenih članov. Za ta cilj pa je zainteresirana tudi družba. Splošni interesi zahtevajo opuščenje nizkoproduktivnih del. Razen tega je lahko žena zares enakopravna, če ji omogočimo, da se materialno

osamosvoji in če ima dovolj časa, da aktivno sodeluje v družbenem življenju.

Pripravljanje hrane na industrijski način, odpiranje gospodinjstev ter ustanov za nego in varstvo otrok — pri vsem tem lahko stanovanjska skupnost ob pomoči komunne prispeva k hitrejšemu napredku področja, na katerem so se najdlje obdržali nizkoproduktivno delo in stari odnosi.

Ko že govorim o stanovanjskih skupnostih, naj omenim tudi naš najbolj pereči problem — stanovanja. Zdi se mi, da je hitrost reševanja stanovanjskega vprašanja dokaj tesno povezana z načelnim pojmovanjem tega, ali naj bo stanovanje privatna ali družbena lastnina.

Ce sprejmemo stališče, da je stanovanje trajna potrošna dobrina, se zdi logično sprejeti tudi pojmovanje o stanovanju kot privatni lastnini. Zakaj je važno, da sprejmemo takšno pojmovanje?

LASTNIK STANOVANJA — PRIVATNIK ALI DRUŽBA?

V sedanjih razmerah ustvarjamo neenake stanovanjske pogoje. V ugodnejšem položaju so

novanje potrošna dobrina, ki bo v zasebni lasti državljanov, potem moramo že zdaj izoblikovati takšno graditev, oziroma postopno opuščati graditev stanovanj družbene lastnine (seveda v skladu z možnostmi).

V praksi bo vsekakor vprašanje: Kako vložiti sredstva, potrebna za zidavo stanovanja, če posamezniki zaradi nizkih osebnih dohodkov ne zmorejo večjih sredstev? Očitno je, da mora tu priskočiti na pomoč neke vrste kredit ali subvencija? Subvencioniranje prihaja v poštev, dokler so osebni dohodki še vedno nizki (vzporedno z zviševanjem osebnih dohodkov bi lahko postopno zmanjševali tudi subvencioniranje). Razen tega bi subvencioniranje pripomoglo k odpravi neenakosti med delavci glede možnosti, da dobijo stanovanje. Delavci z nižjimi osebnimi dohodki ne morejo vložiti v zidavo stanovanja enakih sredstev kot delavci z višjimi dohodki. Družbena skupnost bi lahko pomagala delavcem z nižjimi osebnimi dohodki, s tem da bi določila, da ti delavci vložijo v graditev manj lastnih sredstev.

Potreba po vskladitvi inte-

SEDANJE IN PERSPEKTIVNO VSKLAJEVANJE ODNOSOV

Kako se lahko komuna bori za vsklajevanje posameznih in splošnih interesov na vseh teh številnih področjih?

Z vsem našim sistemom si prizadevamo, da bi spravili vsak kolektiv — v podjetju, zdravstveni ustanovi, šoli, ustanovi javne uprave ipd. — v položaj, da bo sam ustvarjal dohodek, vendar odvisno od tega, kako zadovoljuje potrebe prebivalstva po določenih proizvodih ali uslugah. Sistem spodbuja kolektive, da razvijajo svoja podjetja in ustanove, da bi mogli tudi v prihodnje zadovoljevati potrebe prebivalstva, s tem pa bi ustvarjali čedalje večja sredstva tudi za potrebe kolektivov samih. Ni gospodarske ali družbene dejavnosti, ki bi bila sama sebi namen, vse so namenjene delovnemu človeku v komuni oziroma delovnim ljudem v vsej naši skupnosti. Zato tudi ne smemo dovoliti, da bi se dohodki v posameznih podjetjih

Ob stiskalnici za pločevino v ljubljanski tovarni Saturnus

resov po komuni je posebno očitna, kadar gre za javne službe. Te službe so velikega pomena: prebivalstvu zagotavljajo usluge, izpolnjujejo naloge, ki jim jih zastavljajo predstavniški organi, nadzorujejo zakonitost poslovanja gospodarskih organizacij ali izkazujejo usluge gospodarskim organizacijam (na primer banke) itd. Zaradi pomena javnih služb za uspešno delovanje vrste gospodarskih in družbenih dejavnosti v komuni je zelo važno, da so kolektivi teh služb z načinom formiranja in z delitvijo dohodka stimulirani za čimboljše zadovoljevanje potreb prebivalstva.

tako moti pogoje za poslovanje drugih kolektivov ali pa spravlja na kocko standard prebivalstva. Vzemimo: če je uslužnost obrt nerazvita in to vpliva na cene teh storitev ali pa če so zmogljivosti gradbene obrti majhne ter zaradi tega zaostaja ali se draži zidava stanovanja, bo komuna posegla vmes, s tem da bo vložila dodatna sredstva v razvoj teh dejavnosti. Z graditvijo novih kapacitet bo odpravila nesorazmerje, ki ni ugodno za interese krajevne skupnosti.

V obeh primerih poteka vsklajanje po družbenem planu, s čimer planiranje povsem izgubi značaj proračunskega določanja in ob čemer izginjajo stari odnosi, zasnovani na dajanju proračunskih sredstev posameznim dejavnostim. Razen gospodarskih intervencij pa bo seveda treba v prihodnje na posameznih področjih vsklajati posamezne in splošne interese tudi z dejavnostjo družbenih organizacij in organov.

Tako za tekoče, še posebej pa za perspektivno vsklajevanje potrebuje komuna določena materialna sredstva. Ali sedanji način formiranja sredstev omogoča komuni, da krajevne skupnosti uspešno opravljajo to svojo zelo važno funkcijo? Moramo priznati, da na tem področju še obstajajo nerešeni problemi. Med večjimi je na primer ta, da še nismo dokončno zagotovili enakih gospodarskih pogojev, kar povzroča neenakost ne le pri načinu formiranja sredstev gospodarskih organizacij, temveč — neodvisno od tega — tudi sredstev komun. Razen tega bi bilo morda treba proučiti možnost, da bi se dohodki komun formirali po proporcionalni delitvi med podjetjem in krajevno skupnostjo.

Vsekakor bi bilo treba proučiti način formiranja sredstev gospodarsko nezadostno razvitih komun. Ker sem o tem problemu že nekajkrat povedal svoje stališče, to pot ne bi posebej govoril o njem. Poudarim naj le, da je treba čimprej določiti merila, kaj je nezadostno razvita komuna in kakšne so možnosti za pomoč tem komunam, da bodo mogle izpolnjevati osnovne obveznosti do državljanov ter se bodo ob vlaganju vseh svojih sredstev in sredstev skupnosti čimprej rešile zaostalosti.

Samo po sebi umevno je, da ni mogoče vnaprej postreči z izdelanimi rešitvami problemov, ki jih poraja praksa; to tudi ni mogoče, kadar govorimo o dejavnosti komun pri vsklajevanju posameznih in splošnih interesov. Mogoče in potrebno pa je opozoriti na poglavitna področja, na katerih se kaže potreba po tem vsklajanju, da bodo družbene sile, ki delujejo v komuni, čuječno spremljale pojave na teh področjih in da bodo sposobne pravočasno poiskati ustrezno rešitev.

Delavki tovarne »Juteks«
v Žalcu

čas, ki ga kdo prebije na delovnem mestu, tretji za število bolnikov. Če pa izhajamo iz tega, da kolektiv zdravstvene ustanove formira dohodek v sorazmerju s tem, kako učinkovito zadovoljuje potrebe državljanov, potem očitno niso sprejemljiva merila, kakršni sta na primer čas na delovnem mestu in število pregledov. Preostane torej število zavarovancev, ki se odločijo za zdravstveno ustanovo in ki pričakujejo od nje določene usluge.

V nekaterih komunah so menda našli rešitev za odnos med bolnišničnimi ustanovami in zavodom za socialno zavarovanje. Sklenili so pogodbo, po kateri plača zavod bolnišnici pavšalni znesek za vsakega bolnika z določeno boleznijo in penzijo v sorazmerju s časom, ki ga je bolnik preživel v bolnišnici med zdravljenjem. Da bi to za bolnišnico ne bilo preveč tvegano, so predvideli tudi kolektive za primer, če bi bila bolezen hujša kot sicer ter bi bilo zaradi tega potrebno daljše zdravljenje. Ob tem je kolektiv bolnišnice zainteresiran za to, da je bolnik čimprej ozdravljen — in hkrati tudi čimboljše — da je torej zadovoljen. V nasprotnem primeru se ne bi več zatekel v tisto bolnišnico, to pa

Bolje bi bilo, če bi domovi narodnega zdravlja sklepali z zavodi za socialno zavarovanje pogodbe, po katerih bi zavodi plačali pavšalni znesek za vsakega zavarovanca, ki bi se odločil za ta ali oni zdravstveni dom, se pravi za njegove splošne zdravnike in za specialiste. Takrat bi bili domovi narodnega zdravlja zainteresirani za to, da bi imeli najboljše zdravnike, bodisi stalne, bodisi honorarne, in da bi s kakovostjo svojih storitev privabili čimveč zavarovancev, ker bi s tem hkrati zagotovili svojemu kolektivu večje dohodke. S prosto izbiro zdravstvene ustanove in zdravnika (to dvoje je neločljivo povezano) je mogoče doseči zaželeni učinek samo v primeru, če postane kolektiv zdravstvene ustanove tisti činitelj, ki vpliva na formiranje in delitev dohodka, in če notranji odnosi spodbujajo zdravstvene delavce k temu, da delujejo v popolno zadovoljstvo prebivalcev komunne.

Ce bo komuna izoblikovala takšen položaj zdravstvenih ustanov in zagotovila takšne notranje odnose v njihovih kolektivih, bo najučinkoviteje prispevala k vsklajanju interesov zdravstvenih delavcev in vseh delovnih ljudi na svojem območju.

tisti, ki dobijo stanovanje v družbeni lasti, ker plačujejo samo najemnino. Tisti, ki zidajo z dodatnimi lastnimi sredstvi, morajo plačevati anuitete in sami vzdrževati stanovanje. Ljudje so torej zainteresirani za to, da dobijo stanovanje, ki je družbena last, in sicer ne glede na to, koliko stane, pod kakšnimi pogoji je bilo sezidano in kako se vzdržuje. Če pa bi se formirala stanovanja v privatni lastnini, bi si vsak posameznik prizadeval, da bi bilo njegovo stanovanje zgrajeno čim ceneje in da bi bili tudi vzdrževalni stroški čim nižji. Potem bi ljudje lahko vplivali na projektante in na gradbeno podjetja, da bi jim zidala stanovanja v skladu z njihovimi potrebami in plačilnimi sposobnostmi.

Pri odločanju, ali naj bo stanovanje v perspektivi osebna last državljana ali družbena lastnina, moramo pogledati, kakšni ukrepi so potrebni, da se bodo uveljavila načela politike, sprejete za področje stanovanjske graditve. Če sprejmemo načelo, da mora biti sta-

Najmodernejša proizvodnja je danes naša vsakdanja delovna praksa. — Na sliki: Motiv iz Litostroja

SREDSTVA ZA UČENCE NAJ DAJEJO PRISTOJNE KOMUNE

Sorodni problemi nastopajo tudi na področju prosvete. Tudi tu je vprašanje: Ali je mogoče, da prosvetne ustanove formirajo dohodek odvisno od tega, kako izpolnjujejo svoje dolžnosti do državljanov in od tega, kako so državljani zadovoljni z njihovim delom? Če nato vprašanje odgovorimo pritrdilno — drugace ne moremo — takoj nastane novo: Kaj naj bo merilo za formiranje dohodkov prosvetne ustanove?

Zdi se mi, da morajo biti sredstva prosvetne ustanove odvisna od števila učencev, ki se odločijo, da se bodo izobraževali v tej ustanovi. Pri uveljavljanju tega načela pa ne gre brez težav. Kdo naj da sredstva za vsakega učenca? Ali komuna, na katere območju je šola, ali tiste komune, iz katerih so učenci? Sedanja kriza v finan-

prav na tem, ker šole vzdržujejo tiste komune, na katerih območju so. Če sprejmemo načelo, da daje sredstva tista komuna, iz katere izhaja učenec, bomo s tem dosegli še drug smoter: prizadevanje predavateljskih kolektivov in organov komunne, da si šole zagotovijo čimboljši, kar najbolj zaslužni sloves. Če morajo komune in starši plačati za učence, si bodo prizadevali, da bo prišel v šolo, ki bo s svojim slovesom jamčila za visoko raven znanja in za dober pouk. Na tem se bo zasnova diferenciacija šol, z njo pa prizadevanje prosvetnih delavcev za kar največji ugled ustanove, v kateri so zaposleni.

Ce že v začetku pravilno rešimo problem formiranja in delitve dohodka prosvetnih ustanov, s tem ustvarimo temelje, na katerih se lahko skladno razvijajo interesi kolektiva pro-

Pred odhodom na kolektivni izlet. »Nismo še vsi, še malo bo treba počakati...«

Nekoristne intervencije pri urejanju delovnih razmerij

Niso redki primeri, ko skušajo sindikalni organi v posameznih primerih, kadar pride do spora med delavcem in gospodarstvom, intervencije pri urejanju delovnih razmerij. Vendar pa te intervencije niso vedno koristne, saj so pogosto neuporabne, saj ne prispevajo k izboljšanju delovnih razmerij, ampak le odlašajo s pravično rešitvijo spora.

B. L. je na primer vložil tožbo proti podjetju, češ da je odločba o odpovedi nezakonita in je na prvi stopnji sodišča njegovo tožbo zavrnilo. Občinski sindikalni svet, ki je primer poznal, je delavcu svetoval, naj se ne pritoži, češ da bo ObSS skušal delovni spor rešiti neposredno z upravo podjetja in njegovimi samoupravnimi organi. Bilo je več sestankov in razgovorov, v katerih so sodelovali predstavniki podjetja na eni in predstavniki ObSS na drugi strani, vendar je poskus mirne rešitve spora propadel, ker predstavniki podjetja od svojega prvotnega stališča niso odstopili. Kljub temu, da je bila sodba prvostopnega sodišča v pravnem pogledu verjetno zmotna in da bi jo bilo mogoče s pritožbo izpodbijati, delavcu ni bilo mogoče več nuditi pravne pomoči, ker je bil rok za pritožbo že za več mesecev zamujen.

Ali pa drugi primer: A. G. je dobil odpoved, ki je bila po vsem videzu šikanozna in nezakonita. Obrnil se je na Republiški sindikat, ki ga je napotil na Občinski sindikalni svet, ta pa je nato pri upravi podjetja interveniral, naj se odpovedna odločba odpravi. Uprava podjetja je sprva zagotovila, da bodo organi samoupravljanja o odpovedi še enkrat sklepali, potem pa je po daljšem času sporočila, da delavski svet podjetja ne želi več razpravljati o tem primeru. ObSS je delavcu nato svetoval, naj vložijo proti pod-

jetju tožbo, s katero pa delavec ne bi mogel več uspeti, ker je bil rok za vložitev tožbe že daleč pretečen.

Naslednji primer: Delavka je bila odpuščena, češ da je samovoljno zapustila delo, čeprav je imela za izostanek z dela nadvse opravičljiv vzrok. Ker pa je vsebovala odločba, v kateri se ugotavlja, da ji je delovno razmerje prenehalo, napaden pravni poduk (češ da proti odločbi ni pritožbe) in ker delavka ni bila prava vešča, se je obrnila pisмено na Občinski sindikalni svet s prošnjo, naj v njenem primeru intervenira.

Cetrti mečec potem, ko je bila delavka odpuščena iz podjetja, je prišlo do sestanka med predstavniki ObSS in predstavniki podjetja, kjer so predstavniki podjetja priznali, da so ravnali napačno, vendar so odklonili, da bi delavko ponovno sprejeli na delo. Dogovorjen je bil ustni nekakšen sporazum, da bo delavka sama odpovedala, dobila pa bo za čas nezaposlenosti in

za čas odpovednega roka izplačan ves osebni dohodek, ne da bi se ji bilo treba vrniti na delo. Ko pa se je nekaj tednov za tem, kakor je bilo dogovorjeno, delavka oglasila v upravi podjetja, da dvigne svoj osebni dohodek in delovno knjižico, je izvedela, da direktor podjetja »sporazuma« ni odobril in da ostaja podjetje pri svoji prvotni odločbi, da namreč delavki delovno razmerje preneha zaradi samovoljne zapustitve dela. Delavka je ostala tako nezaposlena in brez osebnega dohodka več kot štiri mesece.

Načelo, ki ga vsebuje zakon o delovnih razmerjih, da imajo sindikati pravico zastopati in varovati pravice delavcev iz delovnega razmerja, ne gre razumeti tako, da sindikalni organi mimo rednega postopka, ki ga predpisuje zakon o delovnih razmerjih, kadar gre za uveljavljanje pravic iz delovnega razmerja, skušajo intervenirati in poravnati posamezne spore. Urejanje delovnih razmerij

v gospodarskih organizacijah je stvar organov delavskega upravljanja in delovnega kolektiva. Izven gospodarskih organizacij in potem, ko je obvezni pritožbeni postopek pred organi samoupravljanja končan, pa odločajo o pravicah delavca še samo redna sodišča. Neposredne intervencije v zaščito delavca in njegovih pravic pa tudi, če so uspešne, posegajo v pristojnost organov samoupravljanja in so zato neumestne. Če pa ostanejo še brezuspešne, škodujejo pravicam delavca, ki bi v redni pritožbeni ali tožbeni poti moral svoje pravice uveljaviti, tako jih pa ne more več.

Uspešno lahko varujejo in zastopajo pravice delavcev iz delovnega razmerja sindikalni organi takrat, če organizirajo ali omogočijo delavcu, ki so mu kratkene njegove zakonite pravice, kvalificirano pravno zaščito in pravno pomoč in ga v vsakem primeru napotijo na redno pritožbeno oziroma tožbeno pot. V. VODOPIVEC

Še k prispevku: »Kdo ima prav?«

V 24. številki »Delavske enotnosti« z dne 17. junija je bil objavljen prispevek »Kdo ima prav?«, kjer pisec pravi, da bi moral delavec, ki samovoljno zapusti delo pred rokom, dobiti od podjetja »dobiček«. Ker pisec vprašuje, kdo ima prav in ker, kot kaže, te zadeve niso razčiščene tudi pri drugih organih, hočem napisati ob tem pravno mnenje:

Ena temeljnih pravic iz delovnega razmerja je pravica do osebnega dohodka. Po čl. 17. zakona o delovnih razmerjih, delavcu ni mogoče vzeti, zadržati ali zmanjšati osebnega dohodka, razen v primerih, ki jih določa zakon. Za terjatve proti delavcu je mogoče zarubiti največ eno tretjino, za preživnino pa največ polovico osebnega dohodka po odbitku vseh prispevkov.

Zakon o delovnih razmerjih pa dopušča na primer v čl. 255, da je delavec lahko kaznovan za kršitev delovne discipline z denarno kaznijo, ki ne sme presegati 10% mesečnega osebnega dohodka, in sicer za čas do treh mesecev. Tako disciplinsko kazen lahko izreče samo disciplinska komisija podjetja. Pred zadnjo novelo zakona o delovnih razmerjih (Ur. list FLRJ št. 8/61-60) je bila gospodarska organizacija upravičena zadržati tudi tako imenovani osebni dohodek nad obračunanim osebnim dohodkom oziroma nad tarifno postavko (»dobiček«).

Čl. 205 zakona o delovnih razmerjih, ki je bil z novelo črtan, je določal, da lahko gospodarska organizacija v tarifnem pravilniku predpiše kot pogoj, da bi mogel delavec dobiti tisti del osebnega dohodka, ki se izplačuje po zaključnem računu gospodarske organizacije, da mora delati določen čas v letu pri njej, ali pa druge pogoje, ki temeljijo na izpolnjevanju obveznosti iz delovnega razmerja. Tarifni pravilniki so na osnovi tega člena predpisovali kot pogoj za pridobitev pravice do osebnega dohodka nad tarifno postavko take pogoje kot na primer, da delavec ni samovoljno zapustil dela, da ni bil disciplinsko odpuščen ali disciplinsko kaznovan zaradi izostajanja z dela in podobno.

Nekateri tarifni pravilniki pa so šli še dalj in so predpisovali celo, da delavec nima pravice do osebnega dohodka nad tarifno postavko, če je sam odpovedal, da v času zaključnega obračuna ni bil več v delovnem razmerju, ali pa da je bila njegova odpoved neutemeljena. Take določbe v tarifnih pravilnikih pa so bile v nasprotju s členom 13 zakona o delovnih razmerjih, ki pravi, da z akti gospodarske organizacije ni mogoče omejevati pravic, ki jih ima delavec po zakonu. V delovnih sporih pred sodišči je bil delavcu kljub takim določbam tarifnega pravilnika, ki so bile v nasprotju z zakonom, prisojen osebni dohodek nad tarifno postavko, če so bili izpolnjeni drugi pogoji, ki jih je predpisoval člen 205 zakona o delovnih razmerjih.

Ni bil pa prisojen osebni dohodek nad tarifno postavko de-

lavcem, ki so samovoljno zapustili delo, ki so bili disciplinsko odpuščeni ali disciplinsko kaznovani zaradi neizpolnjevanja delovnih obveznosti in so se spustili v tožbe ter se sklicevali na to, da jim osebni dohodek nad tarifno postavko pripada, ker je tarifna postavka samo akontacija, osebni dohodek pa se obračuna šele po zaključnem računu. Pri tem so se sklicevali tudi na čl. 17 zakona o delovnih razmerjih in zatrjevali, da so določbe v tarifnem pravilniku, po katerih bi jim ne šla pravica do osebnega dohodka, nezakonite. Sodna praksa pa je v takih primerih izhajala iz pravilnega tolmačenja čl. 205 zakona o delovnih razmerjih, po katerem ima gospodarska organizacija pravico, da s svojim samoupravnim aktom predpiše kot pogoj za pridobitev osebnega dohodka take pogoje, ki temeljijo na izpolnjevanju obveznosti iz delovnega razmerja.

Zato nima prav pisec članka v navedeni številki »Delavske enotnosti« pod naslovom »Kdo ima prav?«. Po mnenju pisca članka naj bi imel prav delavec, ki od Kranjskega gradnega podjetja zahteva »dobiček« za prejšnje leto, čeprav je samovoljno zapustil delo, ne pa podjetje, ki se sklicuje na svoj tarifni pravilnik in mu to pravico odreka. Tožba, ki bi jo delavec vložil, ne bi mogla imeti uspeha, ker je vprašanje, ki ga nanaša pisec članka, v sodni praksi že urejeno. Kajti dokler se je osebni dohodek delil na tarifno postavko in dobiček, so bili smiselni predpisi, ki so do dobčka upravičevali samo tiste delavce, ki so izpolnjevali svoje delovne obveznosti. Ni mogoče trditi, da bi delovne obveznosti izpolnjevali tudi tisti delavci, ki so samovoljno zapustili delo, ali ki so bili zaradi hujskih disciplinskih prekrškov disciplinsko odpuščeni.

Tam, kjer podjetja še niso prešla v celoti na sistem delitve osebnega dohodka po učinku, je vprašanje pravice do »dobička« še vedno aktualno. Ko pa bodo začeli veljati novi pravilniki o delitvi osebnih dohodkov, bo to vprašanje povsem odpadlo, ker v zakonu o delovnih razmerjih za delitev »dobička« ni več osnove.

V. VODOPIVEC

• INDUPLATI • JARŠE:

Povečano zanimanje proizvajalcev za upravljanje

Tudi v industriji platnenih izdelkov v Jaršah gredo po načelu: obratni delavski sveti naj spremljajo uvajanje neposrednega gospodarjenja in poslovanja. Kljub temu, da že nekaj časa spremljajo poslovanje v sedmih ekonomskih enotah, pa menijo, da bo treba še precej časa, preden bodo do podrobnosti znani vsi činitelji, ki bodo zagotovili popolno samostojnost posameznega obrata. Zato pravijo: najbolje je hkrati z uvajanjem decentralizacije poslovanja in osamosvajanjem obratov usposabljalati tudi kolektiv teh obratov za samostojnejše gospodarjenje in odločanje.

Tako so po daljših razpravah, ki jih je po obratih organizirala sindikalni podružnica, izvolili pred mesecem štiri obratne delavske svete, in sicer: v predilnici, tkalnici in pripravljalnici, enega za oplemenitilnico, tiskarno in konfekcijo in enega za upravo in vzdrževalne obrate. Torej štirje delavski sveti v sedmih ekonomskih enotah. Pokazalo pa se je že, da bodo morali čimprej upravljanje še bolj približati neposrednim proizvajalcem in da sedanji obratni delavski sveti ne bodo več dolgo kos svojim nalogam.

In o čem bodo ti organi odločali? Predvsem je važno to, da bodo obratni delavski sveti razpolagali s tistim delom čiste-

ga dohodka, ki bo po pravilniku o delitvi čistega dohodka podjetja na podlagi doseženih proizvodnih uspehov pripadal posamezni ekonomski enoti za osebne dohodke. Vsak obratni delavski svet bo tako sprejel svoj pravilnik o delitvi osebnih dohodkov. Razen tega bodo odločali tudi o zaposlovanju oziroma razporejanju delavcev. Nekateri obrati so se tega že lotili, seveda ne urejajo tega problema enostavno z odpuščanjem zaposlenih po potrebah proizvodnje in pa s tem, da skoro ne zaposlujejo novih delavcev, čeprav nekateri odhajajo. Zanimivo je, da so tako na primer letos zmanjšali število zaposlenih za 80, vendar kljub temu približno v petih mesecih dosegli za 10% večji dohodek kot v istem obdobju lani. V kratkem bodo obratni delavski sveti začeli razpravljati o predlogu novega pravilnika za delitev osebnih dohodkov po ekonomskih enotah. Določili bodo merila, po katerih bodo posamezne enote udeležene pri delitvi 85% dela čistega dohodka.

Omeniti velja tudi to, da so v tovarni Induplati pred kratkim uvedli 45-urni delovni teden. Delavci so tak predlog samoupravnih organov podprli. Seveda pa bodo morali poskrbeti sedaj predvsem za povečanje produktivnosti, če bodo hoteli, da 45-urni delovni teden doseže svoj namen. F. S.

Separacija rudnika Trbovlje je med najstarejšimi rudniškimi objekti. Zaradi dotrajanosti in zastarelih naprav predstavlja ozko grlo pri odpremi premoga. Predvidevajo, da bodo začeli separacijo prihodnje leto modernizirati, kar bo veljalo več kot 200 milijonov dinarjev.

• POSTOJNA:

Ekonomske enote v kmetijstvu

Z ustanavljanjem ekonomskih enot in izvolitvijo organov upravljanja so napravile kmetijske gospodarske organizacije postojanske občine pomemben korak naprej v procesu utrjevanja delavskega samoupravljanja v kmetijstvu.

V Živnorejsko-poljedelskem kombinatu Postojna, so se tako odločili za sedem ekonomskih enot, ki jih bodo upravljali zbori proizvajalcev ekonomskih enot z izvoljenim predsednikom. Ker poslujejo obrati kombinata še vedno z izgubo, se je kolektiv opredelil za stimulativno načelo, naj o uspehu, ki ga bodo enote dosegle z znižanjem proizvodnih stroškov pod plansko lastno ceno, v bodoče samostojno odločajo v okviru planov in pravilnika o delitvi čistega dohodka. Zbori proizvajalcev bodo samostojno odločali še o proizvodnih in finančnih planih ter o politiki zaposlovanja. Tako so zbori posameznih ekonomskih enot o številnih problemih že tako resno in zavzeto razpravljali, kot še nikoli doslej. Prednjačila sta predvsem zbor ekonomskih enote v Hruševju in Orehku.

V kmetijski zadrugi v Postojni so prav tako ustanovili sedem ekonomskih enot. Ta organizacija je naredila za konkretno razjasnjevanje dolžnosti

in pravic kolektivov ekonomskih enot gotovo največ v postojnski občini. Zbori proizvajalcev so si že izvolili predsednike, v eni enoti pa upravni odbor. Odločali bodo o vseh zadevah popolnoma samostojno.

V kmetijski zadrugi v Pivki so se odločili za kmetijsko proizvodno, gozdarsko in mešano ekonomsko enoto, v kateri so trgovina, mesnica in uprava. Te tri ekonomske enote imajo 31 samostojnih obračunskih enot. V ekonomskih enotah je od 25 do 30 zaposlenih, ki so si izvolili 3 do 5-člane upravne odbore. Ti samostojno odločajo o gospodarjenju v okviru plana zadruga. KZ Pivka ima že izdelane izračune o rentabilnosti za vsako ekonomsko in obračunsko enoto posebej, predvidevajo pa, da bodo nekatere obračunske enote sčasoma postale ekonomske enote.

Zdi se, da so v kmetijski zadrugi v Pivki že danes vsi pogoji, da odločanje prenesejo na celotne zbore proizvajalcev ekonomskih enot in ne samo na izvoljene upravne odbore. S takšnimi odločitvijo bi naredili pri utrjevanju upravljanja še kvalitativni korak naprej od posrednega k dejanskemu samoupravljanju kmetijskih delavcev v tej zadrugi. A. Miklavčič

Ob novi stanovanjski stavbi podjetja Kamnik v Kamniku so začeli delati še samopostrežno trgovino. Buldozerji so v polnem »delovnem elanu«.

PO KATEREM ČLENU

Na vprašanja odgovarja Služba pravne pomoči pri Republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije, Ljubljana, Dalmatinova 4/I (soba 17, 18). Tam dobiti lahko tudi podrobnejša pojasnila o uveljavitvi in zaščiti pravic iz delovnega, pokojninskega in invalidskega prava.

Škoda ob nesreči

J. D.

Kranj. Pri prometni nesreči sem utrpel škodo. S pravno močno sodbo je ugotovljeno, da je nesrečo zakrivil voznik tovrnega avtomobila, ki je last gospodarske organizacije. Od koga sem upravičen zahtevati povračilo škode?

Odgovor: Po 294. členu zakona o delovnih razmerjih je gospodarska organizacija odgovorna za škodo, ki jo napravi delavec posameznikom ali pravnim osebam v zvezi s svojim delom. Glede na to ste upravičeni zahtevati povračilo škode samo od gospodarske organizacije, ne pa tudi od voznika motornega vozila. Gospodarska organizacija pa ima pravico regres do voznika, če je škodo povzročil namenoma ali iz velike malomarnosti.

Disciplinski postopek zoper direktorja

F. L.

Ljubljana. Kateri disciplinski organ je pristojen za vodenje disciplinskega postopka zoper direktorja gospodarske organizacije?

Odgovor: Po določili 278. člena zakona o delovnih razmerjih začne disciplinski postopek zoper direktorja delavski svet gospodarske organizacije. Sklep o uvedbi disciplinskega postopka se dostavi disciplinskega sodišča pri občinskem ljudskem odboru, ki je pristojno, da na prvi stopnji vodi postopek in izreče kazni. O pritožbi zoper odločbo disciplinskega sodišča odloča disciplinsko sodišče pri okrajnem ljudskem odboru. Na prvi stopnji je disciplinski postopek usten in javen, na drugi stopnji pa odloča disciplinsko sodišče na nejavni seji.

7 dni v sindikatih

V Celju gradijo nov hotel

● RADOVLJICA — Okrajni sindikalni svet v Kranju je organiziral v Radovljici pretekli teden seminar za socialne delavce. Udeležili so se ga predsedniki komisij za socialna vprašanja pri občinskih sindikalnih svetih kranjskega okraja, šefi kadrovske-socialnih služb večjih podjetij in predstavniki občinskih svetov za socialno varstvo. Razpravljali so o načinu dela socialne službe in se dogovorili o bodočem delu.

● VIPAVA. Sindikalna podružnica Kmetijske vinarske zadruge v Vipavi je razpravljala o formiranju ekonomskih enot po poslovnih enotah zadruge. Kmetijska zadruga ima 4 poslovne enote, v katerih bodo v kratkem volili obratne delavske svete. Nameravajo ustanoviti tudi svete proizvajalcev.

● AJDOVŠČINA. Tudi v Splošnem mizarstvu v Ajdovščini so se lotili decentralizacije delavskega samoupravljanja. Ta mesec bodo volili obratni delavski svet v obratu v Vipavi. S 1. julijem so ta obrat obračunske ločili od podjetja, tako da bodo ta mesec že delili ustvarjeni dohodek samostojno v okviru te nove ekonomske enote.

● TOLMIN. V SGG Tolmin bodo formirali 14 ekonomskih enot. Na seji upravnega odbora so v zvezi s tem razpravljali o prenosu pristojnosti na te ekonomske enote, zlasti pa so govorili o prenosu finančnih in materialnih sredstev ter o načinu obračunavanja amortizacije prenesenih osnovnih sredstev.

● ANKARAN. Na pobudo Zvezne prometne zbornice je bilo zadnje dni junija v Ankaranu tridnevno posvetovanje o uvajanju novega gospodarskega sistema v prometnih gospodarskih organizacijah. Uvodni referat na tem posvetovanju so imeli predstavniki podjetja »Intereuropa« iz Kopr.

Se pred časom so govorili, da bi zaprli Javorov obrat na Bači, sedaj pa je ta obrat že med najboljimi v podjetju. Samo v montažnem oddelku so na primer pred dvema letoma izdelali 130 stolov dnevno, zdaj pa jih izdelajo že več kot 500.

● BREŽICE. V Kmetijskem gospodarstvu podjetja Brežice so formirali 8 proizvodnih ekonomskih enot ter ekonomsko enoto uprave. V prvih so že izvolili obratne delavske svete, v kratkem pa bodo izvolili tudi obratni delavski svet v ekonomski enoti uprave.

Kljub prizadevanju občinskega sindikalnega sveta, se v Tovarni pohištva v Brežicah še niso lotili decentralizacije delavskega upravljanja, čeprav v podjetju za to obstojajo pogoji. Odpor proti decentralizaciji je v upravi podjetja. Tudi v Železoličarni BELT žice je odpor proti decentralizaciji upravljanja v upravi. V tem podjetju prevladujejo še vedno mezni odnosi. Tako na primer plačujejo še po urnih postavkah, ki jih v večini primerov določi ena sama oseba.

IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN

● CELJE:

Nov sistem dela Občinskega sindikalnega sveta

Prvo zasedanje plenuma občinskega sindikalnega sveta Celje je pokazalo, da bo treba začeti z novimi metodami dela občinskega sveta. S tem ni rečeno, da je bilo dosedanje delo slabo, toda treba bo razširiti delovno področje in pritegniti k aktivnemu sodelovanju čim več članov plenuma oziroma vsega članstva. Zato so na zadnjem plenumu v Celju izvolili 11 stalnih komisij, kjer bodo delali člani plenuma. Tako bo sedaj vsak član plenuma vključen v eno izmed komisij. Komisije bodo napravile načrte za svoje delo, medtem ko pripravljajo tudi poslovnik Občinskega sindikalnega sveta. S tem na-

delovnih razmer, nižjih osebnih dohodkov in pomanjkanja stanovanj imata kmetijski zadrugi na Vrhniki in v Borovnici ter kmetijsko posestvo Barje že sedaj težave zaradi pomanjkanja delavcev, predvsem sezonskih. Tako so na primer pred kratkim na Vrhniki potrebovali sezonske delavce za predele, posejane s koruzo, vendar jih niso dobili. Nedvomno je tu glavni vzrok pomanjkanja stanovanj. Tako prav gotovo ni prav, da kmetijsko posestvo Barje in obe kmetijski zadrugi vlagajo predvsem v proizvodnjo, madtem ko dajejo za stanovanja le malo sredstev. Nekoliko boljše je v živinorejskih obratih teh kmetijskih gospodarstev, kjer so razen novih hlevov zgradili tudi nekaj stanovanj. Vendar tudi ta stanovanja niso enakovredna stanovanjem, ki jih gradijo indu-

● CELJE:

Počitniški dom v Makarski

Letos si je Okrajni odbor Počitniške zveze Celje uredil počitniški dom v Makarski. V senci borov so namestili šotore in weekend hišice. Tu je prostora v eni izmeni za 100 dopustnikov. Že od 20. junija letujejo tam skupine iz celjskega okraja. Tabor ima urejene tudi sanitarne naprave in tudi s hrano so dopustniki zelo zadovoljni.

● »METKA« CELJE:

Obratni delavski sveti dobe poslovnik

Lani izvoljeni obratni delavski sveti v tekstilni tovarni Metka v Celju so se razvili pri delu, zlasti odkar imajo v novoizvoljenih obratnih sindikalnih podružnicah močno oporo.

Vsekakor pa bodo v samoupravljanju še veliko več pomenili, ko dobe svoj poslovnik dela, ki ga zdaj skrbno pripravljajo.

● TOVARNA TEHTNIC CELJE:

Odločili so se za zborni ekonomskih enot

Prvega julija bodo v celjski Tovarni tehtnic decentralizirali podjetje in samoupravljanje. Zbori ekonomskih enot, novi samoupravni organi, katerih vodje bodo izvolili za vsak poklic posebej, bodo odločili o delitvi mase osebnih dohodkov v svojih ekonomskih enotah, o vseh zadevah s področja delovnih odnosov, tehnično-higienkega varstva pri delu in o operativnih mesečnih načrtih, ki jih potrebujejo pri svojem delu. O vsem tem bo odločal zbor samostojno. Razen tega pa bo soodločal o letnem družbenem planu, o delitvi čistega dohodka na sklade in osebne dohodke, o uporabi skupnih sredstev podjetja ter o nabavi osnovnih sredstev.

Po končanem delu se delavci v Tovarni aluminija in glinice v Kidričevem »operejo« z zračno prho

meravajo predvsem zagotoviti to, da delo sindikata ne bo le kampanjsko, kot nekateri sedaj očita jo.

● ČRNOMELJ:

Tudi za zaposlene kmečke matere

Po nedavni anketi o zaposlenih ženskah v črnomeljski občini so ugotovili, da je zaposlenih v gospodarstvu, ustanovah in drugod več kot 670 žena in deklet, kar predstavlja kar 31% vseh zaposlenih. Kljub temu pa za razbremenitev zaposlenih žensk doslej ni bilo kaj dosti storjenega. Stanovanjska skupnost v Črnomlju ni dosegla pravih uspehov in to velja tudi za podeželje. Treba bi bilo več misliti tudi na kmečke ženske, ki imajo v poletnih mesecih zelo malo časa za družino. Sindikalne podružnice so o tem sicer razpravljale, toda po teh razpravah so premalo naredile. Zato je občinski sindikalni svet predlagal, da bi te zadeve urejevali skupno organi delavskega upravljanja in sindikalne podružnice.

● VELENJE:

Hotel v soboto

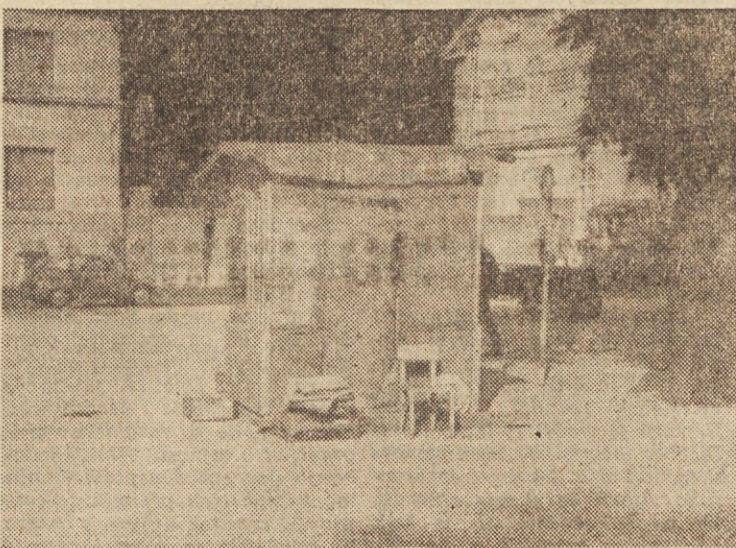
V Velenju so računali, da bodo nov hotel lahko predali namenu že 3. julija. Vendar so se dela zavlekla in bo otvoritev šele danes. Hotel Paka ima 70 ležišč, je sodobno opremljen, ima hladno in toplo vodo v vseh sobah ter lepo opremljene terase za sončenje. Novi hotel bo nedvomno velika pridobitev za nadaljnji razvoj turizma v Saleški dolini. Imel bo tudi lepo urejen restavracijski vrt s 300 sedeži.

● VRHNIKA:

Stanovanja tudi za kmetijske delavce

V vrhniški občini potrebujejo vedno več delavcev tudi za kmetijstvo. Toda zaradi slabših

strijska podjetja. Tako je na primer za novozgrajeno dvo-stanovanjsko poslopje v Bistrici že sama lokacija kar čudno izbrana. Čas bi že bil, da bi kmetijska posestva začela misliti

Pred parkom Tivoli so postavili kiosk kjer prodajajo lučke, snežke in tudi limonado. Toda kupci lahko gledajo kiosk samo od spredaj, kajti sicer bi dobili kaj slab občutek...

tudi na stanovanja za kmetijske strokovnjake, ki jih in jih še bodo potrebovala.

● KOČEVJE:

Še obrat družbene prehrane

Pred nedavnim je bila v Kočevju seja sveta stanovanjske skupnosti. Čeprav v okviru stanovanjske skupnosti dela več servisov, kaže, da bo treba ustanavljati še nove. Tako so se zavzeli za to, da bi ustanovili večji obrat družbene prehrane. Razpravljali so še o varstvu otrok zaposlenih mater in menili, da bi morali te probleme urejati skupno z vodstvi sindikalnih organizacij, ki naj bi tudi nudila ustrezno pomoč.

● MARIBOR:

V obrtnih in komunalnih podjetjih le počasi naprej

V mariborskih obrtnih in komunalnih podjetjih decentralizacija počasi napreduje. Vendar pa so tam, kjer so podjetje razdelili na ekonomske enote, kot na primer v Cevovodu in Slikarju, kaj kmalu ugotovili, da so se proizvodni stroški znižali, da so prihranili pri materialu in orodju in na drugi strani povečali sredstva za osebne dohodke. Dosedanje izkušnje v Cevovodu pa so tudi pokazale, da pretirano drobljenje podjetja na ekonomske enote pri njih ni prineslo vselej dobrih rezultatov. Ekonomske enote se namreč niso obnesle v oddelkih, kjer so zaposleni le trije ali nekaj več de-

Mladinska delovna brigada na delu v Ljubljani

lavcev. Zato so sklenili, da bodo združili nekatere majhne enote.

Mariborsko »Brivsko podjetje« ima na primer več kot 20 delavnic, kjer sta samo dva ali trije zaposleni. Predstavniki tega podjetja je na posvetu o decentralizaciji v Mariboru dejal, da v zvezi z decentralizacijo niso še ničesar naredili, ker so pač samo uslužnostno podjetje, ki je slabo donosno, razen tega pa morajo zbirati še sredstva za dopolnitev opreme. »Čemu naj bi izvolili obratne delavske svete, ko pa je tako vsak četrti član kolektiva, član delavskega sveta. Z decentralizacijo upravljanja, bi bili stroški še večji. In zakaj potem vsi zaposleni ne bi bili upravljalci?

Obrtna podjetja imajo tudi težave, ker za sestavljanje pravilnikov o delitvi dohodkov in osebnih dohodkov po ekonomskih enotah nimajo strokovnjakov. Zunanji sodelavci pa so običajno precej dragi. Zato je na pobudo sindikatov Obrtna zbornica sklenila, da bo nudila tem podjetjem konkretno pomoč.

● NOVOMEŠKA »KRKA«: Napredek — štiri ekonomske enote

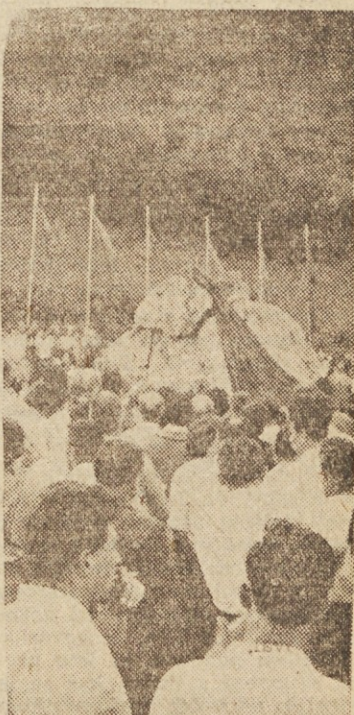
Sredi junija smo poročali, da se v Tovarni zdravil »Krka« v Novem mestu ne morejo odločiti za ustanovitev ekonomskih enot in decentralizacijo delavskega samoupravljanja. Sedaj že ugotavljamo, da se je položaj bistveno spremenil, saj bo kolektiv prav te dni na predvolilnih sestankih že sestavljal kandidatne liste za obratne delavske svete. Odločili so se ustanoviti 4 ekonomske enote in prenesti tudi nekatere pristojnosti na štiri obratne DS. Decentraliziranemu upravljanju in novemu gospodarjenju v ekonomskih enotah bodo prilagodili tudi organizacijo sindikalne podružnice. V vsaki ekonomski enoti bodo ustanovili sindikalno

Tako so se v Novem mestu vsa večja podjetja že lotila decentralizacije. Edina izjema je še vedno Industrija motornih vozil, kjer še vedno vztraja pri trditvah, da za to pri njih ni pogojev.

● TOLMIN:

Servis za družbeno prehrano

V okviru stanovanjske skupnosti v Tolminu so pred nedavnim ustanovili servis za družbeno prehrano, kjer se hranijo razen delavcev Tovarne »Jelen« še delavci podjetij »Istok« in »Ciciban«. Za ta servis so prispevala sredstva vsa navedena podjetja. V tem obratu se bo lahko hranilo 200 oseb dnevno. Vse pa kaže, da bodo morali prostore v bližnji prihodnosti še razširiti, ker število zaposlenih stalno narašča. Za enolončnico v tem servisu plačajo delavci po 50 dinarjev, medtem ko 20 dinarjev za posamezni obrok prispeva podjetje.

Novi spomenik na Poljanah nad Jesenicami je odkril jeseniški prvoborec Vencelj Perko

● STEKLARNA HRASTNIK: Zmesarna ne bo več ozko grlo

V hrastniški steklarni končujejo glavna obnovitvena dela. V zaključek III. faze obnove spada tudi oprema nove zmesarne, ki bo začela z delom nekako v začetku 1963. leta in bo odpravila ozko grlo v sedanjem proizvodnem postopku. Novi moderni stroji in naprave bodo to delo opravili ne le hitreje, temveč tudi natančneje, solidneje in ceneje. Odpadle bodo n. pr. razne netočnosti glede količin posameznih sestavin zmesi; z moderno zmesarno pa bodo odtegnili delavce tudi škodljivim vplivom in poklicnim obolenjem. Novi objekt jih bo veljal v celoti okrog 130 milijonov dinarjev.

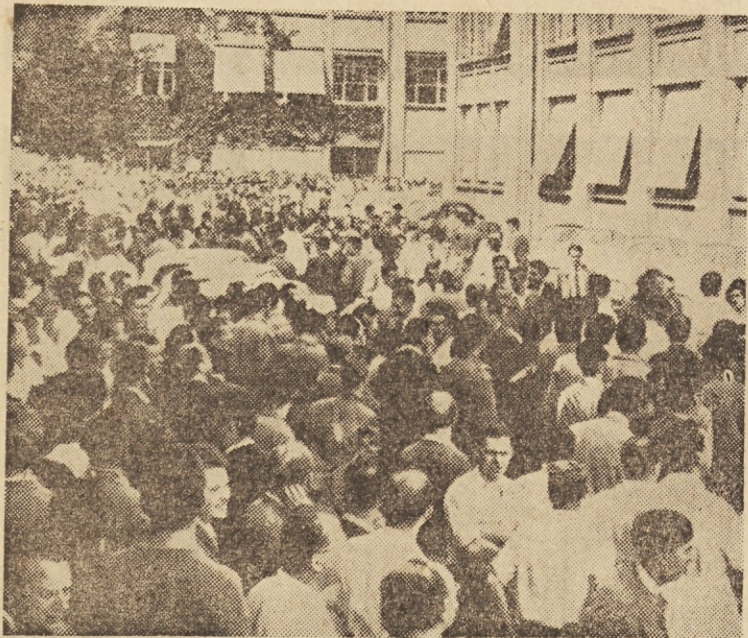
Kolektiv je že lani sklenil, da bi uporabljali namesto dragega generatorskega plina cenejši in kvalitetnejši mazut. Pri generatorskem plinu izrabijo namreč le 20% njegove termične vrednosti. Možna pa je še tretja varianta: uporaba plina iz Velenja.

M. Hrastel

Prejšnji teden so v Kranju odprli dva nova ložala, in sicer trgovino za otroško konfekcijo in novo mestno klavnico z delikateso in mesnico

V tovarnah Renault v Franciji je prišlo do prekinitve dela, in sicer zato, ker je direkcija sporočila, da delavci letos ne bodo prejeli običajnih premij iz sklada za dohodek. Na sliki: zbrani delavci pred administracijo direkcije Renault

PO TITOVEM GOVORU V TITOVEM UŽICU

Odmevi z vseh koncev sveta

V vsem svetovnem tisku obširno komentirajo govor predsednika Tita v Titovem Užicu. Kairski časniki so objavili izjavo Anvara el Sadata, v kateri pravi, da je govor predsednika Tita programska razložitev načelnih stališč, ki so izraz volje jugoslovanskih narodov, da sami izberejo družbeni sistem, ki jim ustreza in da si sami krojijo svojo usodo.

Brazilske listi zelo obširno poročajo o govoru predsednika Tita. Predvsem so podčrtali tiste Titove besede, ki govorijo o konferenci izvenblokovskih dežel.

»Berliner Zeitung« je na prvi strani objavil izveščke iz Titovega govora in pri tem zapisal, da je predsednik Tito »napravil oster obračun s slepoto zdajšnje politike določenih zahodnih dežel, ki oborožujejo Zahodno Nemčijo kot udarno silo proti nekakšni komunistični nevarnosti.«

Pod naslovom »Dan borca« v Jugoslaviji so »Izvestija« objavili članek, v katerem pišejo, da je bila vodilna sila osvobodilnega gibanja v Jugoslaviji KPJ. »Izvestija« na koncu članka izražajo željo, »da bi se še bolj razvijalo in krepilo prijateljstvo in sodelovanje med našimi narodi, ki so ojelele v surovih letih bojov proti nemškemu fašizmu.«

Češkoslovaški sindikalni dnevnik »Prace« pod velikim naslovom »Predsednik Tito osvoja podporo militarizma v Zahodni Nemčiji« objavlja poročilo o proslavi 4. julija in izveščke iz govora predsednika Tita.

»Pravda« piše: predsednik Tito je rekel, da Jugoslavija v zunanji politiki uspešno sodeluje z večino dežel v vseh delih sveta, in da to sodelovanje temelji na načelih miroljubne koeksistence. Časnik je objavil tisti del govora predsednika Tita, ko govori o zdajšnjem položaju, ki ima precej skupnega s tistim, kar se je dogajalo na večer pred začetkom zadnje vojne, ko so zahodne sile pomagale krepiti militarizem v Nemčiji.

Najpopularnejši napovedovalec ameriške RTV mreže NBC Huntley je svoj komentar posvetil govoru predsednika Tita v Titovem Užicu. Rekel je, da je Tito obširno govoril o konferenci izvenblokovskih dežel in da je ostro kritiziral zahodne sile zaradi oborožitve Zahodne Nemčije in da je obsodil kolonializem.

Prvikrat v zgodovini Bele hiše

Prvikrat v zgodovini Bele hiše so uvrstili v spremstvo predsednika Kennedyja — črnca. Gre za agenta Abrahama Boldena, ki se je zelo odlikoval kot pripadnik varnostne službe, pa so ga zato zaradi premestili v Belo hišo.

Ukaz za služinčad

Ko je prevzel John Kennedy dolžnost v Beli hiši, je med drugim ukazal, da mora vsa služinčad podpisati posebno obljubo, da ne bo obveščala javnosti o njem in njegovi družini. To obveznost so morali podpisati vse slugе, vse kuharice in vse sobarice Bele hiše.

NEMIR V DEŽELI IZ TISOČ IN ENE NOČI

Spet je na svetu košček zemlje, v katerega z roči svetovne javnosti in topovi z angleških vojnih ladij. To je Kuwait, puščavsko območje na koncu Perzijskega zaliva. Pred približno dvajsetimi dnevi je ta deželica postala neodvisna. Meri komaj 15.000 kvadratnih kilometrov in ima približno 250.000 prebivalcev. V zadnjih 15 letih je bil Kuwait omenjen vedno tedaj, kadar je šlo za primerjave zgodbe iz Tisoč in ene noči.

Spomladi 1937. leta je emir Ahmed el Jabir žalostno gledal skozi okno svoje palače na obrežje Perzijskega zaliva. Gledal je skupine delavcev, ki so pod vodstvom ameriških in angleških inženirjev vrtali v pesek in iskali nafto. Ponekod so vrtali tudi do 2300 m globoko. »Črna zlatina« pa ni bilo. Ker je emir Ahmed mislil, da je Alahova volja, da mora ostati Kuwait reven, je poslal tuje strokovnjake domov.

Marsikdo v Kuwaitu pa je prepričan, da so deželo pred vrata bogastva in razvoja pripeljale sanje. Govorijo namreč: neki angleški kapetan, ki je živel v Perzijskem zalivu, je sanjal, da je pod vejami smokvinega drevesa srečal lepoticco, ki mu je ponudila kos starega denarja. Anglež je pozval jasnovidca, naj mu razloži sanje.

— Mlado dekle, ki si jo videl, pomeni petrolej, je rekel jasnovidec. »Denar pa je simbol bogastva, ki bo osrečil Kuwait. Pojdi in najdi tisto smokvo!«

Ko so v neposredni bližini zaliva v resnici našli smokvino drevo, ki je ustrezalo kapetanovemu opisu, so začeli vrtati. Kmalu je črni curek nafte siknil v zrak.

Junija 1946 je emir Ahmed že odprl srebrno pipo, iz katere so natočili prvo cisterno nafte. Skupno z njo je začelo teči v deželo bogastvo. Emir Ahmed je štiri leta kasneje umrl. Njegovi dediči so bili vsako leto bogatejši. Ko je začel v deželico dotekati dolar, so začeli spreminjati navade, celo stroge islamske predpise.

Letos spomladi je eden med kuwaitskimi šeihi, 42-letni Abdulah al Jeber al Sabah povzročil v Zahodni Evropi veliki mondenski škandal. V Zahodni Nemčiji je srečal 19-letno Heidi Dichter, hčerko bivešega pomorskega oficirja. Zaposil jo je za roko. Starši so skrajno oklevali, ko pa so zvedeli, da je šejk vdovec, so privolili v poroko. V letalu, ki je mladoporočenca nosilo na Maioro, je nekdo omenil še tri žive šejkove žene. To je bilo dovolj za nevesto. Odletela je nazaj v Nemčijo. Vložila je tožbo za ločitev. Šejk se je branil, da se je ženil po

islamskih običajih in da ni kriv.

Nek reporter je izračunal, da bi lahko zdajšnji glavni emir Abdulah el Sabah s svojo redno plačo pozlatil vse ulice mesta Kuwait. Čeprav deli dohodek z »Kuwait Oil Comp.«, znaša emirjev dnevni zaslužek povprečno milijon dolarjev.

V mestu Kuwaitu živi skoraj polovica prebivalcev te dežele. Ponos današnjega Kuwaita so njegove šole. Za vsakega otroka, ki obiskuje pouk, dobivajo starši okrog 65 dolarjev letno. Centralna kuhinja pripravlja vsak dan 50.000 obrokov in jih razvaja v termos-tovornjakih v vse šole. Pripravljajo vse, da bodo odprli univerzo. Hočejo zgraditi tudi največji vodovod na svetu, ki bo dajal 20 milijonov litrov vode vsak dan. Mišljijo pa tudi, da bi puščavo počasi spreminjali v rodovito zemljo. Zdravljenje po kuwait-skih bolnišnicah je brezplačno tudi za tužce. Kuwait je edina zemlja na Srednjem vzhodu, v kateri ni več nepismenih in berabečev. Prvi intelektualci so prinesli v družbo precej živahnosti, predvsem na političnem področju. To pa je tisto, česar se emiri in šejki najbolj bojijo.

Njihove moderne palače in privatno življenje namreč spominjajo na izobilje legendarnega Kreza. Emir Abdulah el Sabah podarja črne Cadillacce iz posebne serije vsakemu uglednejšemu gostu. Nek znan francoski krojač je moral skrojiti posebne uniforme za njegovo osebno gardo. Eden izmed njegovih bratrancev ima vsak dan v tednu drug avtomobil in kadi cigarete, ki jih zanj posebno izdeluje neka tovarna v Egiptu.

Od 2,2 milijona ton leta 1947 se je proizvodnja nafte povečala zdaj na 68 milijonov ton. Kuwait razpolaga z 1/5 vseh svetovnih rezerv. Kuwait je trenutno za ZDA, Venezuelo in ZSSR četrti svetovni proizvajalec »črnega zlata«. Skupna vrednost petrolejskih izvirov v Kuwaitu znaša približno 200 milijonov funtsterlingov.

Kuwaitu vlada Svet vladne družine, ki ga sestavlja osem emirov prvega in nekaj emirov druge vrste. Dne 19. junija je dežela razglasila neodvisnost. Vse kaže, da so razglasitev pripravljali v tajnosti. Hkrati izdelujejo koncept o uspostavljanju monarhije. Nek pravnik že pripravlja osnutek ustave, s katero bi razglasil za prestolonaslednika zdajšnjega emira Abdulaha el Sabaha.

Proglasitev neodvisnosti je seveda povzročila vihar. Ministrstvo za zunanje zadeve iz Bagdada je poskušalo dokazati, da je Kuwait »del integralnega

Vladar Kuwaita Seik Sir Abdulah As-Salem As-Sabah

ozemlja Iraka«. Po Kasemovi izjavi, da bo to območje združeno z »matično deželo«, je prišlo do napetosti na Srednjem vzhodu.

Irak je s svojo zahtevo ostal osamljen, Angleži pa so v pristanišče Kuwait iskricali nove čete komandosov.

Irak sicer trdi, da je bila njegova zahteva manever, Angleži pa, ki so dovolili svojemu bivšemu protektoratu razglasitev neodvisnosti, pa so se obvezali, da bodo Kuwaitu »dajali vsako pomoč, kakršno bo zahteval«.

Ta nenadni zaplet ob Perzijskem zalivu rešuje v teh vročih dneh Varnostni svet.

Brzjavka

Centralni svet Zveze sindikatov Jugoslavije je poslal Splošni zvezi alžirskih delavcev tole brzjavko:

»V imenu delovnih ljudi naše dežele obsojamo krvoprelitje francoskih kolonialnih oblasti nad alžirskim ljudstvom. Izražamo popolno solidarnost s hrabrim bojem Alžirije in podpiramo njegove pravične težnje za svobodo in enotnost. Prepričani smo, da problem Alžirije ni moč rešiti z vsiljenim načrtom o delitvi enotnega alžirskega ozemlja, temveč samo z enakopravnimi razgovori in spoštovanjem pravic alžirskega ljudstva za samoopredelitev, neodvisnost in ohranitev nacionalne teritorialne integritete. Prepričani smo, da bo svobodna Alžirija največji doprinos k ohranitvi miru in temelj progresivnih in svobodnih gibanj na svetu.

V 90 minutah niti enkrat Berlin

Z nasmehom na obrazu je vstopil sovjetski predsednik Hruščev v družbi s šestimi svojimi generali v ameriško veleposlaništvo v Moskvi na sprejem ob ameriškem nacionalnem prazniku — 4. juliju. Na začetku svojega obširnega poročila o sprejemu piše agencija Reuter, da Hruščev med razgovorom z diplomati in novinarji, ki trajal 90 minut, ni niti enkrat omenil Berlina.

Kip svobode nad Haiffo

Trije ameriški senatorji so organizirali nabalno akcijo sredstev za postavitev velikega kipa Svobode v Izraelu. Tako kot so Francozi pred desetletji darovali Amerikancem spomenik v newyorški luki, tako bodo zdaj Amerikanci darovali Izraelcem podobnega kip. Postavili ga bodo na griču Carmel, nad pristaniščem Haiffa do leta 1963, ko bodo praznovali 15. obletnico ustanovitve Izraela.

Pravočasna sprememba imena

Nemška tovarna ladja »Lisa Eichmann«, ki je last neke družbe iz Hamburga, je te dni krenila iz švedskega pristanišča Malmö v angleško pristanišče Kings Lean pod imenom »Neureus«. Kapitan ladje je to nenadno spremembo takole pojasnil: »Kamor smo prišli, povsod so nas preganjali. Demonstracije so bile na dnevnem redu. Povsod so nas spraševali, če je mogoče kapitan ladje Eichmannov oceli«.

Zamera, ker je ostal živ

Poljski novinar Jery Ravič, ki bi moral odpotovati v Veliko Britanijo na dopust kot član skupine bivših internirancev v nacističnih taboriščih, ni dobil od bonjskih oblasti potrebne tranzitne vize za potovanje skozi Nemčijo. Šef skupine poljskih internirancev je tole takole komentiral: »Verjetno bonnska vlada zameri Raviču, ker je v koncentracijskem taborišču ostal živ!«

Samo nasveti

Po dvainštiridesetih letih so ukinili protektorat nad petrolejsko državo Kuwait. Emir Kuwaita je dobil popolno samostojnost akcije. Od Angležev bo prejel samo nasvete.

Podrobnosti niso objavljene

Od maja meseca lanskega leta, ko je v izraelskem parlamentu Ben Gurion sporočil, da so aretirali Adolfa Eichmanna, pa do današnjih dni, ko se jeruzalemska sodna obravnava proti temu nacističnemu zločincu bliža koncu, nerazločno v nemir v Bonnu ne popuščata. Strah, da bi glavni organizator načrta o »končni rešitvi židovskega vprašanja« spregovoril in omenil nekatera imena oseb, ki so med tem časom postale častni državljani Zvezne republike, še ni jenjal.

Gre predvsem za nekatere osebnosti, ki uživajo posebno upanje kanclerja Adenauerja. Eden med temi je državni sekretar v predsedništvu vlade — dr. Hans Globke. Zdajšnja »siva eminenca« bonnskega kabineta je imel pod nacizmom odgovorne funkcije v Hitlerjevem ministristvu za notranje zadeve. Globke je bil 1950 pravni svetnik pri britanski vojaški upravi, tri leta kasneje pa je bil že na sedanjem položaju. Z razliko od številnih drugih je Globke precej zgodaj postal in vse doslej ostal tarča napada opozicije. Glavni vzrok za to so bili njegovi znani komentarji »Nürnberških zakonov«, ki so bili uradno pravno tolmačenje Hitlerjeve rasistične politike o »ohranitvi nemške krvi in časti«.

So celo dokumenti, iz katerih je moč videti, da je Globke sodeloval tudi pri formuliranju teh protizidovskih zakonov. Medtem pa se je vse doslej zaključevalo pri izjavi samega državnega sekretarja, češ da je pisal te komentarje z namenom, da »ublaži oster ton zakona« in da je med drugim

svoj položaj šefa oddelka v ministristvu za notranje zadeve Rajha imel le kot član neke katoliške skupine odpora, ki ga je dirigirala v to ministristvo. Sam Adenauer je večkrat javno branil svojega svetnika in pred Bundestagom osebno jamčil za njegovo moralno in politično neoporečnost.

Napadi socialdemokratov proti Globkeju pa zdaj še daleč niso tako ostri, kot pred desetimi leti. Njegov primer je prišel spet v prvi plan samo zaradi Eichmanna. V številnih dokumentih, ki so jih predložili jeruzalemskim sodnikom, je Globkovo ime. Eichmann ga je tudi sam dvakrat omenil: prvič v indirektni zvezi drugič pa kot šefa oddelka ministristva, ki je zahtevalo, da »razširijo pooblastila nacistične državne varnosti pri reševanju židovskega vprašanja«.

Globke, ki je vedno zatrjeval, da ne pozna Eichmanna in da se ni nikoli srečal z njim, označuje njegove trditve kot »poskus najti drugega krivca«. Ob istem času so objavili v Bonnu, da so ustanovili

preiskavo na podlagi obtožbe iz tujine, da je »Globke osebno odgovoren za preganjanje Židov na Poljskem in v Grčiji med nemško okupacijo«. Podrobnosti niso objavili.

Poročali smo že o barikadah francoskih kmetov na cestah južne Francije. Demonstracije so se začele širiti po vsej deželi, tako da je problem v notranjepolitičnem položaju Francije uvrščen močno na prvo mesto. Na sliki: kmetje v mestu Perpignan so organizirali miting, potem pa so organizirali pohod skozi mesto in preprečili mestni promet.

V imenu množičnosti, kvalitete, interesa publike

Kljub vročini in počitniškim dnem so v Kranju pretekli teden skilicali razširjeni plenem Občinskega odbora SZDL. Skupno z občinskimi vodstvi sindikata, »Svoboda« in Ljudske mladine so dali na dnevi red kulturno življenje svoje občine in njega problem. Zamišle odlična in končno tudi za njeno realizacijo ta čas ni povsem neprimeren, saj bo delo steklo jeseni mnogo laže in hitreje, če bodo stališča glede kulturne politike v občini razčiščena. V dveh zadnjih mesecih so vodstva teh organizacij in njihove različne komisije skupno z društvenimi organi in kolektivnimi kulturnimi institucij obravnavali posamezna področja kulturnega življenja, da bi ugotovili, koliko je kulturna politika v kranjski komuni v skladu s njenim gospodarskim in društvenim razvojem.

Zanimiva je razprava, ki se je začela v zvezi s perspektivo nadaljnjega razvoja in delovanja Zavoda Prešernovo gledališče. Tu se odpira pred njegovim lastnim kolektivom, njegovim upravnim odborom, umetniškim svetom, političnimi organizacijami, zlasti

SZDL in sindikati (ki bi se morale tudi bolj kulturno-politično afirmirati), Občinskim svetom za kulturo in prosveto in Občinskimi svetom »Svoboda« vrsta vprašanj, na katera bo treba z veliko odgovornostjo najti skupen, soglasen odgovor.

Ker so kulturni problemi sočasno tudi ekonomski pa politični, so se odločili za takšno skupno obravnavo. A žal lepo zamišljen razgovor ni uspel tako, kot bi lahko, saj je bil zelo skrbno pripravljen. Na plenumu in njegovih sedmih komisijah, ki so delale ločeno, smo pogrešali zlasti več predstavnikov sindikatov pa SZDL, najbolj nerazumljivo pa se zdi, da na plenumu ni kot soorganizator nastopil Občinski svet za kulturo in prosveto. Tako smo poleg zelo studioznega referata Slavka Bohanca o vlogi in organizaciji kulturnega življenja v kranjski občini — podkrepljenem s konkretnimi podatki za iskanje novih izhodišč nadaljnjemu razvoju kulturnega življenja —, na komisijah lahko slišali več ali manj le mnenja tistih, ki so v dosednji razpravi že sodelovali.

Zavod Prešernovo gledališče, ki je nastal po ukinitvi poklicne gledališke hiše v jeseni 1957. leta, je bil ustanovljen takrat z nalogo, zagotoviti Kranju gostovanja poklicnih in kvalitetnih amaterskih gledališč. Ker pa so bila ta gostovanja sprva redkejša in je Zavod posredoval le več zabavnih prireditve, se je k Zavodu priključila Dramska sekcija Svobode Kranj — programsko in praktično tudi finančno, medtem ko je organizacijsko še vedno ostala v sklopu društva. Dramska sekcija »je prevzela nalogo uprizarjanja gledaliških del in skušala pritegniti čimveč obiskovalcev«. Tako je v sezoni 1960/61 dala do konca maja 77 predstav (6 premier in eno ponovitev), medtem ko je Zavod posredoval še 34 predstav gostujočih poklicnih in amaterskih gledališč. Od skupnega števila 197 prireditev (46.668 obiskovalcev), je bilo v Kranju 121 dramskih predstav (15 predstav mesečno), ostalo pa so bile razne druge prireditve, »ure pravilice« za otroke in 5 koncertov. Poleg tega je zavod v pretekli sezoni organiziral 3 tečaje za gledališke amaterje, nudil pomoč režiserjem pri 12 uprizoritvah amaterskih odrov, pri 16 uprizoritvah oskrbel inscenacijo, pomagal amaterjem pri izbiri repertoarja. Zavod je izdeloval po naročilu kulise in ostale rekvizite za 23 odrov na območju komunne oziroma jim izposojal kostume, rekvizite, tekste. Njihovi režiserji so pomagali pri organiziranju klubskih večerov, organizaciji 12 proslav, organizirali so mladinsko gledališče (v tej sezoni uprizorili 1 delo, pet ponovitev) itd. In končno, Zavod ima svoj upravní odbor in umetniški svet.

Tako na kratko doslej — a kako za naprej?

● Zavod naj postane središče vsega gledališkega delovanja v komuni

Precej trdno in enotno je mnenje, da bo v perspektivi Zavod Prešernovo gledališče moral postati strokovno in umetniško središče vsega gledališkega delovanja na področju kranjske komunne. Toda kako to doseči — tu so si mnenja precej različna. Čeprav več ali manj vsi zagovarjajo načelo kar najvišje kvalitete, množičnosti in upoštevanja dokaj enotnega kulturnega interesa prebivalcev mesta in obmestja, tudi teh načel ne pojmujemo vsi enako.

Ker je bil zavod sprva ustanovljen predvsem z nalogo posredovanja gostovanj, morda najprej besedo o perspektivi le-teh. Gostovanja poklicnih ansamblov so bila, kot sami pravijo, doslej vedno deležna polnega obiska. Te predstave so v letošnjem letu stale vsaka približno 100.000 din. Poleg 150 dni povprečne vstopnine je torej družba prispevala na sedež že doslej ca. 300 din. Za 2 milijona dinarjev so torej lani lahko oskrbeli 16 predstav poklicnih ansamblov. Z novimi komercialnimi cenami poklicnih gledališč pa se bo predvidoma v novi sezoni zvišal prispevek družbe na sedež kar na 568 dinarjev. S povečanim številom gostovanj zato verjetno ni kaj realno računati. In prav je, da se zato več sredstev vlaga v lastna prizadevanja.

● Kulminacija kvalitete — ali fizične zmogljivosti amaterjev?

Mnenje, da je dramska skupina Svoboda Kranj prerasla kvaliteto amaterizma, ne more biti sprejemljivo. Kdo je postavil kvaliteto mejo amaterizmu, ko vendar ugotavljamo, da so lahko kriteriji za vrednotenje tako poklicne kot amaterske gledališke dejavnosti le kriteriji vrednotenja umetnosti! Ne, to so nevarne diskusije. Res pa je, da je ta dramska skupina dosegla svoj vrh v nečem drugem. To je kulminacija fizičnih zmogljivosti kolektiva ca. 25 ljudi, če hočemo na svojem delovnem mestu, kjer so polno zaposleni, tudi polno začustiti svojim nalogam. Mnogi od njih zgodaj odhajajo v tovarne, ponoči zato ne morejo na vaje, z uvajanjem ekonomskih enot je nemožne zamenjati delovne turnuse, izostajati z dela, odhajati pogosto na

● Predlog: nastavev poklicnih gledališčnikov

Na poti iskanja rešitve je predlog, naj bi v perspektivi nadaljnjih dveh, treh let ustanovili poklicno skupino 6 do 8 gledališčnikov, ki bi skupno z amaterji povečala dejavnost in kvaliteto ter uprizorila letno 8 do 10 premier s ca. 120 predstavami. Iz članov DPD »Svobode« pa naj bi Prešernovo gledališče osnovalo samostojno dramsko družino, ki bi sicer kot celota — Prešernovo gledališče Kranj — še bila član Svobode. Predlagatelji vidijo v tej rešitvi tudi možnost za izboljšanje in razširitev vsega ostalega dela, ki ga je že doslej delno odpravljala Zavod, tako več gostovanj na območju komunne, v tem predlogu vidijo garancijo za kvaliteto pomoč dramskim skupinam, klubom, razširitev gledališke vzgoje, možnost samoupravljanja v Zavodu itd. Seveda ob novem načinu finansiranja, ki bi temeljil na pogodbenem razmerju z ustanoviteljem in z naročniki njihovih uslug.

Čeprav je še kopica drugih, »brobnejših predlogov za izboljšanje dela Zavoda, mislim, da je v tem predlogu vendarle zapopadeno osnovno vprašanje nadaljnjega razvoja Zavoda PG. Zato naj navedem tudi druga mnenja o tem.

● Predvsem — razširitev kroga amaterjev!

Mnenje, da amater v sezoni ne more biti angažiran pri šestih ali več uprizoritvah, je utemeljeno. To lično delo amaterja ne more roditi kvalitete. Zato je nujno pri tako obsežnem repertoarju razširiti krog amaterjev, tako da se bodo izmenjevali in bo vsak letno našel tisto morda le eno, dve, največ tri vloge, če res dobro, a ob tem njegova osnovna zaposlitev ne bi trpela, niti njegov zaslužek. Res lahko poklicni igralci, če so to res kvalitetni gledališčniki, vneso v amaterske predstave marsikaj novega, svežega. Toda stalna prisotnost istih ljudi v amaterskem ansamblu bo nujno pripeljala Dramsko skupino Svobode Kranj do nekega rutinitstva, ki amaterskemu odru gotovo ni v prid. Morda je boljše rešitev v obsežnih gostovanjih poklicnih režiserjev in igralcev iz ostalih slo-

Na letošnjem grafičnem bienalu razstavljajo številni jugoslovanski grafiki. Tokrat vam predstavljamo enega najnovejših grafičnih listov slikarja in grafika Iva Subica barvni linorez »Glad«.

venskih gledaliških hiš (saj sredstva za to pa vseh izgledih bodo na razpolago). A če je osnovni namen stalne skupine poklicnih gledališčnikov v tem, da nudijo večjo in boljso pomoč manjšim amaterskim odrom, zlasti pa pri gledališki vzgoji, pomoč klubom, kolektivom pri prirejanju proslav itd. — potem je to možno doseči edino le s kvalitetnim kadrom, odbrati najboljše, jih kombinirati med seboj. Zlasti pa bo treba razmišljati o tem, kakšne so dejanske potrebe za odpranje novih delovnih mest pri Zavodu. Če bo tu zapopadeno predvsem gledališka vzgoja publike, ki bo studiozno in resno zastavljena, delo z mladimi kreativci, kvalitetne usluge režiserjev manjšim odrom, če so potrebe po nastavitvi dramaturga pa morda nekakšnega menažerja za organizacijo kvalitetnih gostovanj itd. — potem bo treba dobiti ti ljudje jasno vezani na Zavod, a zirane kadre. Predvsem pa bi morali biti ti ljudje jasno vezani na Zavod, a ne morda na amatersko Dramsko skupino Svobode Kranj, čeprav s tem ni rečeno, da z njimi ne morejo sodelovati, kadar je to pametno in koristno. Njihova osnovna naloga mora izhajati iz širokega okvira pomoči kulturnim žariščem na območju celotne občine.

● Večji posluš za želje in interese prebivalcev

In končno še besedo o obisku gledaliških predstav in interese prebivalcev. Lani je vsak prebivalec občine 32,4-krat v kinu, na 4,7 prebivalcev komunne pride 1 radioapar, v komunno prihaja 37.180 izvodov različnih časopisov, že doslej je v komunni 477 televizijskih sprejemnikov, 1 aparat na vsakih 32 prebivalcev. Torej tudi 235 prebivalcev povprečno na gledališko predstavo dramske skupine ni tako malo, niti 633 stalnih abonementov, če gledamo na kulturno življenje kranjskih prebivalcev. A zakaj ne bi dala dramska družina v sezoni več lažjih del, tudi komedij, če si ljudje to želijo? Zakaj ne več kvalitetnih klubskih prireditev, kombiniranih recitacijsko-glasbenih prireditev, ki si jih zlasti žele delavci. Poleg klasičnih gledaliških predstav je tu še vrsta možnosti za širjenje gledališke umetnosti med prebivalstvo. Predvsem pa pri gledališki vzgoji ne bi smeli ostajati le pri deklaraciji, da je potrebna, kajti prav ta nam bo pri vabljala v avditorij vedno novo in novo publiko.

Sicer pa — samoupravljanje v Zavodu, o katerem bi morali začeti resneje razmišljati, in nov pogodben način finansiranja te ustanove, bosta morala spraviti stvari v pravičen tek, kolektiv bo moral poiskati najugodnejše rešitve za nadaljnji razvoj ustanove, da bodo upravičili svoj obstoj in poslanstvo pred kranjskimi proizvajalci, ki ne nastopajo zgolj kot konsumenti kulturnih dobrin, temveč tudi kot vlagatelji sredstev za razvoj kulturnega življenja.

SONJA GASPERŠIČ

TA TEDEN SMO IZBRALI

»Starec in morje«

Naključje je hotelo, da gledamo ameriški barvni film »Starec in morje« prav v teh dneh, ko se je smrtno ponesrečil pisatelj Ernest Hemingway, po katerega istoimenski noveli je ta film posnet. Hemingwayeva dela so bila že za njegovega življenja uvrščena med klasična dela svetovne literature, zato ni čudno, da so jih precej tudi uporabili za filmske predloge. Pri nas smo gledali filme po njegovih knjigah »Komu zvoni«, »Zbogom, orožje« in »Starec in morje«. V intervjuju ob izidu novele »Starec in morje« je veliki pisatelj dejal: »Na obali sem se pogovarjal s starim ribičem, ki mi je povedal vse to. Ne natanko tako, kakor sem pozneje napisal. Kot vsak dober reporter sem stvari tu in tam malce začel. Veste, jaz sem vedno novinar. Vedno sem to bil. To bom tudi ostal do konca življenja. Tudi Picasso je novinar. On pripoveduje o tem, kar se dogaja. Kakor Goya. Goya še posebej...«

V zgodbi o boju starega ribiča z morjem in z veliko ribo, ki jo je moral premagati, če ni hotel podleči v večnem boju življenja proti smrti, v boju za svoje lastno življenje, v tej zgodbi ni mnogo oprimkov za izrazito filmsko snov. Tako do konca dovršene umetnine tudi ni moč uspešno prenašati v drugo umetnostno zvrst (spomnimo se filmskih priredb Tolstojala).

Vendar je ob teh načelnih pomislekih film, kljub temu, da zdalec ne nudi gledalcu istega užitka kot branje novele, še vedno dovolj zanimiv, zlasti za bolj zahtevnega gledalca, ki si bo ob njem obogatil svoj miselni svet s pogledi velikega pisatelja na življenje in smrt, s katerima je dokončno obravnaval prav v teh dneh.

Marjan Kolar: Prazno nebo

V zbirki Tokovi časa nam je Državna založba Slovenije pred kratkim predstavila v prvi samostojni knjigi mladega slovenskega pisatelja Marjana Kolarja (rojen leta 1933). Kolar sicer ni neznano ime, saj je svoja krajša proza, dela že nekaj let objavljala po slovenskih revijah, od teh pa je sedem črtic in novel izbral za svojo prvo zbirko z naslovom Prazno nebo.

Vse v knjigi objavljene črtice in novele imajo eno skupno značilnost: težnjo in veliko zaupnost pisatelja, da bi skozi svoje opazovanje in dojemanje čim neposredneje prikazal življenje in ljudi današnjega časa v majhnem kraju. Pri tem opisanju je odkrit, tenkočuten, v medsebojnih odnosih ljudi, v njihovem doživljanju vsakdanje stvarnosti skuša razjasniti tiste silnice, ki te odnose urejajo, prepletajo, ustvarjajo ali zavirajo v ljudeh zavestno dojemanje časa in njegovih sprememb. To so ljudje, ujeti v majhne in egoistične razmere podeželskega kraja, tu rešujejo svoje osebne in medsebojne konflikte in konflikte med seboj in družbo. Pisateljev odnos do aktualnih družbenih pojavov je oster, kritičen in ker se nekateri teh pojavov v ozkih razmerah zmalijo v svoji osnovi — kar je bilo značilno zlasti za našo najbližjo preteklost, ko so te zgodbe tudi nastajale — vplivajo na včasih zgrešeno in neprizadeto vživljanje pisateljevih junakov v novo nastajajoče socialistične odnose. Obenem pa odkriva Kolar že tisti zdrav odpor posameznikov proti okostenelosti drugih, ki poraja v njih temelje za skupno sodelovanje v novih odnosih, a brez lažne čustvenosti.

Prepričljivost prikazovanja ni v vseh zgodbah enako močna in čista, včasih so to le nametani drobci brez razčiščenega idejnega ozadja. Po stilu in načinu pisanja pa pisatelj le malokdaj uide iz preizkušnih okvirov realističnega pripovedovanja. Zbirka pa vendar pritegne bralca, saj pisatelj opisuje svet, ki nam je povsem poznan, in opisuje ga prizadeto tudi ne brez umetniške moči, ki je sicer ni v vseh zgodbah, in čeprav je opis včasih samo enostranski. V celoti pa je Prazno nebo Marjana Kolarja simpatičen in obetavilno prispevek med knjižnimi izdajami mladih slovenskih literatov.

V. S.

FILMSKI KLUB STANOVANJSKE SKUPNOSTI LJUBLJANA-TABOR

NJIH DVAJSET

»Ne, prav nič mi ni bil všeč. Preveč reportažno je vse skupaj...«

»Morda res malo, ampak to ni glavno. Povedal pa nam je toliko novega o poljski mladini med vojno, prikazal razmere, ki jih nismo poznali, da...«

Potem so se razvneli. Besede, mnenja, protimnenja. Dvajset mladih ljudi hoče dognati, kaj je v poljskem filmu Likvidacija dobrega, kaj slabega, kaj so hoteli povedati njegovi ustvarjalci in kako so ga razumeli gledalci. Sele pozna ura je prekinila debato. Do prihodnjega tedna.

Bil je to samo eden od njihovih vsakotredskih večerov, odkar so se v začetku marca letos prvič sestali. Fantje in dekleta s področja Stanovanjske skupnosti Tabor v Ljubljani. Skuraj nikakršnega kulturnega življenja in razvedrila ni bilo dotlej v njihovem okoliščju. Pa so si nekateri, ki so že bili dalj časa člani ljubljanskega mladinskega filmskega kluba, rekli: zakaj ne bi imeli filmski klub doma? Res, zakaj ne? Da bi mladina dobila vsaj nekaj. Toda kje dobiti prostore? Obrnili so se na Stanovanjsko skupnost. Seveda, pridite! Veseli vas bomo, so tam takoj sprejeli predlog. In so res prišli. Okrog dvajset jih je bilo. Tisti, ki jim je samo gledanje filma s sedeža v kino dvoranu premalo. Vsak petek so si izbrali za svoj dan in ustanovili filmski klub kot sestajališče manjšega kroga ljudi, ki jih film resneje zanima. Filmska estetika, filmske zvrsti, razlaga osnovnih strokovnih pojmov pri nastajanju filma, filmski jezik, pogovori o filmih, ki jih videli, pa še kaj — to je bil njihov letošnji program. Za začetek nikakor ne majhen. Zadržno zadrego in nesodelovanje nekaterih so pregnali tako, da si je moral vedno kdo ogledati določen film in potem na sestanku začeti debato, ki je postajala iz tedna v teden živahnejša. Klub ne sme biti predavalnica, kjer samo eden govori, drugi pa poslušajo, je bilo njihovo geslo, ki ga tudi

z uspehom uveljavljajo. Vendar pa bi bili samo taki sestanki v ožjem krogu premalo. Zato so se lotili dela širše. Vsak teden po ena predstava za najmlajše — tudi po 189 otrok se je zbralo v temnem prostoru — in ena predstava za starejše je bil rezultat tega dela. Ozkočrtni kinoprojektor so si sposojali od predvojaške vzgoje, filme pa od Vesna filma in Sava filma. Sredstva so dobili od vstopnine — po 20 in 30 dinarjev od predstave — nekaj pa so primaknili še iz lastnega žepa. (Požrtvovalnost, ki ji gre vse priznanje.) In načrti? Predvsem: da bi dobili nekaj več sredstev. V Stanovanjski skupnosti so jim že obljubili, da bodo zanje nabavili nov ozkočrtni kinoprojektor. Radi pa bi v jeseni klub tudi razširili, tako da bi postal splošen mladinski klub z večjo dejavnostjo, filmski klub pa samo sekcija. Zato bodo tudi poslali kar štiri ljudi na seminarje. Zveze Svobod v Koper in dva v tečaj za kinooperaterje. (Res hvale vredna skrb za kadre!) Zeleni pa bi si še sodelovanje z drugimi filmskimi klubi in pa da bi lahko včasih prišli k njim v goste režiserji, filmski kritiki in drugi, ki se ukvarjajo s filmom.

»Naša želja je bila, da bi nekako pritegnili mladino in to nam je že precej uspelo. Če bo mlad človek stalno v družbi, kjer govorijo o filmu, bo sčasoma spoznal, kaj je dobro, kaj slabo, in bo znal bolje vrednotiti filmsko umetnost. In to je tudi ves namen našega kluba,« menijo člani kluba. Že dosedanja prizadevanja kažejo, da so se dela resno lotili in vsekakor zaslužijo še večjo podporo družbenih organizacij v svojem okoliščju, obenem pa so lahko spodbuda še za druge, ki bi jih želeli posnemati, saj so pokazali, da se da tudi s skromnostjo in dobro voljo veliko doseči, mladina pa do take vrste klubov, če imajo dobro vodstvo in program, nikjer ni ravnodušna in si jih želi.

V. S.

osmi dan tedna

PREVEDEL UROŠ KRAIGHER *

XI

— Idiota — je rekel moški; ves rdeč je bil od besa. Za lase je vzdignil njeno glavo in jo dvakrat udaril po licu; v hipu je začutila slan okus. — Si nisi mogla najti koga drugega, da bi te razvedlil? Za ta denar, ki sem ga zapil s teboj, bi si bil dobil pošteno kurbo. Teleta. Niti v teh stvarih vam ni mogoče zaupati.

Navlekel si je pidžamo in skočil s postelje. Potegnili je odejo z nje.

— Lepo je zdaj vse to — je rekel. — Kot da sem koga ubil. To bo lep prizor. Čez tri ure se mi vrne žena iz Stalinskogroda.* In za hudiča niti rezervnega perila ni tu. Kaj naj ji rečem? — Globoko je vzdihnil. — Kaj ti je sploh treščilo v glavo? Saj po tvoji postavitvi bi morala biti že izkušena cipica. Na kaj si le ti čakala?

— Na dež in nate.

— Zal mi je, da sem tako vzrožil — je rekel. — Zal, oprost mi. Moraš mi kako pomagati. V kopalnici je vroča voda... Kaj misliš, se da to oprati?

— Brez težave — je rekla. — Se drugač ne reči se dajo oprati. Ugasi luč, se bom oblekla.

— Niti nočem gledati — je rekel srdito. Prizgal si je cigareto in se obrnil proč. — Da bi se le še o pravem času posušilo. Ta krava pride in mi bo delala scene do jutra. Jaz bi se pa rad še naspal, jutri me čaka toliko dela... — Sunkoma se je obrnil k nji. — Ampak, na kaj si ti, do hudiča, čakala? Kaj nisi imela kakšnega dečka? Ne gre mi glavo in mi ne gre...

— Saj sem ti že povedala: čakala sem nate.

— Zdaj mi boš pa še zaigrala sceno, da sem te zapeljal, kaj? Kako ti je sploh, za vraga, ime?

Nasmejala se je.

— Nobenih scen ne bo — je rekla. Stopila je k njemu in ga poljubila. — Zelo sem ti hvaležna.

— Kako ti je ime? Kako naj ti rečem?

— Kakor hočeš. Najbolje bo: ljubica. To nima nobene vsebine in lahko porabiš za vsak obraz. Lahko tudi rečeš: mucek. Šocka. Srček. Cipa. Cipica. Sonček. To je tudi dobro, ne? Najbolje bo to, sonček. Spoznala sva se v dežju, torej na podlagi hrepeneja. Vse, kar človek počne, počenja iz hrepeneja po boljšem življenju. Ali pa iz moralnega protesta. Seveda, najbolje bo: sonček. Pomagaj mi sneti tole prevleko, bo šlo hitreje.

— Poslušaj — je dejal. — Zdaj mi je zares žal. Otopele živce imam, oprost mi. Morava se še kako videti. Ne gre, preprosto mi ne gre v glavo.

— Malenkost. Ne ženi si k srcu.

— Kdaj in kje se bova videla?

— Sploh se ne bova videla. Mislija bova drug na drugega. To zadostuje.

Ko je oprala posteljnino, je iztegnila roko k njemu.

Servus — je rekla. — Ime mi je Agnjeska. Agnjeska Walicka. Boš lahko o meni pripovedoval kolegom. Zdaj mi pa daj dvajset zlotov.

— Kaj?

— Dvajset zlotov. Za taksi. No, da, seveda. Vsako stvar je treba izpeljati do kraja...

Izvekel je listnico.

— Mogoče potrebuješ več?

Odkimala je.

— Zadošči bo, za začetek. Lahko noč. Zeno pozdravi.

Se zmeraj je deževalo. Nikjer ni mogla najti taksija; hodila je po praznem mestu. Redko kje se je svetilo okno. »Koliko je neki ura? — je pomislila. Dvanajst? Ena,

* Katovice. (Preimenovanje je veljalo do 1956).

dve?« Glava jo je bolela; šla je z rokami v žepih plašča, mokri lasje so ji padali na čelo. Sklonila se je nad lužo in si v njej umila roke. Potem se je zavrnila; minil je hip, preden so se stotine uličnih svetilk spet uvrstile v ravno črto. Nasmehnila se je. — Je že. — je pomislila. — Je že minilo. Celo bolelo je manj, kot pravijo. Samo ne razumem, od kod ta kri iz nosa... Pozdravljeno, življenje. Jutri bo gotovo še dež, čez nekaj dni se bo pa zvedrilo. Moški bodo hodili brez suknjičev. Lahko se bo šlo ven v lahki obleki. Pa na sladoled. Ali k Visli. Mogoče se bo lepo odpeljati iz mesta. Zdaj pa je ogabno. Se sence so sluzaste...

Po dolgem času je prišla do doma. Iz veže je stopil neki moški in obstal pred njo. Pjotr je bil. Iztegnil je roke proti njej. V motni svetlobi ulične svetilke se je v njegovi roki zasvetilo nekaj kovinastega.

— Ključ — je potihlo rekel. — Še štiri ure imava do zore.

Naslonila se je na steno.

— Me že dolgo čakaš?

— Vso noč — je dejal. — Ampak sem vedel, da se boš vrnila.

— Koliko je zdaj?

Pogledal je na uro.

— Tri.

— Od kod je ta ključ?

— Pribril sem stanovanje — je rekel. —

Kako, ne vprašaj. Čudež. Nekdo odhaja čez mejo, nekaj časa lahko stanujeva.

— Zakaj ne spiš?

— Ne — je rekel. — Sem predolgo čakal. Zaklel sem se, da bom prvo noč tam prebil s tabo. Pojdi že.

— Ob sedmih bo že svetlo — je rekla. —

Mogoče še prej. Mogoče že ob šestih... — Zgrabila ga je za ramo. — Poslušaj, da ti nekaj povem. Lahko da bo zelo brdko, a je boljše kakor laž. Z nekom drugim hodim, že dolgo. Rada ga imam. Nekoč sva se skregala; ravno takrat sem spoznala tebe...

Moraš mi odpustiti. Če bi ti bilo potem lažje, me lahko udariš v obraz. Hočem se vrniti k onemu... — Nanaglomala je odrinila njegovo roko: — Vzemti ta ključ in pojdi.

Gledala je za njim, kako je odhajal; meglja in dež sta dušila odmev njegovih korakov; zdelo se ji je, da bi jih rada s srcem poslušala, a ni silila ničesar. Sam je šel po prazni ulici, visok in suh, s sklonjeno glavo, svetilke so podaljševale njegovo senco in zdelo se ji je, da senca sama drsi čez vlažno praznino. Se zmeraj je — kakor slepec — držal roko iztegnjeno: kadar je šel mimo ulične svetilke, se je v roki nekaj zasvetilo. Prste si je potisnila v usta vse do grla in jih grizla, da ne bi zakričala; imela je polna usta krvi. Držala se je hišnih vrat, ker se je naenkrat začel svet majati pod njo. Izginil je za vogalom, toda čez hip se je spet pokazal in je šel k njej. Na široko je odprla oči in gledala, a ko je bil že čisto blizu, je videla, da gre k njej Gregor.

— Kaj delaš tu? — je izklicjal. Noge so mu klecale; moral se je oprizeti vrat.

— Je prišla? — je vprašala Agnjeska.

— In odšla.

— Zakaj?

— Ljudje so ji povedali, da sem pil, da pijem. Potem sem še v svojem imenu dodal, da bom pil. Vrnila se je v možovo naročje, da bi ga obdarila s čistimi nežnostmi. In z narahlo shojeno krepostjo. Zdaj ni več kaj čakati. Zdaj je mogoče piti brez utvar.

Umolknil je.

— In vendar jočeš.

— Saj jo imam rad — je rekel. — Zmeraj jo bom imel rad.

Spet je umolknil.

— Gregor — je hlastno spet začela Agnjeska. —

Imaš pri sebi pištolo?

— Za?

— Imaš?

— Imam.

— Pojdi z menoj — je rekla.

— Kam?

— Ne daleč, Gregor. Tokrat pa zares blizu. Pojdi. Samo, najprej mi daj revolver.

Dal ji ga je. Spravila je težko železo v žep.

— Greva — je rekla.

S snemanja Fordovega filma »Osmi dan tedna«

Sel je za njo. Hodila sta nekaj deset metrov; zavila sta v levo in prišla na prazno trdnico. Zdaj sta hodila med galbicami in kupi na pol gnile zelenjave. Nekje je lajal pes.

— Sedl sem — je rekla Anglijska. Primaknila mu je skrinjico in sedla tesno zraven njega. Objela ga je. — Gregor — je začela tiho, tako, kakor se govori majhnemu otroku — toliko noči si ti govoril, zdaj poslušaj mene. V tej deželi ne bo kmalu dobro. Vsi smo čakali dneva, ki pa ni prišel. In ga ne bo še kmalu. To bo več kot mesec, več kot leto. Treba je čakati. Treba je imeti moč za to. In najvažnejše: treba je živeti pametno, veliko bolj pametno, kakor se je živelo doslej. Ne dati se oslepariti; boriti se, braniti se pred svinjarjo. Mogoče bo potem dobro. Imaš moč za čakanje, Gregor?

Molčal je.

— Mogoče bo prišla še nazaj — je rekel. Nasmehnila se je.

— In kaj če pride? — je rekla. — Tvoja povest, ki si mi nekoč govoril o njej, je neumna pravilica za predšolske otroke. In ta ženska? Pride ali pa ne pride. In če celo pride? Vama bodo pa ljudje popljuvali pot od enega k drugemu. Nikoli si ne bosta povedala tistega, kar vaju družijo, in tistega, kar vaju loči. Zmeraj boš mislil nanjo, na njeno moč, na to, kaj se ta hip godi med njima...

— Dosti — jo je ustavil.

Trenutek nista ničesar govorila.

— Vidiš — je rekla potem Agnjeska. Izvekle je pištolo, nekaj časa se je mučila z varovalko, potem je naboj z žvenketom preskočil v ležišče. — Ti tega ne boš več dočkal — je rekla. — In ko bomo že vsi bolj živeli, boš ti že dokončen nič. Ušiva, zapita cunja, ki v nič več ne verjame in ki njej nihče ničesar več ne verjame. Tvoj čas se je že zaprl. Mrliš boš sredi nas...

— Nehaj — je dejal. — Poljsko je hudič vzel zaradi govorov.

— Sem že končala — je rekla. — In od jutri hočem spati. Hočem, da mama umre v miru. Vzemti to pištolo, je odpeta. Jaz bom zdaj šla, ti boš pa storil svoje. Nič več ne boš čakal nanjo niti se ne boš trpinčil s porazi. Nikamor več se ne boš vpisal, v nikogar ti ne bo treba verjeti. Nihče te ne bo osleparil. Ne oblast, ne ženska. Vse bo ugasnilo. Na, drži.

Dala mu je orožje. Brez volje je vzel. — Samo še to — je rekla. Da veš, da te imam rada. Poljubi me.

Nagnil se je k njej in jo poljubil na lice; njegove ustnice so bile mrzle in trde. Stresla je glavo.

— Ne tako — je rekla tiho. — Tako me poljubi, kot da bi ne bila tvoja sestra... Čakaj, sama te bom poljubila.

Poljubila ga je.

— Grega — je rekla. — Ne misli na to, da je vsega konec. Misli, da se vse šele začne. Tisto, kar bi moralo biti življenje: mir, svoboda in tišina...

XII

Hitro se je oblačila: ob osmih je imela predavanje. Hotela je stopiti v kuhinjo, a ji je prišel nasproti Zawadzki s slovesnim obrazom; prst je položil na usta.

— Tiho — je rekel. — Ona še spi.

— Kakšna ona.

— Marija, moja zaročenka, no...

— Je prišla?

— Ti niso starši povedali?

— Ne — je rekla. — Zelo pozno sem se vrnila.

Pogledal je v njene utrujene oči in se posmehnil.

— Snoči — je dejal. — Zvečer... — Srečno se je zasmejala. — In vse, kar so pravili ljudje, so bile čevčkarje. Koliko bi bilo življenje znosnejše, če bi ne bilo ljubeznivih ljudi. Tiho, menda je že vstala. Midva s Gregorjem sva spala tu, na hodniku.

Stopila sta v kuhinjo; dekle je sedela tako, da jima je kazala hrbet, in si je razčesavala lase.

Dekle se je obrnila in Agnjeska se je zdrznila. To je bila prav tista deklica, ki sta jo takrat s Pjotrom našli pri mladem človeku v pidžami. »Takrat si bila na pogled še bolj nedolžna — je pomislila Agnjeska. — In oči ima res rjave, prav kakor sem si takrat mislila.«

— Dobro jutro, kolegica — je rekla.

Marija je dvignila obrvi.

— Saj se vendar ne poznavata — je rekla.

— Nič zato — je rekla Agnjeska. — Saj se bova pobilje spoznali, pa si bova lahko pomagali.

— Ta teden se poročiva — je povedal Zawadzki; obraz mu je sijal od sreče. — Zdaj grem, da opravi vse te zadeve. Dosti mi je tega življenja vsak zase. Čestitaj nama.

— Čestitam vama — je rekla. — Posebno tebi. Toliko si se vznemirjal, vidiš? Dobra čustva so le zmeraj poplačana. Saj na tem vendar počiva ves ritem sveta. Na svidenje, iti moram k predavanjem.

Zawadzki in Marija sta se ji nasmehnila. Pokimala je. Vrnila se je še enkrat v sobo po torbico. Oče je stal pri oknu in gledal na ulico.

— Nizki oblaki — je dejal. — Zdaj bo dež ves teden... — Obrnil se je k njej. — O bog — je rekel — bog, ko bi že bila prihodnja nedelja.

Konec.

V prihodnji številki naš novi roman: TAJNI POHOD

Petorica je bila določena in komandant je dejal:

»Vi se ne smete bojevati, vendar morate napredovati. Ne smete umreti, vendar morate preiti pot, ki pomeni skoraj gotovo smrt... Mi bi lahko nocoj poslali deset izvidniških skupin, toda po tem mraku lahko samo ljudje, rojeni v tem kraju, pridejo tja, kamor je potrebno. In imamo samo vas petorico. Naj vam bo srečna pot tovariši...«

Petorica partizanskih izvidnikov IV. proletarske brigade je krenila na pot. Njihova odgovornost je bila velika. Treje mest in veliko vasi je čakalo na njihovo poročilo. Brigada je morala točno vedeti, ali prihaja nasproti nemška divizija.

Polkovnik Maks — Alfred Kaufman je poslal po poročalka Tipeiskirha. Dejal mu je:

Kaj vse so doživljali izvidniki na svojem tajnem pohodu boste brali v našem novem romanu, ki je pisan na osnovi resničnih doživetij iz življenja borcev IV. Proletarske brigade.

»Med nami in partizani so četniške enote, ki so jih komunisti razbili pri Kolašinu. Mislim, da nam bodo slabo pomagali. Toda mi se ne smemo podati v dolino, če ne vemo, kolikšne neprijateljske moči so pred nami. Pojdite takoj in zberite podatke...«

V oklopnem vozilu je sedla petorica nemških izvidnikov...

Nasproti si stoje neenake sile. Nemci oboroženi z modernim orožjem, nasproti njim izmučeni partizani, ki so razbili četniške enote nad Sutjesko. Sredi med njimi desetisoče četnikov in prek tega področja se je morala prebijati petorica partizanskih izvidnikov. Od poročil izvidnikov, njihove iznajdljivosti in vztrajnosti je bil odvisen uspeh IV. Proletarske brigade.

Spored RTV Ljubljana za teden od 10. do 16. julija 1961

PONEDELJEK

10. JULIJA

5.00—8.00 Dobro jutro! (Pisan glasbeni spored) — 5.25—5.45 Nekaj domačih — 6.30—6.40 Reklame — 8.05 Zborovske skladbe Emilia Adamčiča — 8.30 Početniško popotovanje od strani do strani — 8.45 Četr ure s kvintetom Jožeta Kampiča — 9.00 Junakinje iz Verdijevih oper vam pripovedujejo — 10.15 Zvočna mavrica — 11.00 Po svetu jazza — 11.30 Intermezzo s skladbami Mihaela Rožanca — 12.00 Slovenske narodne pesmi — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije za opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Igra orkester LM — 13.55 Med simfoničnimi plesi in rapsodijami — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Od Triglav do Ohrida — 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 Iz filmov in glasbenih revij — 16.00 Naši popotniki na tujem — 16.20 Mojstri instrumentalne igre in koncertnega petja — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Sferjem na poti! — 18.00 Sceng iz Boitovega Mehistofelesa — 18.40 S knjižnega trga — 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Ponedeljkova panorama — 21.05—22.50 Simfonični koncert Zagrebške filharmonije — 22.50 Literarni nokturno — 23.05 Plesna glasba — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

TOREK

11. JULIJA

5.00—8.00 Dobro jutro! (Pisan glasbeni spored) — 5.10—5.30 Nekaj domačih — 6.30—6.40 Reklame — 8.05 Overture in medigre — 8.30 Oddaja za otroke — 9.00 Zvoki za prijetno razvedrilo — 9.40 Vokalni kvintet Kranjčani — 10.15 Pri jugoslovanskih skladateljih in orkestrih — 11.00 Pevka Ljiljana Petrovič — 11.15 Branje za vroče dni — 11.35 Klarinet in saksofon — 12.00 Dobri znanci nastopajo — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije za opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Pojeta vam Tito Gobbi in Oralia Domínguez — 14.00 Od tu in tam — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 Sergej Prokofjev: Tri točke iz balnete glasbe k »Romeu in Juliji« — 15.51 Harfistka Pavla Uršič-Petričeva izvaja Partito v treh stavkih Alberta Surianija — 16.00 Početniška zgodba — 16.20 Naši pevci zabavne glasbe — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Igra David Ojstrah — 18.00 Človek in zdravje — 18.10 Od plesišča do zdravja — 18.45 Ljudski parlamentski dnevniki — 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Zbor Günther Arndt poje nemške ljudske pesmi — 20.30 Radijska igra — 21.33 Mihovil Logar: Arja za violino in godala — 21.38 Zvočni kaleidoskop — 22.15 Melodije iz petih stoletij — 23.05 Plesna glasba — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

SREDA

12. JULIJA

5.00—8.00 Dobro jutro! (Pisan glasbeni spored) — 5.25—5.45 Nekaj domačih — 6.30—6.40 Reklame — 8.05 »Poštarek« v mladinski glasbeni redakciji — 8.30 Početniško popotovanje od strani do strani — 8.45 Ritmični intermezzo — 9.00 Vsaka ura ima svoj zven — 9.28 Igrajo slavni pianisti preteklosti: 2. Eugen D'Albert — 10.15 Zabavni potpuri — 11.30 Deset minut iz naše beležnice — 11.50 Bela Bartok: Rapsodija za klavir in orkester — 12.00 15 minut s triom Avsenik — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije za opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Pisan spored slovenskih narodnih in domačih napევov — 13.55 Glasbeni desert — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Instrumentalna medigra — 14.40 Pesmi srbskih in hrvatskih avtorjev — 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 Janez Krstnik Novak: Figaro, sčenska glasba k Linhartovi komediji »Veseli den ali Matiček se ženi« — 16.00 Koncert po željah poslušalcev — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 V sredo popoldne ob radijskem sprejemniku — 18.00 Veliki orkestri tega tedna — 18.30 Drobne skladbe Borisa Kovačiča — 18.45 Sport in športniki — 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Majhna prodajalna plošč Bravničar: Prva simfonia — 22.15 Nočni akordi — 22.45 Albert Moerschinger: Prva sonata za violino in klavir — 23.05 Plesna glasba

ČETRTEK

13. JULIJA

5.00—8.00 Dobro jutro! (Pisan glasbeni spored) — 5.10—5.30 Nekaj domačih — 6.30—6.40 Reklame — 8.05 Križem po današnji slovenski klavirski glasbi — 8.30 Oddaja za cibabane — 9.00 Naš zvočni magazin — 10.15 Iz komične opere E. Wolf-Ferrarija: Stirje grobljan — 11.00 Zborovske skladbe Antona Lajovca — 11.15 Branje za vroče dni — 11.35 Sovjetska in poljska zabavna glasba — 12.00 Iz folklornih zapiskov Tončke Maroltove — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije za opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Popularne orkestralne melodije — 14.05 Radi jih poslušamo — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 Pihalni orkester JLA — 16.00 Veliki plesni ansambli — 16.20 Solisti ljubljanske in mariborske opere — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Koncert ure z orkestrom Alfreda Antoninija — 17.20 Turistična oddaja — 18.00 Jazz na koncertnem odru — 18.23 Glasbene miniature s sporedov Britanskega radija — 18.45 Poletni kulturni zapiski — 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napევov — 20.45 Glasbena medigra — 20.50 Literarni večer — 21.30 Matija Bravničar: Prva simfonia — 22.15 Nočni akordi — 22.45 Albert Moerschinger: Prva sonata za violino in klavir — 23.05 Plesna glasba

PETEK

14. JULIJA

5.00—8.00 Dobro jutro! (Pisan glasbeni spored) — 5.25—5.45 Nekaj domačih — 6.30—6.40 Reklame — 8.05 Glasba ob delu — 8.30 Početniško popotovanje od strani do strani — 8.45 Stanko Premrl: Stirje pastoral — 9.00 Med arilomond orgle — 9.00 Ura roman-tične glasbe — 10.15 S sprejemnikom na dopust — 11.00 Po svetu jazza — 11.30 Za ljubitelje popevk — 12.00 Nekaj novih posnetkov iz Zagreba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Po domače — 12.45 Godalni orkester — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Nekaj razpoloženskih glasbe — 14.00 Pol ure z velikimi zabavnimi orkestri — 14.30 Prireditve dneva — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 Vilim Marković: Rapsodija v A-duru — 16.20 Orkester Marty Gold — 16.40 Moški zbor »Zarja« iz Trbovelj — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Orgle in orglice — 17.30 Po kinu se dobimo — 18.00 Prizor iz I. dejanja opere Giocondia A. Poncheliija — 18.20 Pozdrav z gora — 18.45 Okno v svet — 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Na Gorenjskem je fletno... — 20.20 Radijska komedija — 21.07 Melodije za prijeten konec tedna — 22.15 Oddaja za naše izseljence — 22.05 Plesna glasba — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

SOBOTA

15. JULIJA

5.00—8.00 Dobro jutro! (Pisan glasbeni spored) — 5.10—5.30 Nekaj domačih — 6.30—6.40 Reklame — 8.05 Naši glasbeni uspehi v preteklem šolskem letu — 8.30 Pionirski tednik — 8.50 Hammond orgle — 9.00 Ura roman-tične glasbe — 10.15 S sprejemnikom na dopust — 11.0

INKOGNITO...

Pred kratkim so se vrnili iz Italije štirje kajakaši, člani kajakaškega kluba Soških elektrarn, ki so se udeležili velikega mednarodnega tekmovanja v Meranu. Tiho so se vrnili kakor so tiho tudi odšli. Brez hrupa, brez komentarjev. Skromni fantje pa so prinesli pod pazduho skoraj meter visok pokal predsednika italijanske vlade. Pravi, da je dobrih pet kilogramov srebra v njem; če dodamo k temu še to, da se je zanj potegovalo 147 najboljših tekmovalcev iz petih držav (med njimi tudi svetovni prvaki), potem je zmaga naših kajakašev toliko bolj razveseljiva.

Do sem torej vse lepo! Zdaj pa poslušajte in se čudite:

Na stene tega prehodnega pokala so po lepi dobri navadi vgrajena imena zmagovalnih moštev. Prvič ga je osvojila državna reprezentanca Nemčije, drugi državna reprezentanca Avstrije, tretjič pa — kajakaški klub sindikalnega športnega aktiva Soških elektrarn...

Pa recite, če ni sreča, da imamo v Jugoslaviji poleg najrazličnejših državnih reprezentanc, ki potujejo na vse strani in se na vse kriplje pehajo, da bi si kje prire-

bale kakšno zlato medaljo, tudi sindikalne športne aktivnosti! Da, prav zares je sreča, da imamo poleg Brodarske zveze, ki ni zmogla financirati in poslati reprezentance v svojem imenu, tam doli ob Soči tudi še nekaj elektrarn, ki branijo ugled Jugoslavije na kajakaških prireditvah v svetu in ki omogočajo svojim uslužbencem, da se teh prireditvev udeležujejo!

Kaj če bi po takih izkušnjah napravili zamenjavo, pa bi za razvoj kajakaškega športa zadolžili kar elektrarne, Brodarska zveza pa naj odselej prevzame skrb za preiskbo z električno energijo? Ampak potem bi bilo pri nas najbrž precej temno...

Še enkrat: Sonce, voda...

Počitniški dom podjetja "Javor" je med najlepšimi v Piranu. Toda delavci se počitno prijetno ne le zaradi lepših sob in lepe jedilnice, ampak tudi zato, ker se ne dolgočasijo. Imajo lepo balinisto, na katerem večer za večerom nastopajo, "nasprotniki" pa prihajajo tudi iz drugih domov, kjer tega nimajo. Imajo žoge, plavalne blazine, pred kratkim so dobili motorni čoln, s katerim se vozijo na izlete, povedali pa so mi, da vsekakor želijo še kakšno jadnico, maske

za podvodni ribolov... Ko bi le bilo vsepovsod takol! Bežen obisk ob morju pove, da ima zelo malo počitniških domov — žoge, da o drugih rekvizitih sploh ne govorimo. Ponekod kaže, da pričakujejo od dopustnikov le to, da se bodo na dopustu dobro nasplali. Seveda, tudi kopali, toda to pa je že stvar posameznikov.

Zapomnimo si letošnje pomanskiljivosti pa se na njih še enkrat nekaj naučimo!

ŠILO

VI. ŠPORTNE IGRE ZSSA ELEKTRE

PARADA USPEHOV

BILO BI NEPOSTENO, CE NE BI TAKOJ NA ZACETKU OMENILI PRASTARE RESNICE, DA IMA VSAKA MEDALJA DVE PLATI.

PRED DOBRIM LETOM SMO PISALI O SKUPSCINI ZVEZE SINDIKALNIH ŠPORTNIH AKTIVOV ELEKTRE IN TAKRAT ZABELEŽILI PRECEJ PIKRIH UGOTOVITEV NA RAČUN RAZPRAVE, KI SE JE SUKALA PRETEŽNO OKROG OSNOVNEGA VPRAŠANJA: ALI NAJ PODJETJA ELEKTROINDUSTRIJE SE SODELUJEJO NA ŠPORTNIH PRIREDITVAH ELEKTROGOSPODARSTVA ALI NE? KAKOR JE BILA TAKRAT STVAR BOLEČA IN JE VRGLA PRECEJ ČUDNO LUC NA ODNOSNE ZNOTRAJ TE ŠPORTNE ORGANIZACIJE, PA SE JE PO DOBREM LETU DNI POKAZALO, DA JE TISTA NESLAVNA ODLOČITEV Vendarle OBRODILA KORISTNE SADOVE. ŠPORTNIKI ELEKTROINDUSTRIJE SO NAMREČ (MORDA PRAV NAVKLJUB) V OKVIRU AUTOMATICE USTANOVLILI SVOJE IGRE, V KATERE SO ZAJELI NEPRIMERNO VEČJE ŠTEVILO LJUDI, KAKOR POPREJ, KO SO SODELOVALI V ELEKTRI.

POTEMTAKEM NISTA OSTALA SAMO VOLK SIT IN KOZA CELA, KOT PRAVIMO, AMPAK LAHKO ZAPISEMO, DA STA SE NA SPLOŠNO ZADOVOLJSTVO ORA LEPO POREDILA. RAZBURJENI DUHOVI PA SO SE POMIRILI. ZDAJ BI BILO SAMO SE ZELETI, DA BI NEKDANJI RIVALI NASLI SKUPEN JEZIK IN SI V ŠPORTU SPET SLOŽNO POMAGALI.

Prijazno mesto ob Krki je bilo preteklo soboto, nedeljo in v ponedeljek podobno enemu samemu, velikemu, slavnostnemu prostoru. Toliko zastav in praporov, kolikor jih je med otvoritveno povorko vihralo po novomeških ulicah in na velikem stadionu bratstva in enotnosti, redko vidiš v tej dolnjiški metropoli. In potem, ko so se pričela tekmovanja ter so paradne uniforme zamenjali pisani športni dresi, si na vsakem koraku srečaval fante in dekleta z velikim emblemom Elektre na prsih, barve so se prelivala in marsikak novomeški delavec kar ni mogel verjeti, da to niso nikakršne državne reprezentance, pač pa preprosti delovni ljudje, sidikalni športniki, taki, kakršni je tudi on. Pa vendar, je na tihem pomislil: kolikšna razlika!

Včasih slišimo besede: češ kaj pa so sindikalni športniki, kom potrební dresi? Namen športa v delovnih kolektivih je vendar rekreacija, le-ta pa je prav tako učinkovita, če nastopaš v pisani majici ali pa brez nje, v enotnih dresih ali pa v kopalkah, z zastavami ali pa brez njih!

Kakor se zdijo te besede tehtne, ko jih poslušas sedeč za delovno mizo v zakajeni sobi, kjer premlevajo, kako bi kar najbolj koristno porabili skromna sredstva, pa postanejo ohlapne, brez mesa in kosti, brž ko vidiš dve ekipi mladih deklet v živobarvnih dresih, kako se na lepo urejenem igrišču za odbojko, ob navdušenem spodbujanju gledalcev, zagrizeno borijo za zmago.

Res, rekreacija je lahko prav tako koristna brez zunanje oboležja, toda prav tako je res, da ljudi ne pritegneš v šport samo z lepimi besedami, samo z apeliranjem o koristnosti in potrebi. Če bi bilo tako, potem bi ne potrebovali nobenih organizacij za množično udeležbo v športu, kajti ljudje bi si že sami poiskali najprimernejši oblik. Mi pa iz leta v leto ugotovljamo prav nasprotno, namreč da je udeležba delovnih ljudi v športu premajhna, mnogo premajhna, da bi na športnih igriščih ustvarili vzdušje, ki bi samo prepričevalo in vabilo.

Kdor je prisostvoval športnim igram Elektre, je to nemo propagando najbolj občutil. Zaučutil je, da sodelovanje v športu ni samo koristno, ampak tudi lepo. Človek bi kar odvrnel suk-njič in z njim nekaj let ter se pomešal med to pisano množico vedrih ljudi v modrih, rdečih, belih majicah in bi z njimi tekal po drobnem rdečem pesku, prepreženem z belimi črtami.

»Nam ne gre za rezultate,« — pravi predsednik Elektre tov. Kern, »čeprav le-ti pridejo sami po sebi. Bolj nam je za tisto pravo športno vzdušje, ki naj pri ljudeh vzbudi veselje do športa. Lahko rečem, da so naše

vsakoletne igre že postale nekakšen praznik elektrogospodarstva, ob katerem se zberejo delovni ljudje iste stroke iz vse Slovenije. Prav zato se trudimo, da bi te igre vsakokrat pripravili kar najboljše, tako, da bi vsem udeležencem ostale v spominu kot velik, resnično lep dogodek.«

IGRE NAJ SPODBUJAJO...

Vsako leto posname kinoamaterski klub Elektre celotno prireditve na filmski trak. Ta dokumentarni film v kolorju potem kroži po vseh kolektivih, kjer ga predvajajo, da bi tudi tisti člani, ki so ostali doma, v pičlih dvajsetih minutah vendarle doživljali s tistimi, ki so imeli to srečo, da so se iger udeležili.

RUDOLF KERN, DOLGOLETNI PREDSEDNIK ELEKTRE: »NAM NE GRE ZA REZULTATE, AMPAK ZATO, DA BI VKLJUČILI V ŠPORT CILJ VEČ DELOVNIH LJUDI...«

Pravzaprav je nerodno reči, da so imeli srečo, kajti iger se lahko udeleži vsak, ki...

Trenutek! Preden dokončamo stavek, povejmo da teče pod okriljem Elektre športno življenje v osnovnih športnih aktivnih preko vsega leta. Tu so conska tekmovanja, tu so prijateljska srečanja med posameznimi aktivci, tu so končno tudi številna medobratna tekmovanja in treningi znotraj aktiva samega. Kdor je torej vse leto marljivo

sodeloval in dosegel dobre uspehe — ta zastopa svoj kolektiv tudi na letnih in zimskih igrah. Potemtakem ne moremo govoriti o sreči, pač pa o tem, da so te igre marljivim nagrada, drugim pa izpodbuda k bolj načrtnemu in rednemu športnemu udejstvovanju.

»Pri nas na Elesu imamo okrog dve sto štipendistov,« je dejal tov. Kern. »Med njimi je prav gotovo toliko dobrih športnikov, da bi lahko sestavili vse ekipe pretežno iz njih. Verjetno bi prinesli domov sicer precej pokalov, hkrati pa bi zadušili zanimanje med tistimi uslužbenci, ki so športa najbolj potrebni. Zato smo menili, naj štipendisti sodelujejo na študentskih prireditvah, naše pa naj bodo namenjene delovnim ljudem, ki nimajo druge možnosti za športno izživiljanje kakor v Elektri.«

ZNANCI POSTAJAJO PRIJATELJI

Pred časom, po tistih burnih razpravah o odcepitvi športnikov elektro-industrije in po nekaj kritikah, ki so bile zapisane na račun Zveze sindikalnih športnih aktivov Elektre, pa se ob novi splošni usmeritvi, da se šport prenese čim bolj v komunne, so se v upravnem odboru Elektre celo spraševali, ali ne bi zvezo razpustili. Na vso srečo pa je govorilo toliko argumentov zoper ta usodni korak, da so ga brž postavili ad acta.

Kar se tiče sodelovanja v komunni, je to sodelovanje že zdaj tako tesno, da bi ga ukinitve Elektre prej oslabilo kakor povečala. Gre pa še za nekaj drugega: Na vsakoletnih srečanjih Elektre se zberejo ljudje iste stroke iz vse Slovenije, tu se med seboj bolje spoznavajo, tu se sklepajo poznanstva in prijateljstva. Marsikak delavec ali uslužbenec se prvič udele v svojim direktorjem ali predpostavljenim za isto mizo v prijateljskem pomenku kot enak z enakim ali celo kot boljši. To prijateljski osebni kontakt pa obrodi kasneje tudi na delovnem mestu več medsebojnega razumevanja, boljše odnose, lažje sporazumevanje. In ko se mora podjetje ali obrat obrniti na sosednje podjetje po strokovno pomoč ali uslugo, dvigne Janez slušalko in ne onegavi službeno in uradno, ampak reče preprosto: »Ti, Tone, mardonca, tle bi potrebovali, daj no... In Tone, če se le da, ne bo pustil Janeza na cedilu. Ze zato ne, ker sta si tovariša.

Dostikrat se pripeti, da pogovor za mizo ne teče o športnih dogodkih tega dne, ampak o gospodarskih aktualnih problemih, o tem, kako so nekje uredili kako reč ali kako bi se jo dalo kar najbolj pametno urediti. Postalo je skoraj pravilo, da se iger udeležujejo vsi direktorji z glavnim direktorjem na čelu, pa

predsedniki upravnih odborov in predsedniki delavskih svetov.

Ali se je treba potem čuditi, če samoupravni organi in upravna vodstva podjetij, kadar doma razpravljajo o športu, kažejo zanj dovolj razumevanja?

INVESTICIJE, KI SE BOGATO OBRESTRUJEJO

Predsednik nekega delavskega sveta mi je dejal:

Spočetka se nam je včasih zdelo, da nekoliko preveč lahkomišlno upravljamo denar, ko ga dajemo za športne namene. Zdaj pa smo se prepričali, da so to dobro naložene investicije, ki

TEHNIČNI VODJA MILOVAN MIHORKO: NA PODROČJU ŽENSKEGA ŠPORTA SMO ZE PREBILI LED. ZDAJ SI BOMO PRIZADEVALI, DA BO NA PRIHODNIH IGRAH SODELOVALO SE VEČ DEKLET...

se bogato obrestujejo. Lahko trdim, da imamo pri nas zdaj mnogo manj poškodb in manj izostankov, odkar se ljudje več ukvarjajo s športom. Posebno občutno se to pozna pri ženskah, kjer smo imeli poprej največ izostankov.

Do takih in podobnih zaključkov so prišli samoupravni in upravni organi tudi v drugih podjetjih in obratih. Zaradi tega si je vodstvo Elektre zadalo kot eno svojih najvažnejših bodočih nalog: izgradnja športnih objektov ob vsakem obratu, ob vsakem podjetju! Če ne drugega, pa vsaj skromno igrišče za odbojko, balinišče in tiste najpotrebnejše naprave, ob katerih bi sleherni zaposleni našel možnost za zdravo razvedrilo. Pri Elesu pa pripravljajo načrte še za zgraditve rekreacijskega centra ob Zbiljskem jezeru. V sodelovanju z medvoško občino naj bi v prvi fazi zgradili kegljišče, balinišče in igrišče za odbojko, kasneje pa tudi čolnarno.

Načrtov za bližnjo prihodnost, dobre volje in razumevanja je torej dovolj. Morda bo kdo ob vsem dejal: »Lahko njim, ko prodajajo kilovat po sedem dinarjev!«

Ze res! Zrno resnice je gotovo v teh besedah. Toda, prijatelji, roko na srce: koliko podjetij je pri nas, ki se prav tako

ne morejo pritoževati nad materialnimi težavami (ali ki se vsaj do zdaj niso mogla!) pa niso storila za šport niti drobce tega, kar bi lahko!

Ne gre samo za materialne možnosti, gre predvsem za dobro voljo in za razumevanje! Če je tega dovolj, se tudi možnosti slej ko prej najdejo!

UDELEŽBA 100%

Letošnje VI. letne športne igre Elektre po številu nastopajočih niso bile ravno najmočnejše. Udeležilo se jih je okrog 800 tekmovalcev in tekmovalk, medtem ko jih je bilo na lanskem čez 1000. Upravni odbor je namreč mnenja, da za tako veliko število udeležencev iger ni mogoče dobro organizirati niti zagotoviti primernih prenočišč. Zato je letos sklenil, da lahko vsak kolektiv pošlje samo po eno ekipo za vsako disciplino.

Odzvalo se je vseh 36 podjetij oziroma obratov! Zgodilo se je celo, da je na primer HE Hubelj, ki zaposluje 12 ljudi, poslala na igre kar 11 tekmovalcev, tako da so morali dati na njihova mesta ljudi iz ostalih pogonov; HE Medvode je zastopalo polovico zaposlenih, Eles pa 35 od skupnega števila 120 zaposlenih. Podobno je razmerje tudi v drugih kolektivih.

Se pred nekaj leti je na športnih igrah Elektre sodelovalo po šest ali osem žensk, letos pa se je ta številka že močno približala stotici! Med njimi naj omenimo samo Ivanko Ušaj, ki je nastopila tudi v moški štafeti in v svoji predaji v moški konkurenci prva predala štafetno palico!

Kaže torej, da je vodstvu Elektre uspelo prebiti led na področju ženskega športa in bomo iz njihovih vrst kmalu dobili ne samo lepo število športnic, ampak tudi mnogo dobrih med njimi. To pa je uspeh, s kakršnim se lahko pohvali malokatera športna organizacija!

ORGANIZACIJA NA VIŠKU

Koliko velikih in še več drobnih, na prvi pogled nepomembnih stvari je potrebnih ob organiziranju tako velikega srečanja, na tem mestu pač ne moremo navedeti. Vsega tega se niti večina udeležencev samih ne zaveda; pač, opazili bi vse te številne malenkosti šele takrat, če ene izmed njih ne bi bilo. Tako lahko zapišemo samo, da so si organizatorji pridobili že tako bogate izkušnje, da so njihove igre brez dvoma najbolj organizirana športna manifestacija pri nas. Za uspeh letošnjih iger pa gre — poleg dolgoletnim športnim delavcem Elektre in Elektro-Novu mesto, ki je izvedel organizacijo letošnjega srečanja — v nemajhnih meri zasluga tudi predstavnikom Okrajnega ljudskega odbora Novo mesto, ki so nudili prirediteljem vso pomoč in razumevanje.

Mimogrede v ilustraciji: da so zagotovili potrebno število postelj, so jih morali pripeljati celo iz Crnomlja!

IN NE NAZADNJE — DRUŽABNOST...

Se bi lahko pisali o letošnjih igrah Elektre, pravzaprav bi morali omeniti še toliko stvari, pa nam prostor ne dopušta. Zato samo še besedo o nečem, kar pogrešamo na številnih športnih prireditvah, še prav posebno pa na sindikalnih: to je družabnost na kulturni višini! Prijeten večer ob bazenu v Šmarjeških toplicah, izlet v Gorjance, ogled zanimivosti, vse to pa v priščnem, tovariskem vzdušju brez prelivanja alkoholnih pijač — je morda tisto, nad čemer bi se organizatorji drugih sindikalnih športnih tekmovanj lahko najbolj zgledovali. Kajti, naj bodo športni rezultati še tako zavirljivi, udeležba še tako množična — brez kulturne družabnosti po končanem tekmovanju, je uspeh srečanja le polovičen.

VI. letne igre sindikalnih športnih aktivov Elektre v Novem mestu pomenijo tudi na tem področju lep prispevek.

O tehničnih rezultatih tekmovanja pa prihodnjic.

MILAN MAVER

HUMORESKA

ZIKA ŽIVULOVIC-SERAFIM:

Spor z novo generacijo

Ce ne bi prišlo novo leto, bi se prav gotovo ne spoznal podrobneje z lastnim sinom. Kaj naj napravim? Potujem po deželi, iščem humor, ves predan služim višjim interesom, pozabil pa sem na svojega lastnega otroka, na njegov duševni razvoj.

Samo včasih, na osnovi pritožb njegove babice in matere, prevzamem vlogo sodnika za prekrške, kot izvršni organ uporabim vzgojna sredstva, ki jih moderna pedagogika izrazito ne priporoča. Res je, da to opravljah v premoreh med dvema potovanjema. Ceprav sem zelo pazljiv v kontaktih te vrste z njim in si prizadevam, da ostro ne fauliram, se najina srečanja končajo nerešeno.

To me pripelje do besa. »Poslušaj,« vpijem, da se trese vsa hiša, »ali me boš poslušal ali ne?«

»Kompromisi so, ata,« odgovarja mirno »edini pogoj, da se med eno in drugo stranjo v svetu ohrani mir.«

Nisem bil toliko pozoren na tako iztirjenje družinske diskusije, ki je začela na zunanje političen teren. Posumil sem v njegovo tetko, ki dela v nekem inštitutu in se ukvarja s temi problemi, da ga je napotila na način obrambe, ki bi mi zaprl sapo. No, naj začnem od začetka.

Incident se je razvil na osnovi spora najstarejšega in najmlajšega člana družine.

Povod je bila — novoletna jelka.

»Kupiti moramo še badnjak,« je predlagala njegova babica.

»Daj no, mati,« se je oglašil iz kota, kjer je urejal neke kockice, »ti vedno govoriš o bivših stvarih, da se pogosto čudim.«

Babica me je trpeče pogledala.

»Lahko bi nekoliko bolj pazil na čustva svoje babice,« sem mu vrgel.

»A zakaj ni ona pazila na moja čustva, ko mi ni hotela kupiti žoge?« je dodal meni sin.

»Antikrist!« ga je ocenila babica.

Spomnil sem se nekaterih njenih tajnih poskusov v prevzgoji tega paglavca.

»Sinko, kaj je to bog?« ga je vprašala.

»To je tisto, kar se psuje,« ji je odgovoril vnuk.

Potem smo se pogovarjali o novoletnih darilih.

»Dobro, kaj naj mu kupimo?«

»Hlačke, te so mu že prekratke,« je rekla babica.

»Puloverček,« je dodala mati.

»In čevljičke,« je rekla tetka.

»Nočem,« je odklonil energično sin.

»Kako to?«
»Vse to mi morate tako ali tako kupiti, zato ni darilo,« nam je pojasnil malomarno in z razširjenimi rokami.

»A kaj bi rad?« sem ga vprašal.

»Ti bom že napravil spisek,« me je mirno obvestil in sestavil novo figurico iz kock.

To me je razjezilo.

»Kaj ne poveš!?« Pogled ga buržujska!

»Danes ni buržujev. Vsi mi delamo,« me je poudarjeno poučil o stanju razrednih razmer v deželi.

Gledal sem ga z razširjenimi očmi.

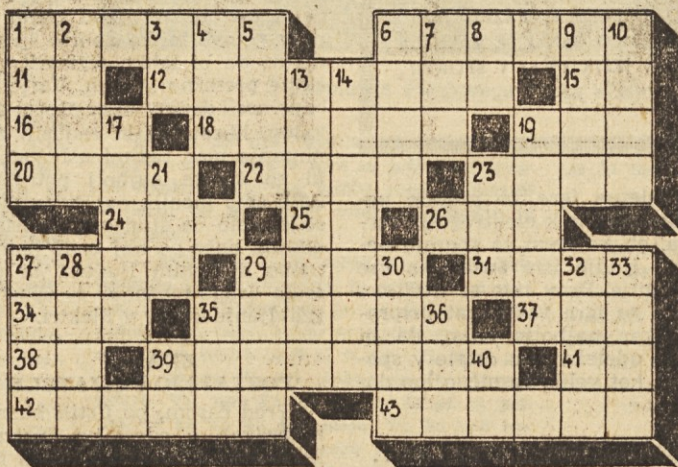
»Ce boš nadaljeval diskusijo,« je strupeno dodala babica, »ti bo še citiral Marxa.«

»In Engelsa,« je dopolnil sin.

Usta so se mi široko odprla.

»Odkod veš zanju?« sem komaj prišel k sebi.

»Babici se moram zahvaliti za to,« smo slišali pojasnilo.

Križanka št. 25

Vodoravno: 1. prozorna snov, 6. ime mnogih rimskih cesarjev, 11. predlog, 12. požrešnež, 15. enaka soglasnika, 16. trinajsti ali petnajsti dan v mesecu po starorimskem koledarju, 18. vrsta nizke omare, 19. samec domačega goveda, 20. podkožna maščoba, 22. sukati, zvijati, 23. jezero v Afriki, 24. tuja črka, 25. kemični simbol žlahtnega plina, 26. bodica, 27. splet las ali cvetja, 29. približen opis, 31. del pohištva, 34. vzvišena lirski pesem, 35. neumen, 37. nade, 38. časovni veznik, 39. ropar, 41. veznik, 42. prevarant, 43. gostilniška družba.

Navpično: 1. uradni akt, 2. veznik nasprotja in izjeme, 3. sosednja soglasnika, 4. zaščitna prevleka, 5. spona, 6. južnoameriško pogorje, 7. starogrška boginja zemlje, 8. vrsta žita, 9. agregatno stanje snovi, 10. sinjska viteška igra, 13. grška črka, 14. opazovati, gledati, 17. izbrana družba, 19. afriška plemenska skupina, 21. votla in utežna mera na Vzhodu, 23. rastlina, iz katere izdelujejo sladkor, 27. metalurško gorivo, 28. malik, 29. Avar, 30. vas, naselje, 32. nevarno mamilo, 33. okenca, 35. oddelek starorimske konjenice, 36. mutast, 39. enaka soglasnika, 40. začetnici primika in imena našega največjega umrlega pisatelja.

»Kako?« se je dvignila babica.

»Peljala si me do vodometu. Ta trg se tako imenuje.«

V sobi je nastala tišina.

»Kaj vse ima v tej glavici.«

Tetka poskuša razgovor preusmeriti.

»Kaj bi kupili očku za Novo leto?« ga je nežno vprašala.

»Luksan!« (mazilo proti izpadanju las) se je oglašil odgovor, kot bi ustrelil s topa.

Pogledal sem namrgodeno.

Ostali so držali roke pred usti. Sin me je skromno gledal.

Preskočil sem žalitev kot takten možiki.

»Poglejmo, kaj bo z jelko,« sem prešel na drugo točko dnevnega reda.

»Samo nikar ne obesi tistih aviončkov od prejšnjega leta,« se je oglašil njegov opomin.

»Kako?« nisem razumel.

»To so zastareli tipi. Svet se spreminja. Ali ni TY-114 ali boeina 707?« me je vprašal žarečih oči.

»Tudi to veš?!« sem zajekljaj.

»Saj nisem tisti Veljko, ki ne razlikuje Chevroleta od Studebakerja,« je prezirljivo zamahnil.

Gledam ta spokojni obraz. Kakšna je ta generacija? Dvignila bo ta planet v zrak, ali...

V vsakem primeru sem zbečan.

OBVESTILA BRALCEM

DELAVSKA ENOTNOST

Te dni smo prejeli pismo iz sindikalne podružnice TOVARNE KOVINSKIH IZDELKOV IN LIVARNE VITANJE. Pisal nam ga je predsednik sindikalne podružnice tov. Anton Dimnik in obenem poslal še dodatne naročilnice za tri nove izvide našega lista. Pisma smo bili zelo veseli. V njem nam je namreč razložil, kako je uspel sam spodbuditi zanimanje za naš list. Objavljamo ga v celoti, ker upamo, da se bodo po njem zgledovali tudi ostali naši sodelavci in sindikalni odborniki in želi prav toliko uspeha kot on, ki mu moramo na tem mestu izreči za njegovo delo in prizadevanje vse priznanje. Tole nam piše:

»Lani sem bil izvoljen za predsednika sindikalne podružnice. Tedaj je bilo pri nas samo sedem naročnikov na Delavsko enotnost. To se mi je zdelo zelo malo, saj nas je zaposlenih v naši tovarni 146 delavcev in uslužbencev. Kadar koli sem imel čas, sem se s člani pomenkoval o našem listu in jih opozarjal na članke, ki jim koristijo kot samoupravljavcem, dobrim gospodarjem in članom sindikata. Tle osebnih stiki so rodili uspeh. Število naročnikov se je večalo iz dneva v dan. V samoupravnih organih, to je v DS in UO, so vsi naročeni na naš list. Ravno tako vsi člani izvršnega odbora sindikalne podružnice. Poleg tega pa sem uspel, da prebira Delavsko enotnost še več drugih članov kolektiva. Tako je sedanje stanje v našem kolektivu 73 naročnikov na Delavsko enotnost.

Ne zdi se mi prav, da je v kolektivih, kjer je zaposlenih po 1000 in še več ljudi, le 17 do 50 naročnikov. To večkrat čitam v vaši rubriki »Obvestila bralcem«. Zdi se mi, da so tam sindikalni odbori premalo aktivni. Ne mislim se hvaliti, vendar se mi zdi, da je v primerjavi s takšnimi kolektivi to število naročnikov za naš pohorski predel kar precejšnje in zadovoljivo. Povedati pa moram, da s tem nisem zadovoljen in da z delom nadaljujem.«

NOVICE..

NOVICE

ZNIŽANJE CEN

od 20-50%

IZKORISTITE UGODNO PRILIKO

ŠTEDITE DENAR

ILANIK • KRANJ

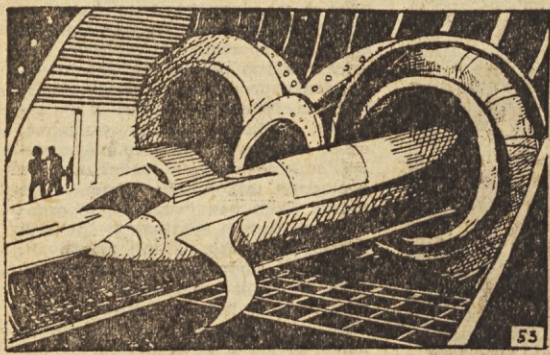
50. Čakali smo, kaj nam bodo sporočili znanstveniki. Doslej še nobenemu pojavu niso posvečali toliko pozornosti. To nas je vznemirjalo. Ob petih zjutraj so se ponovno oglašili zvočniki: — Tu govorijo centralni observatoriji na Gei. Pred nami ni vseмирsko telo, temveč umetna tvorba, podobna naši vsemirski ladji. — Teško je opisati razburjenje, ki je zavladalo na Gei med mladimi in starimi.

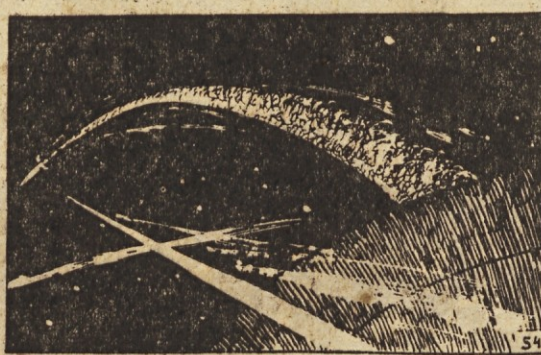
51. Vsi smo drveli v opazovalnico, da bi videli to nenavadno srečanje v vesolju. V ravni črti pred nami se je pomikala blede pegica in se nam izmikala v temo. Gea je usmerila oddajne antene proti tuji ladji, razvila vso zmogljivost svojih močnih oddajnikov in ji poslala poziv. Zavedajoč se, da nas neznana bitja ne razumejo, smo nehalno oddajali relacije Pitagorovih trikotnikov.

52. Toda to naše klicanje v praznino je ostalo brez odgovora. V ladjo namenjeni sprejemniki so molčali. Tedaj smo začeli dajati znamenje z lučmi. Iz odprtih v ladijskem nosu so poleteli v črno prostranstvo atomski plameni, signalne rakete in drugi svetlobni znaki. Toda v daljavi svetilka joča se ladja je bila še nadalje pogreznjena v molk, kot da nas ne vidi ali pa noče videti.

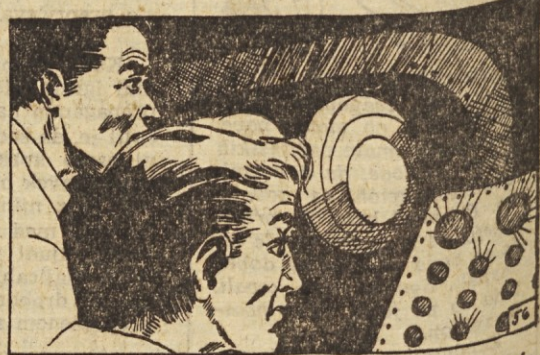
53. Naposled je svet astrogatorjev popoldne sklenil izstreliti lahko izvidniško raketo. Da ne bi bilo neprijetnih presenečenj, naj bi bili v njej samo avtomati. Vključili so vlačilce, ki so pomaknili štirinajstonsko raketo, podobno cigari, na tir za startanje. V njeno notranjost so vstopali avtomati, drugačni od tistih, ki so jih ljudje pred tisočletjem imenovali roboti.

54. Raketa se je pogreznila v izstreljevalnik, notranje zaklopke so se zaprle in čez nekaj časa je notranjost Gea spreletel zamolkel, rahel zvok. Raketa, izstreljena iz odprtine v ladijskem nosu, se je ločila od ladje. Najprej so jo videli radijski valovi, videli smo samo še pas razredčenega kisika in zublja atomskih izgorin. Nestrpno smo šteli minute in čakali novic.

55. Prva je prišla čez enajst minut po startu. Glasila se je: — Neznana ladja je poškodovana. — Druga čez nadaljnje tri minute: — Prizadevamo si, da bi prišli v notranjost. — Potem je nastal premolk. Astrogatorji so odposlali vprašalni signal, odgovora ni bilo. Naša srca je začel stiskati nemir. Kakšno bo vendar to srečanje z neznano ladjo, ki namesto veselja kaže le vznemirljiv molk.

56. Astrogatorji so nas prosili, naj se odstranimo. Nič ni pomagalo. Kot začarani smo gledali v signalne naprave. Vprašalni signali so se ponavljali, avtomati so molčali. Pet, deset razburljivih minut. Nato so se luči pričele enakomerno prižigati in ugašati, signali so zabrnili. Vedeli smo, da je to odgovor. — Kaj pravijo? — smo vprašali... — Pravijo, da so tudi tam ljudje —...